

T.C.

AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI

**AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI MERKEZİ
BAŞKANLIĞI**

**AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI VE
ULUSAL AJANSLAR: TÜRKİYE ULUSAL AJANSI ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

UZMANLIK TEZİ

Başak ÇİKOT ÇELİK

(Ocak-2017)

Ankara

T.C.

AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI

Avrupa Birliği EĞitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI VE
ULUSAL AJANSLAR: TÜRKİYE ULUSAL AJANSI ÜZERİNE
BİR İNCELEME

UZMANLIK TEZİ

Başak ÇİKOT ÇELİK

Tez Danışmanı

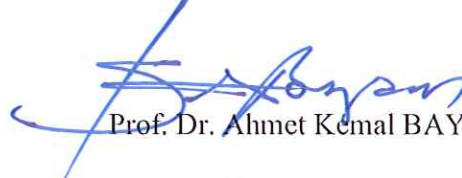
Prof. Dr. Ahmet Kemal BAYRAM

(Ocak-2017)

Ankara

KABUL VE ONAY

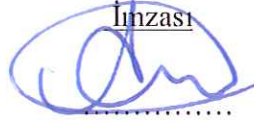
Uzman Yardımcısı Başak ÇİKOT ÇELİK tarafından hazırlanan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları ve Ulusal Ajanslar: Türkiye Ulusal Ajansı Üzerine Bir İnceleme adlı bu tezin Uzmanlık Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ahmet Kemal BAYRAM
Tez Danışmanı

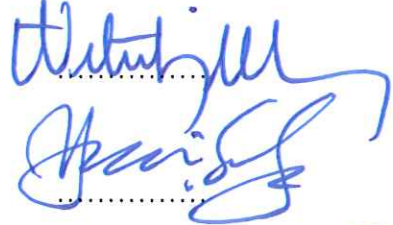
Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Uzman Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı ve Soyadı

Başkan : Yunus Alper ALTAY

İmzası

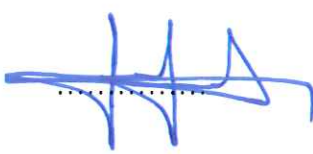
Üye : Nilüfer İLHAN FİDANAY

Üye : Sefa YAHŞİ

Üye : Muhammed Akif KILIÇ

Üye : Fatih Mehmet ATASEVER

Tarih : 02.05./2017

Bu tez, ABEGPM Uzman Yeterlik ve Tez Hazırlama Kılavuzu ile belirlenen tez yazım kurallarına uygundur.

TEZ VE YETERLİK SINAV KURULUNA BEYAN

Bu belge ile bu uzmanlık tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplayıp sunduğumu; ayrıca, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

2017

Başak ÇİKOT ÇELİK

Uzman Yardımcısı

**UZMANLIK TEZİNİN ÇOĞALTILMASI
VE YAYIMI İÇİN İZİN BELGESİ**

Tezi Hazırlayanın Adı Soyadı : Başak ÇİKOT ÇELİK

Tez Konusu : Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları
ve Ulusal Ajanslar: Türkiye Ulusal Ajansı
Üzerine Bir İnceleme

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet Kemal BAYRAM

Yukarıda başlığı yazılı olan uzmanlık tezimin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere **Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı** tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dâhil olmak üzere her türlü ortamda tamamen veya kısmen çoğaltılması, ödünç verilmesi dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

· 2017

Başak ÇİKOT ÇELİK
Uzman Yardımcısı

ÖNSÖZ

Avrupa Birliği'ne giriş sürecindeki Türkiye için birçok politika alanında Birlik ile koordinasyon ve uyumun sağlanması ve bu uyumun bizzat halk tarafından içselleştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu politikalar içerisinde şüphesiz ki en önemli konulardan biri eğitimidir ve Avrupa Birliği ile yakalanacak uyumun bu bağlamda kilit noktalarından biri sayılabilecek Eğitim ve Gençlik Programlarıdır. Türkiye'nin tam üye sıfatıyla içinde bulunduğu bu programlardan azami seviyede yararlanmak, Birliğe uyum konusunda önemli bir araç konumundadır. Bu noktadan hareketle, Programların ülkeler bazında yürütülmesinden sorumlu Ulusal Ajansların, özelinde Türkiye Ulusal Ajansı'nın yapısını incelemek ve benzer kurumlar için önerilerde ve tespitlerde bulunmak bu çalışmanın temel motivasyonunu oluşturmaktadır.

Bugünlere gelmemde büyük emeği olan annem Gülhayat ÇİKOT'a ve bu tezi yazmamda bana desteğini ve sabrını esirgemeyen sevgili eşim Sedayi ÇELİK'e şükranlarımı sunarım. Tez çalışmamda danışmanım olarak bana destek veren Sayın Prof. Dr. Ahmet Kemal BAYRAM'a, Ulusal Ajanslarla iletişime geçme noktasında büyük yardımları olan Genel Koordinatör Sayın Nilüfer İLHAN FİDANAY 'a ve Gençlik Çalışmaları Koordinatörü Sayın İbrahim DEMİREL'e, bu süreçte omuz omuza çalıştığım meslektaşım ve arkadaşım Nejla VATANSEVER'e teşekkür ederim.

Ankara 2017

Başak ÇİKOT ÇELİK

ÖZET

ABEGPM Uzmanlık Tezi

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI VE ULUSAL AJANSLAR: TÜRKİYE ULUSAL AJANSI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Başak ÇIKOT ÇELİK

Avrupa Birliği, kuruluşundan bu yana, belirli dönemler içinde eğitim konusunu gündemine almış ve Eğitim ve Gençlik Programları ile eğitim politikalarını somutlaştırmıştır. Bu Programların ülkeler bazında doğru ve verimli çalışmasını teminen her Üye Ülkede Ulusal Ajanslar kurulmuş ve bu birimler, Avrupa Komisyonu'na karşı sorumlu olarak programların ülkelerde yürütülmesi görevini üstlenmişlerdir. Bu çalışmada, Avrupa Birliği'nin eğitim politikalarında önemli bir yer tutan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları hakkında bir çerçeve sunularak, Programların Türkiye'de yürütülmesinden sorumlu kurum olan Türkiye Ulusal Ajansı özelinde Ulusal Ajans yapıları hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Avrupa Birliği'nin bir politika alanı olarak eğitimi gündemine alma süreci ve AB Eğitim ve Gençlik Programları, birincil ve ikincil kaynak taraması ile tarihsel bir çerçevede sunulmuştur. Bundan sonra, Avrupa çapındaki bazı Ulusal Ajanslara sorular gönderilmiş, alınan yanıtlar neticesinde Ulusal Ajans yapılanmalarındaki farklar ortaya koyulmuştur. Farklı Ulusal Ajans yapılanmaları içinde Türkiye Ulusal Ajansı'nın konumuna bakmak adına Türkiye Ulusal Ajansı yapısı istihdam, örgütlenme, mali yapı gibi çeşitli başlıklarda incelenmiştir. Çalışmada, Türkiye Ulusal Ajansı'nın yapı bakımından diğer Ulusal Ajanslarla benzerlikler gösterdiği ancak Türk Kamu Yönetiminde kendine has bir yeri ve yapısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, AB Eğitim ve Gençlik Programları, Ulusal Ajans, Türkiye Ulusal Ajansı

ABSTRACT

Thesis for EUEYPC Expertise

EUROPEAN UNION EDUCATION AND YOUTH PROGRAMMES AND NATIONAL AGENCIES: A RESEARCH ON TURKISH NATIONAL AGENCY

Başak ÇİKOT ÇELİK

The European Union has taken up the issue of education to its agenda in certain periods since its establishment and has embodied its education policies with Education and Youth Programmes. National Agencies have been established in each Member State to ensure that these Programmes work correctly and efficiently on a country basis, and these units are responsible for carrying out the Programmes in the countries as responsible to the European Commission. In this study, it is aimed to draw a frame for European Union Education and Youth Programmes, which is an important part of European Union education policies, and to give information about National Agency structures based on Turkish National Agency which is responsible for running of the Programmes in Turkey. Towards this end, the European Union's process of drawing up education as a policy area and the EU Education and Youth Programmes have been presented in a historical framework with primary and secondary resource search. After that, questions were sent to some National Agencies across Europe and the answers showed differences in how the National Agencies were structured. Within the framework of different National Agency structures, in order to look at the position of the Turkish National Agency, the structure of the Turkish National Agency has been examined in various titles such as employment, organization and budget. As a result, Turkish National Agency was not so different from other National Agencies but achieved its unique place and structure in Turkish Public Administration.

Keywords: The European Union, EU Education and Youth Programmes, National Agencies, Turkish National Agency

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM AVRUPA BİRLİĞİ'NDE EĞİTİM ALANINDA İŞBİRLİĞİ

1. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKASININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	4
1.1. I. Aşama: Roma Antlaşması – Eğitimin Avrupa Boyutu (1957-1992)	4
1.2. II. Aşama Maastricht Antlaşması-Eğitimde Farkındalık Dönemi (1992-2000) 15	
1.3. III. Aşama: Lizbon Stratejisi – Açık İşbirliği Metodu (2000-2010)	24
1.4. IV. Aşama: Avrupa 2020 Stratejisi (2010-)	30

İKİNCİ BÖLÜM AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI

2. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI	34
2.1. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına Genel Bakış	34
2.2. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının Hedefleri	35
2.3. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları	36
2.3.1.Socrates II Programı (2000-2006)	36
2.3.1.1. Comenius	37
2.3.1.2. Erasmus	39
2.3.1.3. Grundtvig	40
2.3.1.4. Lingua	42
2.3.1.5. Minerva	42
2.3.1.6. Gözlem ve Yenilikler.....	43

2.3.1.7. Ortak Eylemler	44
2.3.1.8. Destek Faaliyetleri.....	45
2.3.2. Leonardo Da Vinci Programı	46
2.3.3. Gençlik Programı	48
2.3.4. Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları (2007-2013).....	51
2.3.4.1. Comenius Programı	53
2.3.4.2. Erasmus Programı	55
2.3.4.3. Grundtvig Programı.....	56
2.3.4.4. Leonardo Da Vinci Programı	58
2.3.4.5. Ortak Konulu (Transversal) Program	61
2.3.5. Gençlik Programı	63
2.3.6. Erasmus+ Programı (2014-2020)	66
2.3.6.1. Bireylerin Öğrenme Hareketliliği.....	68
2.3.6.2. Yenilik ve İyi Uygulamaların Değişimi İçin İşbirliği	70
2.3.6.3. Politika Reformuna Destek.....	72
2.3.6.4. Özel Eylemler.....	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AB EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARINDA ULUSAL AJANSLAR VE TÜRKİYE ULUSAL AJANSI

3. AB EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARINDA ULUSAL AJANSLAR VE TÜRKİYE ULUSAL AJANSI	79
3.1. Avrupa Birliği'nde Ulusal Ajanslar	79
3.1.1. Ulusal Ajans Nedir?	79
3.1.2. Ulusal Ajansların Kuruluşu, Yapısı ve Görevleri	80
3.2. Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılım Süreci	88
3.2.1. Programların Aday Ükelere Açılması	88
3.2.2. Türkiye'nin Programlara Katılım Süreci	89
3.2.3. Avrupa Birliği Belgelerinde AB Eğitim ve Gençlik Programları ve Türkiye	93

3.2.3.1. İlerleme Raporları'nda AB Eğitim ve Gençlik Programları ve Türkiye	93
3.2.3.2. Katılım Ortaklığı Belgelerinde AB Eğitim ve Gençlik Programları	98
3.3. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı)	98
3.3.1. Kuruluşu	98
3.3.2. Amaç ve Görevleri	100
3.3.3. Örgütlenme Şekli	102
3.3.4. Mali Yapısı ve Programların Finansman Kaynakları	104
3.3.5. İstihdam Politikası	109
3.3.6. Rakamlarla Türkiye Ulusal Ajansı	111
SONUÇ	113
KAYNAKÇA	118
EKLER	128

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 3.1. Tek Ulusal Ajans Yapılanması olan Ülkelerden Gelen Yanıtlar	84
Tablo 3.2. İki Ulusal Ajans Yapılanması olan Ülkelerden Gelen Yanıtlar.....	85
Tablo 3.3. Karma Ulusal Ajans Yapılanması olan Ülkelerden Gelen Yanıtlar	86
Tablo 3.4. 2004-2006 Yılları Arasındaki AB Eğitim ve Gençlik Programları Bütçesi (Türkiye)	107
Tablo 3.5. 2007-2013 Yılları Arasındaki AB Eğitim ve Gençlik Programları Bütçesi (Türkiye)	107
Tablo 3.6. 2014-2020 Yılları Arasındaki AB Eğitim ve Gençlik Programları Bütçesi (Türkiye)	108
Tablo 3.7. 2004-2016 Yılları Arasındaki Proje Başvuru ve Kabul Sayıları ile Verilen Hibe Miktarları (Tüm Programlar).....	111
Şekil 2.1. Erasmus+ Programının Yapısı	68
Şekil 3.1. Ulusal Ajans Yapılanmalarının Ülke Bazında Gösterimi	82
Şekil 3.2. Türkiye Ulusal Ajansı Bütçesi ve Programların Fon Kaynakları	106

GİRİŞ

Avrupa Birliği, Avrupa’da yıllar boyunca süren savaş durumunu ortadan kaldırarak sürekli barışı sağlamanın yanında dönemin ekonomik ve siyasi gereklerine bir çözüm niteliğinde ortaya çıkmış bir yapıdır. Bir dönem adı Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak anılan Avrupa Birliği, zaman içerisinde, var olan ekonomik kimliğinin yanına dönemin koşullarına göre başka politika alanları da eklemiştir. Genişlemenin yanında bütünleşmenin ve derinleşmenin temelini oluşturan bu farklı politika alanlarının ardındaki itici gücün eğitim olduğu ise ancak 1980’ler itibariyle fark edilmiş ve eğitim konusunda politika geliştirme ihtiyacı duyulmuştur. Eğitimin Avrupa gündemine girmesi, başlarda ekonomik alandan bağımsız olamamış, eğitim politikası, tek pazar işleyişinin önündeki engelleri kaldırma hedefinin bir aracı olacak şekilde kurgulanmıştır. Özellikle genç nüfusun işsizlik sorununun çözümünü ve istihdamın artırılmasını teminen mesleki eğitim alanında çalışmalar yapılmış ve 1980’ler itibariyle eğitimle ilgili maddeler Kurucu Anlaşmalarda yer almaya başlamıştır. Avrupa bütünleşmesinde mihenk taşı konumunda olan Jean Monnet’nin “Bir kez daha Avrupa’nın bütünleşme sürecini başlatma şansım olsaydı eğitim ile başladım” sözü, Avrupa Birliği’nin gündemine geç giren eğitimin bütünleşme açısından önemini özetler niteliktedir.

Mesleki eğitim alanıyla başlayan ve Kurucu Anlaşmalarla Avrupa Birliği gündemine giren eğitim konusunda tüm Üye ve Aday Ülkelerin ortak girişimde bulunacağı bir yapı oluşturulması üzerinde fikir birliği sağlanmıştır. Bu fikir birliğinden hareketle, Üye ve Aday Ülkelerin, birbirlerinin eğitim sistemlerini tanınmasını, karşılıklı işbirliği geliştirmesini, Avrupa vatandaşlığının bir gereği olarak kültürlerin karşılıklı tanınmasını ve nihayetinde bireylerin ve toplumların eğitim düzeylerinin çok boyutlu olarak yükseltilmesini sağlayacak araçlar niteliğindeki Eğitim ve Gençlik Programları oluşturulmuştur.

Resmi olarak 1963 Ankara Antlaşması ile başlayan Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, 1999 Helsinki Zirvesi sonrasında Türkiye’ye adaylık statüsü verilmesiyle ivme kazanmış, bu statü Türkiye’ye, Eğitim ve Gençlik Programlarına tam üye sıfatıyla katılım hakkı sağlamıştır. Avrupa Birliği’ne aday ülke konumunda olan

Türkiye için birçok alanda uyum ve yapılanma gerekliliği söz konusu olmuş ve eğitim de bu alanların başında gelmiştir.

Avrupa Birliği'nin bir nevi irtibat noktaları olarak kurulan ve bu çalışmanın da konusunu oluşturan Ulusal Ajanslar, Avrupa Birliği'nin, Eğitim ve Gençlik Programlarının Üye ve Aday Ülkeler içerisinde yönetimini sağlayan en önemli araçlar niteliğindedir. Her Üye Devlette farklı yapılanan Ulusal Ajanslar, ulusal ihtiyaç ve gerçeklerle, Avrupa Birliği'nin beklentilerinin optimumda eşleşmesini sağlayarak programların hedeflerine ulaşmasında anahtar konumundaki kuruluşlardır. Türkiye, 2004 yılından bu yana AB Eğitim ve Gençlik Programları içerisinde tam üye sıfatıyla yer almakta ve Programları Türkiye Ulusal Ajansı (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı) aracılığıyla ülke içerisinde uygulamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, eğitim ve öğretimde AB işbirliğinin tarihsel süreci, bu süreçte oluşturulan Eğitim ve Gençlik Programları ile bu programların ülkelerde yürütülmesinden sorumlu Ulusal Ajansların yapılanmaları ve Türkiye'nin programlara katılım süreci hakkında bilgi vermektir. Buna ek olarak, çalışmada, programların Türkiye'de yönetilmesinden sorumlu Türkiye Ulusal Ajansı'nın kurumsal yapısına ilişkin detaylı bilgi verilecek olup Ajans'ın Türk Kamu Yönetimi içerisindeki kendine has varlığı üzerinde durulmuştur. Çalışmada, birincil ve ikincil kaynaklar kullanılarak literatür taraması yöntemi kullanıldığından açıklayıcı ve betimleyici bir anlatım tercih edilmiştir.

Çalışma, Türkiye'nin program üyesi olarak içinde yer aldığı ve Türkiye Ulusal Ajansı tarafından yürütülen programlarla sınırlıdır. Bunun yanında, Programların yedi yıllık dönemlerle değişmesinden ve içeriklerine yönelik literatürün yeterince hacimli olmamasından dolayı programların detaylı anlatıldığı ikinci bölümde aynı kaynakların sık kullanılması sorunu doğmuştur. Konunun hukuki değişikliklere paralel olarak dinamik yapıda bir konu olması çalışmanın sınırlılıklarındandır.

Çalışmanın Birinci Bölümünde, Avrupa Birliği'nin bütünleşme sürecinde önemli bir yere sahip olan eğitim politikalarının ve bu politikaların pratikte uygulama araçları olan Eğitim ve Gençlik Programlarının tarihsel oluşum süreci, belgelere dayanılarak aktarılmıştır. Bu süreç, dönüm noktaları olmaları bakımından dört döneme

ayrılarak incelenmiştir. İlk olarak Avrupa Birliği'nin kuruluşundan Maastricht Anlaşması'na kadar olan ve yalnızca mesleki eğitimi içine alan tarihsel süreç anlatılmıştır. İkinci dönem Maastricht Antlaşması'ndan Lizbon Stratejisi'ne kadar olan ve eğitim alanında farkındalığın yükseldiği dönem olarak irdelenmiştir. Üçüncü bölümde, Lizbon Stratejisi ile eğitime gelen yeni bakış açısı hakkında bilgi verilecek, son bölümde Avrupa 2020 Stratejisi'nden günümüze kadar Avrupa Birliği'nde eğitimle ilgili yaşanan gelişmeler aktarılmıştır.

İkinci Bölümde, Avrupa Birliği'nin yaklaşık yarım yüzyıldır üzerinde çalıştığı eğitim politikalarının pratikte uygulama alanı olarak görülebilecek Eğitim ve Gençlik Programlarının oluşumuna genel bir bakış sergilenmiş ve bu programların hedefleri ortaya koyulmuştur. Programların genel çerçevesinin sunulmasının ardından Türkiye'nin tam üye sıfatıyla yer aldığı Socrates II, Hayatboyu Öğrenme-Gençlik ve Erasmus+ Programları, programların genel çerçeveleri, yasal temelleri, hedefleri ve sektörel kısımları bakımından tek tek incelenmiştir. Bu bölümün, Türkiye'nin içinde yer aldığı tüm Eğitim ve Gençlik Programlarını içermesi ve bunları detaylıca incelemesi ile Türkiye Ulusal Ajansı arşivine katkı sunması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Üçüncü Bölümünde, Ulusal Ajansların yapısal ve işlevsel varlıklarına ilişkin literatürde yeterli kaynak olmadığı gözlemlendiğinden bu organizasyonların yapısı ve görevleri hakkında bilgi verilmiştir. Avrupa çapında tek tip bir Ulusal Ajans yapılanmasının olmadığı, irtibata geçilen farklı Ulusal Ajanslardan alınan bilgiler ışığında ortaya konulmuştur. Son olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları içerisindeki yerini ortaya koyabilmek ve Türkiye Ulusal Ajansı kaynaklarına katkı sunabilmek adına Türkiye'nin programlara katılım süreci AB belgeleriyle birlikte tarihsel bir akış içerisinde aktarılacak ve Türkiye Ulusal Ajansı hakkında kapsamlı bilgi sunulmuştur. Nihayetinde Türkiye Ulusal Ajansı ile ilgili tespitlerde bulunulmuş ve bir değerlendirme yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE EĞİTİM ALANINDA İŞBİRLİĞİ

1. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKASININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Kuruluşundaki temel amaç Avrupa çapında barışın sağlanması ve tüm Avrupa kıtasında ticaretin geliştirilmesi ile ekonomik işbirliğinin artırılması olan Avrupa Birliği için eğitim ve öğretim politikaları görece yeni bir alandır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında bütünleşik bir Avrupa kurma hayaliyle başlayan süreçte Birliğin temelinde var olan ekonomik ve siyasi motivasyonların ön planda olması, eğitim politikalarının 1980'lerin sonuna kadar yeterince ilgi görmemesine neden olmuştur. Eğitim alanında ilk yıllarda yapılan çalışmaların genel eğitimden ziyade mesleki eğitim temelli olmasının nedeni tam da budur. Zira ekonominin ihtiyaç duyduğu kalifiye elemanları yetiştirmek adına eğitim bir araç olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra, eğitim alanı, ulusal yetkilerin uluslar üstü bir yapıya devri noktasında Üye Devletlerin şüpheli yaklaştığı alanlardan biri olduğundan Birlik, bu alanda etkili politika geliştirmekte uzun süre başarılı olamamıştır. Bu nedenle Avrupa Birliği, bir yandan bilgi toplumunun oluşturulması ve güçlü bir Avrupa'yı teminen işbirliği mekanizmalarıyla Üye Devletlerin birbirine yakınlaşmasını hedeflerken bir yandan da Üye Devletlerin eğitimdeki ulusal varlıklarına saygı duyarak politika geliştirme yolunu tercih etmiş ve bunu Kurucu Antlaşmalarda sık sık dile getirmiştir.

1.1. I. Aşama: Roma Antlaşması – Eğitimin Avrupa Boyutu (1957-1992)

Avrupa Birliği politikaları içerisinde eğitimin durduğu yeri anlayabilmek için bağlayıcılığı olması bakımından öncelikle Kurucu Anlaşmalara bakmak gerekmektedir. Avrupa Birliği'ni oluşturan üç Kurucu Anlaşma vardır ve bunlar Avrupa Kömür ve Çelik Topluluklarını (AKÇT) kuran Paris Anlaşması (1951), Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Komitesi (EURATOM)'ni kuran Roma Antlaşması (1957)'dir (Karluk, 2003:7-13).

Yukarıda da belirtildiği üzere, Topluluğun ilk yıllarında ekonominin ön planda olması nedeniyle mesleki eğitime vurgu yapılmış, 1970'lerin ortalarına kadar okulları ya da üniversiteleri ilgilendiren uygulamalara yer verilmemiştir (Ertl, 2003:15).

Mesleki eğitim alanına verilen bu önem, Kurucu Anlaşmalar içindeki maddelerde de kendini açıkça göstermektedir. Örneğin, Paris Anlaşması'nın 56. maddesi, işçilerin eğitimi için Topluluğu teşvik etmektedir. EURATOM Anlaşması'nın 7. ve 9. maddeleri de işçilere yönelik eğitim verecek bir Avrupa Üniversitesi'nin kurulmasını ve burada eğitim programlarının düzenlenmesini destekler niteliktedir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Roma Antlaşması içerisindeki 41. madde, mesleki eğitim ve araştırma alanındaki etkinliklerin verimli bir şekilde koordinasyonunu, 50. madde, işçilerin ve gençlerin değişimini 57. madde ise serbest dolaşım kapsamında diploma ve yeterliklerin karşılıklı tanınması ve iş kurma hakkının sağlanması hususlarını içermektedir. Yine bu Antlaşmanın 118. maddesi ile Komisyon'a, özellikle temel ve ileri mesleki eğitimde üyeler arasında yakın işbirliğini sağlama görevi verilmiştir (Roma Antlaşması, md.41-50-57-118). Bu maddelerin tümü içerisinde mesleki eğitimle ilgili olarak en dikkat çekici madde, şüphesiz ki eğitim alanında ortak politikaların geliştirilebileceğinden söz eden 128. maddedir. Bu maddede mesleki eğitim ile ilgili ifade şu şekildedir:

“Konsey, Ekonomik ve Sosyal Komite'ye danışarak ve Komisyon'un teklifi üzerine hem ulusal ekonomilerin hem de Ortak Pazarın uyumlu gelişimine katkı sağlayacak kapasitedeki ortak mesleki eğitim politikalarının uygulanması için genel prensipleri şart koşacaktır.”

Roma Antlaşması gereğince (md.128) ortak bir mesleki eğitim politikası uygulanması için Nisan 1963 tarihli AB Konseyi Kararı'nda (63/266/EEC), Üye Devletlerin çalışmalarının, genel ekonomik durumdaki ve üretim teknolojilerindeki değişimlere uyumunu, yüksek bir istihdam kapasitesinin yaratılmasını ve işçilerin dolaşımına yardımcı olmayı sağlayacak 10 temel ilke belirlenmiştir. Anılan Konsey kararında genel ilkeleri belirlenen ortak mesleki eğitim politikası şu üç temel konuya odaklanmıştır (Tuzcu, 2006:44):

- Niteliklerin eşdeğerliği,
- Genç işçilerin değişimi,
- Mesleki yönlendirme.

Bu ilkeler, her ne kadar Konsey tarafından verilen “karar” niteliğinde olsa da Üye Devletler tarafından bağlayıcı görülmediğinden, eğitim alanında alınan kararlar uluslar üstü olmaktan çok hükümetler arası seviyede kalmıştır (Ertl, 2006:6). Bunun yanında, bir konu hakkında “ortak politika” geliştirme fikrinin de o dönemde ülkeler için bugünkü kadar manidar olmadığına altını çizmek gerekmektedir.

Mesleki eğitime dair Kurucu Anlaşmalarda ve Kararlarda yer alan yaklaşımlar, ülkelerin işgücününün serbest dolaşımına yönelik isteklerinin bir göstergesi olarak nitelendirilebilmektedir. Topluluğun kuruluşundan bu yana ekonomik bütünleşmenin önemli bir parçası olan işçilerin serbest dolaşımı için mesleki eğitimin gelişiminin bir araç olarak görüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır (Ertl, 2003:16-19).

Roma Antlaşması'nın 128. maddesi ile mesleki eğitim politikaları özelinde eğitime yapılan vurgu dışında Kurucu Anlaşmalar ve sonrasında alınan kararlar içerisinde 1970'lere kadar eğitime açıkça yer verilememiştir. Buna rağmen, Adalet Divanı verdiği birçok kararda, Roma Antlaşması'nın 128. maddesine atıfta bulunmuş, Topluluk kurumlarının mesleki eğitim alanında Üye Devletleri bağlayacak nitelikte yasama hakkı olduğunu belirtmiştir (Ertl, 2006:7).

1971 yılında Komisyon, mesleki eğitim alanında Topluluk seviyesinde varolan bir programın geliştirilmesi için genel bir rehber oluşturulmasını talep etmiştir. Buna istinaden, eğitim alanında ilk kez toplanan ve eğitim bakanlarından oluşan bir çalışma grubu eğitim alanındaki işbirliğini mesleki eğitimin yanı sıra genel eğitimi de kapsayacak şekilde genişletmiştir (McMahon, 1995:4). Topluluğun ekonomik bütünleşme arzusundan hareketle işçi eğitimini amaçlayan mesleki eğitimin geliştirilmesi üzerindeki odak böylelikle boyut değiştirmiş, genel eğitimin önemine de vurgu yapılmıştır. Roma Antlaşması'nda eğitim konusunda belirlenen maddelerin tamamlanması ve Avrupa bütünleşmesine bağlı bir Avrupa kültür modelinin tanımlanması da yine bu grubun aldığı kararlardandır (Çelebi, 2007:64).

1973 yılında Komisyon üyesi Ralph Dahrendorf tarafından dil eğitimi ve öğretmen-öğrenci değişimi hakkında Komisyon'a bir öneri sunulmuş ve bu dönemde “Eğitim ve Araştırma Genel Müdürlüğü” kurulmuştur (Tuzcu, 2006:44). Yine aynı

yıl, Avrupa Komisyonu'nun talebiyle, Belçika eski eğitim bakanı Henri Janne tarafından “ Avrupa Eğitim Politikasına Doğru (For a Community Policy on Education)” isimli bir rapor yayınlanmıştır. Bu rapor, genel eğitim ile mesleki eğitim arasındaki ilişkinin varlığını ortaya koyması ve gelişmekte olan Topluluk üyesi ülkelerin gelişimi için eğitimin önemini vurgulayan bir çerçeveyi ilk kez sunması bakımından önemlidir (McMahon, 1995:4). Bu raporda belirtilen önemli husus, genel eğitim ile mesleki eğitim ayrımı yapmanın her iki alan için de ortak politika oluşturma noktasında engel teşkil ettiğidir. Raporda bu durum şu şekilde açıklanmıştır (Janne Report, 1973:18):

“ Ne varolan tüm seviyelerde genel eğitimi kapsamayan mesleki eğitimin ne de gerçek iş yaşamı ve somut uygulamalarla bağı olmayan genel eğitimin tam manasıyla iyiliğinden bahsedilebilir.”

Janne Raporu'na göre, Roma Antlaşması'nda eğitime yönelik bazı maddeler vardır fakat bunlar eğitimde azar azar ilerleyişi sağlamaktadır; asıl ihtiyaç duyulan eğitimin bütün olarak algılanması gerekliliğidir. Topluluğun eğitim politikasının genel eğitimi içine alacak şekilde geliştirilmesini destekleyen Rapor'daki ifade aynen şu şekildedir: *“Eğitimle ilgili olarak ulusal gelenekler ve yapılar titizlikle saygı duyulması tavsiye edilmekte fakat eğitimin tüm seviyelerinde alınacak kalıcı tedbirlerle ve daha fazla eğitim değişimiyle ülkeler arasındaki uyumlaştırma teşvik edilmelidir.”* (McMahon, 1995:5). Bu ifade, eğitimin, ülkelerin egemenlik alanlarına müdahale etmeksizin politika birliği yapılabilecek bir alan olarak gösterilmesi bakımından önemlidir.

Janne Raporu'nun yayınlanması sonrasında Komisyon'un 1974 yılında Eğitim Bakanları Konseyi'ne sunduğu Kararda (C098/2 Sayılı AT Resmi Gazetesi, 1974) eğitim öğretimde işbirliği konusu gündeme gelmiştir fakat savunulan politika, Janne Raporu'ndaki kadar kapsayıcı değildir. Yine de bu Karar, özellikle eğitimin ekonomiden bağımsız olarak görülmesini de içeren aşağıdaki şu önemli ilkeleri barındırması bakımından bir dönüm noktası olarak sayılabilmektedir (Siedersleben ve Dahl, 2003:320):

1. Topluluk nezdindeki ekonomik ve sosyal politikanın zaman içerisinde uyumlaştırılması,
2. Eğitimin, ekonomik yaşamın bir bileşeni gibi görülmemesi gerektiği,
3. Her üyenin geleneklerinin eğitim alanında da var olduğunun ve buna saygı gösterilmesi gerekliliğinin bilincinde olunması.

Eğitim Bakanları Konseyi tarafından kabul edilen bu Karar ile eğitimde işbirliğini sağlamak adına yedi temel öncelik belirlenmiştir. Bunlar (Suner, 2007):

- Toplulukların diğer Üye Devlet ya da üye olmayan devlet vatandaşları ve bu vatandaşların çocuklarının eğitim ve öğretimi için daha iyi olanaklar sağlaması,
- Avrupa'da eğitim sistemleri arasında daha yakın ilişkilerin teşvik edilmesi,
- Eğitim ile ilgili olarak güncellenmiş dokümantasyon ve istatistiklerin tamamlanması,
- Yükseköğretim kurumları arasında işbirliğinin artması,
- Diplomalara ve çalışma dönemlerinin akademik tanınması ile ilgili olanakların iyileştirilmesi,
- Öğrenci, öğretmen ve araştırmacıların serbest dolaşımı ve hareketliliğinin teşvik edilmesi, bu kişilerin serbest dolaşımına dair idari ve sosyal engellerin kaldırılması ve yabancı dil öğretiminin özendirilmesi yoluyla teşvik edilmesi,
- Her çeşit eğitim için fırsat eşitliğinin sağlanması.

Bakanlar Konseyi'nin aldığı kararda vurgulanan bu yedi öncelikte, eğitime yaklaşımın köklü şekilde değiştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Şöyle ki, önceki yıllarda Topluluğun, ekonomik saiklerle var olma ve buna göre politika belirleme hedeflerinden dolayı eğitim konusunda geri planda kaldığı görülürken birinci ilke de belirtildiği üzere ekonomik ve sosyal konular arasında bir uyumun yakalanmaya çalışılacağı belirtilmiştir. Aynı şekilde, ikinci ilke de eğitimin ekonominin bir parçası olarak değil kendi başına önemli olduğunun altı çizilmiştir. Üçüncü ilke ise ülke eğitim politikalarında üyelerin ulus devlet yapısına saygı gösterileceği, eğitim

konusunda ülkelerin politikalarını diledikleri ölçüde uyumlaştıracakları vurgulanmıştır. Bu yaklaşım, eğitim alanında ortak politika geliştirmenin önündeki en büyük engel olarak düşünüldüğünden Topluluğun, eğitim konusunda Üye Devletlerin egemenliklerine müdahalede hassas davrandığını göstermektedir (McMahon, 1995:9).

Janne Raporu ile edinilen bulgular ve Bakanlar Konseyi'nin Kararı ışığında, 1976 yılında Bakanlar Konseyi tarafından bir eylem programı oluşturulmuştur. Eğitim Eylem Programı (Education Action Programme) isimli bu programın yürütülmesi amacıyla Üye Devletlerin eğitim bakanlarından oluşan bir Eğitim Komitesi kurulmuştur. Bu programın en önemli yanı, eğitimin bir politika alanı olarak Bakanlar Kurulu nezdinde görüşülmesi ile ilk kez meşruluk kazanmış olmasıdır (Ertl, 2003:19). Bu programla beraber, ileride oluşturulacak olan Eurydice, Arion, Lingua ve Erasmus Programlarının da temeli atılmış, Topluluk içinde yapılacak yasalarda Komisyon'un ve bu Eğitim Komitesi'nin ortak çalışma yürütmesi öngörülmüştür (Çelebi, 2007:64). Anılan bu Eylem Programında yer alan genel başlıklar şu şekildedir (Tuzcu, 2006:44-45):

- Üye Devletlerin farklı eğitim sistemlerine ilişkin ortak bir anlayış düzeyine ulaşılması (Üye Devletlere ait tüm eğitim modellerinin/yöntemlerinin kullanılması),
- Yönetmelik ve toplumsal engellerin ortadan kaldırılması, diplomaların ve öğrenim sürelerinin karşılıklı tanınması, böylece öğrenci, öğretmen ve araştırmacılara daha özgür bir çalışma ortamı sağlanması,
- AB genelinde her türlü eğitime erişim için fırsat eşitliğinin sağlanması,
- Yükseköğretimde işbirliğinin sağlanması,
- Yabancı dil öğretiminin geliştirilmesi,
- Temel belge ve istatistiklerin toplanması (belgelere dayalı istatistikî birikimin sağlanması),
- Gençlerin mesleki eğitimlerinin geliştirilmesi, eğitim hayatından iş hayatına kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılması ve istihdam önlemlerinin alınması,

- Göçmen işçiler ve onların çocukları için kültürel ve mesleki eğitim projelerinin uygulanması.

Yine bu dönemde, mesleki eğitime verilen önemin devam ettiğinin bir göstergesi 1975 yılında kurulan Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi (European Center for the Development of Vocational Education - CEDEFOP)'dir. Bu Merkezin rolü, mesleki eğitim alanındaki çalışmaların analizi, yeterliklerin tanınması ve geliştirilmesi ve Üye Devletler arasındaki işbirliğinin sağlanmasıdır (CEDEFOP, 1997:7). Merkez, yaptığı politika geliştirme çalışmaları ile Komisyon'un 1970'lerin sonu, 1980'lerde yaptığı politikalarda belirleyici bir rol üstlenmiştir (Preston, 1991:51).

Topluluğun kuruluşundan 1960'lara kadar eğitim alanında çok büyük gelişmeler yaşanmamıştır. Bunun nedeni olarak 1960'larda var olan ekonomik kriz ve Avrupa Komisyonu'nun eğitime aktaracak yeterli kaynağının olmaması gösterilebilir. Fakat 1970'lere gelindiğinde durum değişmektedir. Bakanlar Konseyi tarafından 1974 yılında alınan Karar, Topluluğun eğitim politikaları söyleminin Üye Devletlerin ulusal çıkarlarını korurken Komisyon'un eğitim konusundaki çıkarlarına da vurgu yapan "işbirliği" ve "çeşitlilik" kavramları üzerine kurulu olduğunu göstermektedir (Blitz, 2003:201).

Politika bağlamında eğitime olan ilginin artmasında temel olarak iki neden gösterilebilir. Bunların ilki Avrupa'da savaş ve kriz görmüş olan politikacıların "geleceğin Avrupa vatandaşını yaratmada" eğitimi önemli bir araç olarak görmesidir (Leibfried ve Pierson,1996:186). 1972 yılında Floransa'da Avrupa Üniversite Enstitüsü'nün kuruluşu, gençler arasında ortak vatandaşlık bilincini yaygınlaştıracak üniversite modellerini geliştirmek hedefiyle buna örnek gösterilebilir. İkinci ve daha somut olan neden ise içinde bulunulan zor ekonomik koşullardır. Özellikle genç işsizliği, mezunların yeterliklerinin piyasanın ihtiyacını karşılayamaması gibi nedenler eğitimin öneminin yalnızca ulusal çapta değil Topluluk çapında da değerlendirilmesi gerekliliğini göstermiştir. Bu nedenle, genel eğitim ile mesleki eğitimin ayrılmaz bir bütün olduğu çıkarımı ile ekonomik zorlukların üstesinden gelinebileceği fikri güçlenmiştir (Ertl, 2003:18). 1976 yılında alınan kararla ortaya çıkan Eylem Programı, eğitimin Bakanlar Konseyi gündemine ilk kez girmesi

açısından önem arz etse de 1980'lere kadar bu ve diğer Topluluk çalışmaları yasal bir zemine oturtulmadığından önemli bir ilerleme kaydedilememiştir.

1980'lere gelindiğinde, Adalet Divanı'nın pek çok kararında Roma Antlaşması'nın 128. maddesini yorumlaması, mesleki eğitimi yükseköğretimin bir parçası sayması, bilgi teknolojilerinde yaşanan sıkıntılar ve 1970'lerdekinden farklı olarak önlenemez genç işsizliği, Topluluğun takip eden yıllarda eğitim sektöründe önlem almasında etkili olmuştur. (Ertl, 2003:20). Bu dönemde başlatılan birçok programın arkasında bu kararların ve ihtiyaçların etkisi olduğu görülmektedir.

1976 yılında, Konsey tarafından alınan Kararla, eğitimde "Avrupalılaştırma" kavramı yerini "Eğitimin Avrupa Boyutu"na bırakmış, bu terim evrensel bir kullanım alanına kavuşmuştur (Ryba, 2000:251). Eğitime getirilen Avrupa Boyutu, daha sonraki yıllarda da Komisyon'un, ulusların var olan sistemlerini değiştirmek yerine onlara bir "boyut" ile eklemlenmek bakımından tercih ettiği bir yaklaşım olmuştur. Bu yaklaşım ile beraber, 1981 yılında genel eğitim ve mesleki eğitim politikalarının bir Genel Müdürlük (Directorate General) altında birleştirilmesine karar verilmiştir. Kuruluşunun temelinde gençlerin okul yaşamından iş yaşamına geçişlerini kolaylaştıracak önlemler üzerine yoğunlaşmak olan bu Genel Müdürlük (Genel Müdürlük 5)'ün kuruluşunun ardından 1983 yılında Bakanlar Konseyi tarafından yapılan Stuttgart Zirvesi'nde şu üç hedef belirlenmiştir (McMahon, 1995:13-14):

1. Tüm gençleri, okul dışındaki kursların yanı sıra okullarında, gelecekte mesleki eğitime erişimleri ve iş hayatına girişleri için ön şart olan bilgi, yetenek ve yeterliklerle donatmak,
2. Gençlerin kendilerine güvenmelerini sağlamak adına onlara gerekli olan sosyal ve kişisel desteği sağlamak, genç yetişkinler olarak toplumdaki geçiş süreçlerinde yaşayacakları zorlukları en aza indirmek,
3. Okulunu erken yaşta terk eden gençleri yan bir meslek dalıyla donatmak veya onlara sistematik bir iş deneyimi yaşatmak.

1984 yılında, AB kimliğinin dünya genelinde farkındalığının artırılması üzerinde durulduğu, öğrenci ve öğretmen değişiminin özendirildiği ve karşılıklı burs sağlanması konusunda kararların alındığı Fontainebleau Zirvesi gerçekleştirilmiştir (Tuzcu, 2006:47). Stuttgart Zirvesi ile Fontainebleau Zirvesi sonrasında, 1985 yılında

kurulan *ad hoc* Komite deki raporlardan biri olan Adonnino Raporu ile “Halkların Avrupası – People’s Europe” kavramı açık bir şekilde tanımlanmış, gençlerin Avrupa kimliği kazanmalarını sağlayacak yöntemler üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, Adonnino Raporu’nun üzerinde durduğu altı temel konu (McMahon, 1995:15);

1. Avrupa dillerinin öğrenimini teşvik,
2. Okullar arası değişim,
3. Gençler için gönüllü çalışma kampları,
4. Eğitimde Avrupa imajı,
5. Üniversite işbirliği,
6. Mesleki eğitimidir.

Yine 1985 yılında Eğitim Bakanları Konseyi tarafından yapılan bir toplantıda eğitimin Avrupa boyutu üzerinde durulmuş, bu kavramın, Topluluk içerisindeki herkesin eğitiminin gerekli bir parçası olduğu ve Avrupa halkları arasında daha yakın bir ilişki oluşturma hedefine büyük bir katkı sunacağı düşünülmüştür (McMahon, 1995:16). Konsey’in bu toplantıda aldığı kararlar, 1988 yılında yapılan bir başka Eğitim Bakanları Konseyi kararına dönüşmüştür. Bu karar, genel çerçevesiyle 1988-1992 yılları arasında Topluluğun sahip olduğu avantajların farkındalığını artırarak gençlerin Avrupalılık kimliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır ve aşağıdaki hedefleri içermektedir (Ryba, 2000:252):

- Gençlerde Avrupa kimliği hissiyatını güçlendirmek ve onların Avrupa medeniyetinin değerinin farkında olmalarını ve demokrasi, sosyal adalet, insan haklarına saygı gibi prensiplere saygı göstermelerini sağlamak,
- Gençleri, Topluluğun yaşadığı ekonomik ve sosyal gelişmelere hazırlamak,
- Gençlerin, gerek ekonomik gerek sosyal alanda daha da genişleyen yapısıyla Topluluğun sahip olduğu avantajlar ve zorlukları konusunda farkındalığını artırmak,

- Gençlerin Topluluk bilincini geliştirerek Topluluğa Üye Devletlerin tarihi, kültürel, ekonomik ve sosyal yönlerinin Avrupa Topluluğu çatısı altında birleştiği fikrini geliştirmek.

1987 yılında Avrupa çapında iç pazarın tamamlanarak Tek Avrupa Senedi (Single European Act)'nin imzalanması ile Topluluk yetkisi pek çok alanda genişletilmiştir. Genel eğitim ya da mesleki eğitim alanında yenilik getiren karar ya da hüküm içermeyen Tek Avrupa Senedi, dolaylı olarak eğitimin ekonomik bütünleşmedeki yerine dikkat çekilmesi bakımından önemlidir. Rekabetçi bir ekonominin ihtiyaç duyduğu niteliklerde, tüm Üye Devletlerce tanınacak yeterliklere sahip işgücünün geliştirilmesinde eğitimin anahtar rol oynadığı üzerinde fikir birliği sağlanmıştır (Demirbaş, 2010:24). Bu anlayış ile var olan dört Topluluk Programının süresi uzatılmış (Erasmus II, Commet II - 1993'e kadar) bazı yeni programlar (1990 Force, 1991 Petra) yürürlüğe koyulmuştur.

Eğitimde Avrupa boyutunun geliştirilmesini teminen atılan en önemli adımlardan birisi 1980'lerin ortalarından itibaren başlatılan değişim programlarıdır. Bu programlardan ilki olan ve 1986 yılında başlatılan COMETT I Programı (European Community Action Programme in Education and Training for Technology) 1986-1989 yılları arasını, COMETT II 1990-1994 yılları arasını kapsamaktadır. Bu program, yeni teknolojiler alanında yükseköğretim kurumları ile endüstri arasında işbirliğine bir Avrupa boyutu getirmeyi, öğretim programlarının gelişimini, teknolojik ve sosyal değişimlere karşı öğretim düzeyleri geliştirmeyi hedefleyen bir programdır (Çelebi, 2007:65). Bir diğer program olan ERASMUS Programı, yükseköğretim kurumları arasında işbirliği sayesinde Topluluk içerisindeki üniversite öğrencilerinin bir ya da iki dönemlik değişimini teşvik etmek üzere 1987 yılında başlatılan bir programdır (Karluk, 2003:346). Bu programın da ilki 1987-1989 yılları arasında, ikinci kısmı ise 1990-1994 yılları arasında uygulanmıştır. Mesleki eğitim alanında da fırsatlar sunan birçok program başlatılmıştır ancak bunlar arasında öne çıkanlardan biri PETRA programıdır. 1988 yılında başlatılan bu program, Üye Devletleri, tüm gençleri zorunlu eğitim döneminden sonra en az bir yıl mesleki eğitime katılım sağlamaları için desteklemiştir (Ertl, 2003:20). 1989 yılında başlatılan LINGUA programı ise

okullardaki yabancı dil öğretmenlerinden üniversite öğrencilerine, mesleki kuruluşlardaki öğrencilerden iş dünyası mensuplarına kadar hemen herkesin Avrupa dilleri konusundaki dil becerilerini geliştirmeyi sağlayan girişimleri desteklemektedir. Aynı yıl başlatılan TEMPUS programı ise Demir Perde'nin kalkmasından sonra kurulan Orta ve Doğu Avrupa devletlerini araştırma, geliştirme ve değişim aktiviteleri ile desteklemeyi amaçlayan bir programdır (Ryba, 2000:252). Tempus Programı da 1989-1994, 1994-2000 ve 2000-2006 yılları arası olmak üzere üç dönem uygulanmıştır (Ertl, 2003:22).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları adının içinde yer alan “gençlik” alanı da tarihsel bir arka plana sahiptir. 1980'ler itibariyle gençlik alanda çeşitli çalışmalar yapılmış, kararlar alınmış ve bir dizi belge yayınlanarak bugünkü Gençlik Programlarının zemini oluşturulmuştur.

Gençlik Programı'nın temelini 1988 yılında yayınlanan ve 1989-1991 yıllarını kapsayan Avrupa için Gençlik I (Youth for Europe I) programı oluşturmaktadır. Özellikle Topluluk içerisinde gençlik değişimini destekleyen bu programda temel hedef, gençlerin birbirleriyle etkileşimini güçlendirerek onlara bir Avrupalılık bilinci kazandırmaktır (Konsey Kararı, 1988, L158:2). Bu programı takiben 1992-1994 yılları arasını kapsamak üzere Avrupa için Gençlik II (Youth for Europe II) Programı oluşturulmuştur. Önceki programla benzer hedefler barındıran bu program da gençlerin Topluluk içerisindeki hareketliliğinin yanı sıra gençlik çalışmaları alanında çalışma ziyaretleri yapılmasının altı çizilmiştir. Aynı programın üçüncü aşaması ise yine Avrupa için Gençlik III (Youth for Europe III) adıyla 1995-1999 yılları arasında uygulanmıştır. Bu program ise kendinden önceki iki programın getirdikleri ile birlikte yine temelde gençlik için olan faaliyetleri bünyesinde toplayan bir program olmuştur.

Gençlerin Avrupa çapında gönüllülük esasına dayalı çalışmalar yapmasını desteklemek amacıyla 1998-1999 yılları arasında Avrupa Gönüllü Hizmeti adıyla bir program daha yürürlüğe girmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde, 2000-2006 yılları arasında uygulanmak üzere Gençlik (Youth) Programı uygulamaya sokulmuş, bu program gençlerin Topluluk içi değişimlerinin yanı sıra üçüncü ülkelerle hareketliliğini de desteklemiş ve Avrupa Gönüllü Hizmetini de içine almıştır.

2001 yılında Komisyon tarafından yayınlanan “Avrupa Gençliği için Yeni İvme (A New Impetus for European Youth)” isimli Beyaz Kitap, gençlik politikaları açısından bir dönüm noktası niteliğindedir. Beyaz Kitap, temelde iki başlıktan oluşan bir çerçeveyi kapsamaktadır. Bunlar, gençliği içine alan belirli alanlarda açık işbirliği metodu sayesinde Üye Devletler arasında işbirliğini teşvik etmek ve diğer politika alanlarında da gençlik boyutuna daha yüksek bir profil sağlamaktır (Beyaz Kitap, 2001). Bu çerçeveden hareketle Kitap, gençliğin karşılaştığı temel sorunları forumlar aracılığıyla bizzat öğrenmeyi, bu sorunlara muhtemel çözüm önerilerini içeren ve gençlik ile politika yapıcılar arasındaki köprüyü kuran çeşitli mekanizmaların harekete geçirilmesini destekleyen bir belge olması ile önemlidir.

Gençlik Programları, 2007-2013 yılları arasında uygulanan Hayatboyu Öğrenme Programı'nın yanında ayrı bir alan olarak Gençlik (Youth in Action) adıyla varlığını sürdürmüştür. Bu program Avrupalı gençlerin aktif vatandaşlık, dayanışma ve hoşgörü duygularının gelişmesini ve onların Avrupa Birliğinin geleceğinin şekillenmesinde rol almalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Program, eylem ismi verilen farklı faaliyet alanları ile yürütülmüştür.

2014-2020 yılları arasını kapsayan Erasmus+ Programı döneminde Gençlik, ayrı bir alan olmak yerine Erasmus+ Programının içerisindeki uygun faaliyet başlıkları altında yer alarak varlığını sürdürmektedir. Önceki program dönemleri ile benzer hedefleri barındıran gençlik alanı marjinalleşmiş gençlere ulaşmaya; çeşitlilik, kültürlerarası ve dinler arası diyalog, özgürlük, tolerans ve insan haklarına saygı gibi ortak değerleri teşvik etmeye; medya okuryazarlığı, eleştirel düşünce ve gençlerin girişimcilik algısını geliştirme gibi konulara odaklanmıştır (Program Rehberi, 2017:72).

1.2. II. Aşama Maastricht Antlaşması - Eğitimde Farkındalık Dönemi (1992-2000)

1992 yılında imzalanan ve 1 Kasım 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması, diğer adıyla Avrupa Birliği Anlaşması ile ekonomik ve siyasal alanların her ikisini de kapsayan bir bütünleşme yolunda o zamana kadar yapılanlardan çok daha önemli adımlar atılmıştır. Birisi ekonomik, diğer ikisi siyasi alanda olmak üzere

üç sütuna dayanan (Avrupa Toplulukları, Ortak Dışişleri ve Güvenlik, Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliği) bir Avrupa Birliği kurulmuştur (Fişne, 2003:62). Bu Antlaşma, eğitim alanında, 1970 ve 1980'lerde eğitimi politika haline getirmek adına var olan güçlüklerin üstesinden gelme gayreti, eğitim alanındaki yetki ve sorumlulukların artırılması ve bu konudaki hukuki zeminin daha açık hale getirilmesi bakımından bir dönüm noktası sayılabilmektedir.

1992 yılında iç pazarın tamamlanması ile devam eden ekonomik bütünleşme süreci, Komisyon tarafından, eğitim ve öğretim alanlarında ulusal politikaların koordinasyonu için teşvik olarak haklılaştırılmaya çalışılmıştır. Avrupa çapında parasal birliğin hazırlıklarının yapıldığı ve Avrupa Birliği Anlaşması ile ekonomik ve sosyal alanların bağlılığının vurgulandığı bu dönemde eğitimin bir kez daha altı çizilmiştir. Buna ek olarak, 1990'lı yılların ortasında, Avrupa Birliği'nin büyük bir genişleme dalgası eşiğinde on tane Doğu ve Orta Avrupa ülkesini bünyesine katma çalışmaları da Avrupa için önemli bir ekonomik sorun oluşturmuştur. Birlik üyesi olmanın eşiğindeki bu ülkeler ile gerek yaşam şartları olsun gerek sosyal standartlar olsun ortak bir noktada buluşmak için eğitim önemli bir adım olarak görülmüş ve bu durum eğitime verilen önemin artmasında etkili olmuştur (Ertl, 2006:10-12).

Maastricht Antlaşması, genel eğitim ile ilgili bir maddeyi doğrudan ve ilk kez içermesi ile büyük önem arz etmektedir (md. 126). Bunun yanında, mesleki eğitim alanı da daha geniş ve açık bir madde ile bu Antlaşmada yer almaktadır (md.127). Topluluğun, genel eğitim alanında işbirliğini destekleyici, kalite odaklı ve tamamlayıcı bir rol üstlenmesini belirten 126. madde tam metniyle şu şekildedir:

1. *Topluluk, Üye Devletler arasında işbirliğini teşvik etme yoluyla kaliteli eğitimin gelişmesine katkıda bulunmalıdır. Gerekli olduğu takdirde Üye Devletlerin eylemlerini desteklemeli ve onlara takviyelerde bulunmalıdır. Yalnız bunu yaparken, öğretimin içeriği, eğitim sistemlerinin organizasyonu ve sahip oldukları kültürel ve dilsel çeşitliliğinin Üye Devletlerin sorumluluğunda olduğuna tamamen saygı göstermelidir.*
2. *Topluluk eylemi aşağıdaki unsurları amaçlamalıdır:*
 - *Özellikle Üye Devletlerin dillerinin öğretilmesi ve yaygınlaştırılması yoluyla eğitimde Avrupa boyutunu geliştirmek,*

- *Diplomalar ve çalışma dönemlerinin akademik tanınmasını destekleyerek öğrenci ve öğretmen hareketliliğini teşvik etmek,*
 - *Ulusal ve uluslararası eğitim kurumları arasında işbirliğini teşvik etmek,*
 - *Üye Devletlerin eğitim sistemlerinde ortak olan konularla ilgili bilgi ve deneyim değişimini geliştirmek,*
 - *Gençlik değişimlerinin gelişmesini teşvik etmek,*
 - *Uzaktan eğitimin geliştirilmesini teşvik etmek,*
 - *Mesleki öğretime girişi kolaylaştırmak,*
 - *Mesleki bütünleşme ve iş piyasasına uyumu kolaylaştırmak için temel ve sürekli mesleki eğitimi geliştirmek (Mesleki eğitim ve yerinden eğitim yoluyla),*
 - *Eğitim kurumları ve firmalar arasında işbirliğini özendirme.*
3. *Topluluk ve Üye Devletler ile üçüncü ülkeler ve eğitim ile ilgili diğer uluslararası örgütler arasında işbirliği geliştirilmelidir.*
4. *Bu maddede değinilen hedeflere ulaşılmaya katkıda bulunmak amacıyla Konsey, Ekonomik ve Sosyal Komite'ye danıştıktan sonra, Üye Devletlerin kanun ve düzenlemelerinde uyumlaştırmayı dışarıda bırakarak gerekli önlemler alabilir, Komisyon tarafından önerilen teklife nitelikli çoğunluk sağlandığı takdirde de tavsiyelerde bulunabilir.*

Antlaşma, mesleki eğitim alanıyla ilgili olarak ise genel eğitimdeki tamamlayıcılık rolünün ötesinde program yapımını da öngören “*Topluluk, Üye Devletlerin eylemlerini tamamlayacak ya da destekleyecek bir mesleki eğitim programı uygulayacaktır.*” şeklindeki ifadeyi içermektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, genel eğitim alanında Topluluğa yalnızca tamamlama ve destekleme yetkileri verilmişken mesleki eğitim alanına gelindiğinde bunlara ek olarak program geliştirme ve bir mesleki eğitim programı oluşturma hakkı da sağlanmış olmasıdır.

Maastricht Antlaşması'nın 127. Maddesinde yer alan, Üye Devletlerin eğitim sistemini destekleyen ve bu sisteme gerekli takviyelerde bulunan mesleki eğitim şu noktaları amaçlamaktadır (Maastricht Antlaşması, mad.127/2):

- Özellikle mesleki eğitim ve yerinden eğitim aracılığıyla endüstriyel değişikliklere adaptasyonu kolaylaştırmak,
- Mesleki bütünleşmeyi sağlamak ve iş piyasasında yeniden bütünleşmeyi kolaylaştırmak için sürekli eğitimi geliştirmek,
- Mesleki eğitime erişimi kolaylaştırmak ve öğrenci ve öğretmenlerin hareketliliğini teşvik etmek,
- Üye Devletlerin öğrenim sistemlerinde ortak olan konularla ilgili bilgi ve deneyim değişimini geliştirmek ve şirketler ve eğitim kurumları arasında işbirliğini teşvik etmek.

Her iki madde ışığında, Topluluğun Maastricht Antlaşması ile eğitim konusunda bir adım daha ileri gittiğini ve genel eğitimi bir madde içerisinde belirtmesiyle Roma Antlaşması ve Tek Avrupa Senedi'nden farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür. Örneğin, Roma Antlaşması'nın 128. maddesi mesleki eğitime ilişkin Konsey'e "genel prensipleri ortaya koymak" hakkı vermişken Maastricht Antlaşması 127. madde, Konsey'e "...genel hedeflere ulaşılmasında önlemler alınabileceği..." hakkı tanımıştır. Bu önlemler ise yasal bağlayıcılığı olan tüzükler, yönergeler, kararlar, bağlayıcılığı olmayan tavsiye kararları şeklinde olabilmektedir (Ertl, 2003:24).

Maastricht Antlaşması ile ilgili önemli bir husus, Antlaşma'nın 126. ve 127. maddelerinin her ne kadar mesleki eğitim ve genel eğitim alanında daha önceki anlaşmalarda olmayan ifadelere yer vermiş olsa da Üye Devletlerin egemenliklerine dokunmamak adına özenle yapılandırıldığıdır. 126(4) maddesinde de görüleceği üzere Konsey, ancak nitelikli çoğunluk sağlanması halinde tavsiyede bulunabilmektedir (Suner, 2007). Bu, Üye Devletlerin egemenliklerine müdahaleden kaçınma adına bir önlem olarak görülebilmektedir. Bunun yanında, her iki maddede de, Üye Devletlerin kanunlarının ve ulusal düzenlemelerinin uyumlaştırılması hariç tutulmaktadır ve Topluluğun eğitim sistemlerinin organizasyonu ve öğretme içerikleri hususlarında Üye Devletlerin sahip oldukları yetkiye saygı duyacağı açıkça ifade edilmektedir.

Topluluk, her ne kadar “Katmanlı Yetki İlkesi (Principle of Subsidiarity)”¹ kapsamında eğitimi karar alabileceği bir alan olarak görse de Üye Devletlerin sahip oldukları egemenliğe bir müdahale tehdidi algıladıkları her türlü konuda çekimser davranması Topluluğu, metinlerde bu tür ifadelerle önlem almaya mecbur bırakmıştır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, iç pazarın gerçekleşmesiyle, Avrupa Topluluğu’nda özellikle teknolojik ve toplumsal alanda değişiklikler olmuş ve bu değişimler, özellikle gençlerin toplumsal yaşama adaptasyonu ve üretim sürecine aktif katılımlarını zorunlu hale getirmiştir (Tuzcu, 2006:50). Bu nedenle Avrupa Komisyonu, 1993 yılında “Eğitimin Avrupa Boyutu” isimli bir Yeşil Kitap (Green Paper)² yayınlamakla özellikle Avrupa vatandaşlığı ve eğitimde kalitenin artırılması hedefleriyle gençlere yönelik politika hedefleri ortaya koymuştur (Ertl, 2003:27).

Daha çok ikili değişim programları ve bilgi ağları geliştirmenin tercih edildiği ilk dönemlerin aksine, 1990’lı yıllarda odak eğitim ve öğretim alanında Birliğin tamamına yararlı olacak, başlangıç ve ileri düzey eğitimi bütünleştirecek çok taraflı programlara kaymıştır. Bu dönemde, Topluluğun program temelli bir işbirliği geliştirme ve projelere fon sağlama yaklaşımı ile belli dönemleri kapsayacak olan programlar başlatma eğilimi hakimdir. Bir kısmının detaylarına ikinci bölümde değinilecek olan bu Topluluk Programları, belirli sektörel alanlarda ya da bölgesel ihtiyaçlar göz önüne alınarak geliştirilmiş programlardır. Maastricht Antlaşması’nın 126. ve 127. maddeleri temelinde, 1995 yılında mesleki eğitimi kapsayan LEONARDO DA VINCI ve genel eğitimi ve yükseköğretimi kapsayan SOCRATES Programları başlatılmıştır. Bu iki program, uygulamasına 1995 yılından önce başlanmış olan PETRA, COMETT, ERASMUS, ARION ve LINGUA gibi programları da içine alan daha kapsamlı bir çerçeve çizmişlerdir.

1995 yılında uygulanmaya başlanan ve LEONARDO DA VINCI Programı’nın temelini oluşturan 1993 tarihli AB Konseyi Kararı, temelde Avrupa ekonomisinin

¹ **Katmanlı Yetki İlkesi (Principle of Subsidiarity):** Avrupa Birliği ile Üye Devletler arasında yetkilerin kullanımını düzenleyen ilkedir. Bu ilke uyarınca, Birlik, münhasır yetkisine girmeyen alanlarda, sadece, öngörülen eylemin amaçlarının Üye Devletler tarafından merkezi düzeyde veya bölgesel ve yerel düzeyde yeterli biçimde gerçekleştirilemeyeceği ve fakat söz konusu eylemin boyutu ya da etkileri itibarıyla Birlik düzeyinde daha iyi gerçekleştirilebileceği durumlarda harekete geçer.

² **Yeşil Kitap (Green Paper):** Belirli bir alanda bir öneri sunarak Avrupa düzeyinde bir tartışma ve danışma sürecini başlatmak amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan belgelerdir.

üretim kapasitesini ve rekabet gücünü yükseltmek amacıyla, orta dönemde büyüme, rekabet ve istihdam konularında Üye Devletlerin göz önünde bulundurması gereken hususları içermektedir. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken üç konu bulunmaktadır. Bunlar (Tuzcu, 2006:50):

- Üye ülkelerin mesleki-teknik eğitim sistemlerinin geliştirilmesine destek sağlanması,
- Mesleki eğitimin geliştirilmesi işverenlere ve işletmelere destek sağlanması,
- Mesleki eğitim alanında yeniliklerin yayılmasının ve dil öğreniminin desteklenmesidir.

LEONARDO DA VINCI Programı, mesleki eğitimi kapsayan bir alan olarak Konsey'in 94/819/EC sayılı Kararınca SOCRATES ile aynı beş yıllık dönem için başlatılmış (1995-1999) ve kendinden önceki dönemde var olan PETRA, FORCE, EUROTECNET, IRIS, COMETT gibi programları kapsamıştır (Ertl, 2003:26). Mesleki eğitim alanında teknik yardım ve işbirliği bu programdaki temel amaçtır. Bu kapsamda, pilot projelerin uygulanması, dil becerilerinin geliştirilmesi, uluslararası iletişim ağlarının kurulması, referans malzemelerinin hazırlanması ve ortak eylemler yapılması planlanmıştır (Gülcan, 2005:42-43).

SOCRATES Programı, Konsey ve Parlamento'nun 95/819/EC sayılı Kararı ile beş yıllık bir dönem için başlatılmış (1995-1999), yine Konsey ve Parlamento'nun 98/576/EC sayılı Kararı ile yedi yıllık bir süre için uzatılmıştır (2000-2006) (Ertl, 2003:25). Yükseköğretim, örgün eğitim ve dil eğitimi gibi farklı alanları kapsayan bu program, Avrupa'da her yaş düzeyindeki eğitim alanını tek bir yapıda topluyor olmasıyla da ilk olarak sayılabilmektedir.

Yine bu dönemde, 15-25 yaş arasındaki gençler için tasarlanan AVRUPA GENÇLİK PROGRAMI, diğer iki sektörel programla beraber kabul edilmiştir. Bu program, gençlerin sahip oldukları kültürel ve sosyal çevreyle AB'nin bir parçası olduklarının farkına varmalarını, farklı ırktan ve etnik kökenden olan insanlara saygı duymayı öğretmeyi ve dışlama, ırkçılık, yabancı düşmanlığı gibi kavramların

zararlarını vurgulamayı, kadın erkek eşitliğinin algılanmasını amaçlayan bir programdır (Gülcan, 2005:43-44).

1993 yılına gelindiğinde Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan “Büyüme, Rekabet Edebilirlik ve İstihdam” adlı Beyaz Kitap (White Paper)³’ta eğitimin büyüme ve istihdamda merkez bir konumda olduğu vurgulanmış, bu bağlamda yaşamboyu öğrenme konusu gündeme getirilmiştir. Bu konu, anılan belgede “*Mesleğin, teknoloji çağının dinamizmine uyum sağlaması, yalnızca meslek öncesi nicelik ve nitelik düzenlemeleriyle, uygun iş alanları açmakla sağlanamaz. Ne okul, ne firma günümüzün gereksinimlerini karşılayacak yetiştirme alanlarıdır. Mesleki-teknik eğitim, hem genç nüfusa, hem çalışanlara yönelik olarak yaşam boyunca sürmelidir*” şeklinde ifade edilmektedir (Beyaz Kitap, 1993, çev. Tuzcu, 2006:51). Belgede dikkat çeken önemli nokta, bahsi geçen “hayatboyu öğrenme” kavramının Avrupa Birliği’nin gündemine ilk kez giriyor olması ve hatta 2007-2013 yılları arasında uygulanan programa da (Hayatboyu Öğrenme Programı) adını vermiş olmasıdır.

Yukarıda bahsedilen Beyaz Kitap sonrasında 1995 yılında “Öğretme ve Öğrenme: Öğrenen Topluma Doğru” isimli bir Beyaz Kitap daha yayınlanmış ve bu belgede temel olarak sosyal işler ve istihdam alanıyla yakın bir bağ kurularak Birliğin gelecekteki eğitim politikalarını nasıl şekillendirileceği üzerinde durulmuştur. Belgenin hemen girişinde, Avrupa Birliği içerisinde bir eğitim politikası oluşturulmasının o günkü ve gelecekteki sorunların temelinde olan, ticaretin uluslararasılaşması, gelişen bilgi toplumunun etkisi ve bilim ve teknolojideki ilerleme konularına eğilerek fayda sağlayacağı belirtilmiştir (Beyaz Kitap, 1995). Belgede, bu konulara bir çözüm önerisi mahiyetinde beş maddelik bir eylem planı önerilmiştir. Bu maddeler (Beyaz Kitap, 1995):

1. Yeni bilgi kazanımlarının desteklenmesi (örneğin mesleki ve teknik becerilerin akredite edilmesinde yeni yollar benimsenmesi gibi),
2. Yeni çıraklık veya stajyerlik biçimleriyle okul ve iş dünyasını birbirine daha yakın hale getirilmesi,

³ **Beyaz Kitap (White Paper):** Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve belirli bir konudaki Birlik eylemine yönelik somut öneriler içeren belgelerdir.

3. Gerekli görüldüğü zamanlarda, ulusal ya da uluslararası fonların kullanılması ile okulu bırakmak isteyen öğrencilere “ikinci bir şans” yolunun sunulması, bu şekilde erken okul terki ile mücadele edilmesi,
4. “Avrupa kimliğinde önemli bir etken” ve “ bilgi temelli toplumun kilometre taşı” olarak AB’nin üç temel dilinde (İngilizce, Fransızca ve Almanca) yeterlikleri geliştirilmesi,
5. Eğitim ve öğretimi Avrupa’nın rekabet edebilirliği açısından bir öncelik haline getirerek maddi yatırım ile eğitime yapılan yatırımın eşit düzlemde değerlendirilmesini sağlamaktır.

Genel eğitim ve mesleki eğitim alanında birçok öneri ve tespit içeren Beyaz Kitaplar, yukarıda bahsi geçen eğitim programlarının ardındaki fikirlere zemin oluşturması ve programlar sayesinde ulaşılması istenen hedefleri işaret etmesi bakımından oldukça önemlidir.

Bu dönemde, anlaşmalarda ve politika belgelerinde sık sık rastlanan genel eğitim ve mesleki eğitime yönelik politikalara ek olarak, yükseköğretim alanında da özel çalışmalar yapılmış ve bir dizi toplantı ve beraberinde yayınlanan belgelerle bu sürece destek verilmiştir. Yükseköğretim alanında bir dönüm noktası sayılabilecek Bologna Süreci’ne giden yolda ilk adım 1998 yılında Fransa, İtalya, Almanya ve Birleşik Krallık eğitim bakanlarının bir araya gelerek imzaladıkları Sorbon Deklarasyonu ile atılmıştır. Avrupa’nın kültürel boyutunu güçlendirmek için üniversitelerin kilit rol oynadıklarını vurgulayan Deklarasyonda temel olarak şu noktalar ön plana çıkmıştır (Fredriksson, 2003:533):

- Yükseköğretim adına Avrupa genelinde okul dönemlerinin ve derecelerinin var olan çerçevelerinin birbirlerine yaklaşımlarının sağlanması,
- Lisans ve yüksek lisans için ortak bir “derece-seviye” sisteminin geliştirilmesi,
- Hareketliliklerin ve akademik yeterlik/derecelerinin tanınması önündeki engelleri kaldırmak suretiyle öğrenci ve akademisyen hareketliliğinin kolaylaştırılması.

Bu Deklarasyonu takiben, 2010 yılına kadar Avrupa çapında sağlanacak işbirliği ve uyum ile bir Avrupa Yükseköğretim Alanı (European Higher Education Area - EHEA) oluşturmayı hedefleyen Topluluk, 29 Avrupa ülkesi eğitim bakanının ortak imzası ile 1999 yılında Bologna Deklarasyonu'nu imzalamış ve böylelikle yükseköğretime yönelik önemli bir süreç başlamıştır. Deklarasyon ile ortaya konan ve ulaştırılması arzulanan beş temel hedef şunlardır (Fredriksson, 2003:533):

- Diploma Eki'nin uygulanması yoluyla kolay okunabilir ve karşılaştırılabilir dereceler sisteminin geliştirilmesi. Bu sayede Avrupa vatandaşlarının istihdamı ve Avrupa yükseköğretim sisteminin uluslararası rekabet edebilirliğinin pekiştirilmesi,
- Temel olarak lisansı ve yüksek lisansı içine alan bir sistemin benimsenmesi,
- Öğrenci hareketliliğinin daha da geniş sınırlarda uygulanmasını mümkün kılabilmek adına ECTS (European Credit Transfer System) gibi bir sistemin kurulması,
- Serbest dolaşımın önündeki engelleri kaldırarak öğrenci, öğretmen, idari personel ve araştırmacıların hareketliliğinin pekiştirilmesi,
- Kurumlararası işbirliği ve iç içe geçmiş çalışma programları ile yükseköğretimde ihtiyaç duyulan Avrupa Boyutunun oluşturulması.

Bologna Sürecini oluşturan süreçte, Bologna Deklarasyonu'nun ardından 33 ülke eğitim bakanı bir araya gelerek gelecek yılların önceliklerini görüşmek ve bunlara yön vermek adına 2001 yılında Prag'da toplanmışlar ve Prag Tebliği'ni (*communiqué*) imzalamışlardır. Bu Tebliğ'in ardından 40 ülke eğitim bakanının katılımı ile gerçekleştirilen Berlin Konferansı sonrasında yayınlanan bildiri de Bologna Deklarasyonu'ndaki önceliklerin altı çizilmiş, buna ek olarak yükseköğretim alanının oluşturulmasında "kalite" nin bir öncelik haline getirilmesi gerekliliği eklenmiştir (Gencer, 2009:29).

2002 yılında, yükseköğretim alanında yapılan işbirliğinin mesleki eğitim alanında da benzer şekilde uygulanmasını teminen 29 Avrupa ülkesinin imzasıyla Kopenhag Deklarasyonu imzalanmıştır. Artan işbirliği sayesinde mesleki eğitimde

kalitenin ve performansın nasıl artırılacağı sorusu temelinde yapılan toplantıda, 2010 yılına kadar tüm vatandaşların sahip oldukları yeterliklerin ve mesleki eğitimin sahip olduğu itibarın Avrupa çapında tanınmasının sağlanması amaçlanmıştır (Fredriksson, 2003:535).

Maastricht Antlaşması'nın imzalanması ile Avrupa'nın eğitim politikalarında bir dönüm noktası yaşanmasının en önemli sebebi eğitim konusunun ilk kez bir anlaşma maddesine eklenerek yasal zemin kazanmış olmasıdır. Bu durum, eğitimi önceki dönemlere nazaran daha bağlayıcı bir konuma getirmiş olsa da anlaşma maddelerinde Üye Devletlerin kendi ulusal eğitim politikalarına saygı gösterileceğinin ve politika uyumlaştırmasının hariç tutulacağına ısrarla üstüne basılması, katmanlı yetki ilkesine rağmen Topluluğu eğitimde ortak bir politika geliştirme hedefinden uzaklaştırmıştır. Dönemsel olarak istihdam ve sosyal politikanın da Topluluk gündeminin merkezinde olması nedeniyle istihdam gücünün artırılmasında eğitimin önemi kabul edilmiş; Leonardo Da Vinci, Socrates, Avrupa Gençlik Programları da bu kabulde oluşturulmuştur.

1.3. III. Aşama: Lizbon Stratejisi – Açık İşbirliği Metodu (2000-2010)

23-24 Mart 2000 tarihlerinde gerçekleştirilen Lizbon Zirvesi'nde Avrupa Birliği'nin istihdamı güçlendirmeye ve bilgi üzerine kurulu bir ekonomi çerçevesinde ekonomik reform ve sosyal uyumu gerçekleştirmeye yönelik yeni stratejisi (Lizbon Stratejisi) tanımlanmıştır (Kırtir, 2004:73). Bu Strateji ile küreselleşmenin getirdiği değişikliklerle birlikte Avrupa Birliği'nin bilgi temelli bir ekonomiye geçiş yapma ihtiyacı üzerinde fikir birliği sağlanmış ve bu kapsamda 2010 yılına kadar ulaşılmaması arzulanan ekonomik ve sosyal reform hedefleri ortaya konulmuştur. Söz konusu toplantının sonuç bildirgesinde ulaşılmaya çalışılan bu stratejik hedef "*Daha çok sayıda ve daha iyi iş ve daha büyük bir toplumsal uzlaşmayla, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilecek, bilgiye dayalı, dünyanın en rekabetçi ve dinamik ekonomisi durumuna gelmek*" şeklinde ifade edilmiştir (Lizbon Bildirgesi, 2000:2). Bu temelden hareketle, Strateji içerisinde eğitim ve öğretimle ilgili üzerinde durulan politika hedefleri AB içinde hareketliliği kolaylaştırmak adına her seviyedeki diploma ve yeterliklerin tanınması, tüm seviyelerdeki eğitimin kalitesinin artırılması ve

eğitimin “yaşamboyu öğrenme” bağlamında anlamının genişletilmesi olmuştur (Fredriksson, 2003:536).

Avrupa Birliği için küreselleşmeden kaynaklı değişim ihtiyacının bir anlamda reçetesini içeren Lizbon Stratejisi, eğitim alanında da Maastricht Antlaşması’ndan sonra bir dönüm noktası olarak sayılabilmektedir. Zira Avrupa Birliği’nin ekonomik ve sosyal başarısı için ekonomi, istihdam ve araştırmanın yanı sıra eğitimin de anahtar bir konumda olduğu fikriyle oluşturulan Strateji, Eğitim Bakanları Konseyi tarafından siyasi işbirliği için tek ve bütünleşmiş bir çerçeve olarak ilk kez kabul edilmesi sebebiyle önemlidir.

Lizbon Stratejisi, ortak politika geliştirmede çekimser davranmaları nedeniyle Üye Devletlerin daha çok hükümetler arası anlaşmalar aracılığıyla eylemlerde bulunabileceği “Açık İşbirliği Metodu (Open Method of Coordination)” çalışma modelini getirmesi bakımından önemlidir. Bu metot, Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü internet sitesinde şu şekilde açıklanmıştır (Fredriksson, 2003:526):

“Bu metot, herkes tarafından paylaşılan belirli hedeflere ulaşmak ve ulusal politikaları yakınlaştırmak amacıyla Üye Devletlere yeni bir işbirliği çerçevesi sağlar. Bu, esas olarak aşağıdaki adımlar aracılığıyla sağlanmaktadır:

- *Ulaşılabilecek hedeflerin ortak olarak belirlenmesi ve tanımlanması,*
- *Üye Devletlerin nerede durduklarını bilebilecekleri ve konulan hedefe doğru ilerlemelerini değerlendirebilecekleri ortak olarak tanımlanmış ölçülerin belirlenmesi (istatistikler, göstergeler),*
- *Eğitim ve öğretim programlarının kalitesi ile yeniliği teşvik edecek karşılaştırmalı işbirliği araçlarının geliştirilmesi (iyi uygulamaların ve pilot projelerin yaygınlaştırılması gibi).”*

Eğitim ve öğretim alanında Üye Devletler arasında politika uyumlaştırmasının Maastricht Antlaşması’nın dışında tutulduğu hatırlanacaktır. Bu bakımdan, Lizbon Stratejisi ile benimsenen Açık İşbirliği Metodunun, Maastricht Antlaşması ile aşılabilen yetki devri sorununa bir anlamda çözüm niteliğinde olan ve Avrupa

Birliği'nin 1980 ve 1990'larda başarısız olduğu eğitim öğretim hedeflerini yeniden canlandıran bir kaldıraç görevi gördüğünü söylemek mümkündür (Ertl, 2006:14). Öyle ki, Bologna Süreci ve Kopenhag Deklarasyonu'nda AB üyeliğinin sınırlarını aşarak hükümetler arası politika geliştirme suretiyle yol alma amacı açık bir şekilde görölmektedir. Bu amaç, dönemin Avrupa Komisyonu eğitim politikaları başkanı Anders Hingel tarafından şu şekilde ifade edilmiştir (Hingel, 2001:19):

“Lizbon sonuçları, eğitim sistemlerinin ortak hedefleri üzerinde tartışan Eğitim Bakanlarına ulusal farklılıkların ötesinde Birliğe açıkça “eğitimde ortak ilgiler yaklaşımı geliştirme” yetkisi vermiştir. Bu yetki, ulusal politikaların Avrupa Boyutu'nun güçlenmesini sağlayacak ve elbette hükümetler arası işbirliğinin dinamiklerini de güçlendirecektir.”

2001 yılında yapılan Avrupa Konseyi Stockholm Zirvesi Sonuç Bildirgesi'nde, Lizbon hedeflerine ulaşmak üzere çeşitli konulara değinilmiş, Bildirge'nin “Eğitim, Öğretim ve Yeterlikler” bölümünde eğitimle ilgili hedeflere ulaşılmasını teminen aşağıdaki unsurların benimsenmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir (Stockholm Bildirgesi, 2001:15-16):

- 1. Özellikle bilgi iletişim teknolojileri ve dijital becerileri içeren temel yeterlikleri güçlendirmek; bunu yaparken de genel eğitim politikalarını ve hayatboyu öğrenmeyi kapsamak,*
- 2. Hayatboyu öğrenmeyi ve işçi hareketliliğini sağlamak adına bilgi temelli ekonominin bir gereği olarak genel eğitime önem vermek.*

Bu Zirve'yi takiben, 2002 yılında gerçekleştirilen Barselona Zirvesi'nde, eğitim ve öğretim alanında Avrupa'nın dünya çapında kaliteyi yakalaması hedefiyle alınan önemli kararlar ise şöyledir (Barselona Bildirgesi, 2002:19):

- Diploma ve yeterliklerin şeffaflığını sağlamak adına araçların geliştirilmesi ve Sorbon-Bologna-Prag süreci dahilinde üniversite derecelerinde daha yakın işbirliğinin sağlanması,*

- *Özellikle erken yaşlardan itibaren en az iki yabancı dil öğretimi başta olmak üzere dijital okuryazarlığın geliştirilmesi, internet ve bilgisayar kullanımının ikinci derece eğitim kademesine kadar indirilmesi,*
- *Avrupa’da okullar arasındaki iletişimi sağlamaya yarayacak internet bağlantılarının oluşturulması, var olanların zenginleştirilmesi,*
- *Eğitimde Avrupa Boyutu’nun geliştirilmesi ve bu boyutun çocukların temel becerilerine yansıtılması.*

Barselona Zirvesi’nde hazırlanması kararı alınan 2002/C142/01 sayılı ve 14.6.2002 tarihli Çalışma Programı (Work Program), Lizbon hedefleri doğrultusunda, eğitim ve öğretim özelinde hazırlanmış çok kapsamlı bir programdır. 3 stratejik hedef ve bunlara bağlı 13 alt hedefe ulaşabilmek adına çözüme kavuşturulması gereken anahtar noktaları ortaya koyan bu Program, Avrupa çapında sağlanan başarının hem Avrupa içinde, hem de Avrupa dışındaki ilerleyişini izleyen temel araçları sunmaktadır. Çalışma Programında yer alan üç stratejik hedef ve bunlara bağlı alt hedefler şu şekildedir (Work Program, 2002):

Stratejik Hedef 1: *“AB’deki Eğitim ve Öğretim Sistemleri’nin Verimliliğinin ve Kalitesinin Artırılması”* kapsamında ortaya konan alt hedefler, eğitmen ve öğretmenlerin eğitim-öğretim kalitesinin artırılması, bilgi toplumu için becerilerin geliştirilmesi, her kesimin bilgi iletişim teknolojilerine erişiminin sağlanması, bilimsel ve teknik çalışmalara katılanların sayısının artırılması ve kaynakların verimli kullanılmasıdır.

Stratejik Hedef 2: *“Tüm Eğitim Öğretim Sistemlerine Erişimin Kolaylaştırılması”* temel hedefi için belirlenen alt hedefler, herkese açık öğrenme ortamının sağlanması, öğrenmenin daha çekici hale getirilmesi, aktif vatandaşlığın, fırsat eşitliğinin ve sosyal içermenin desteklenmesidir.

Stratejik Hedef 3: *“Eğitim ve Öğretim Sistemlerini Avrupa Sınırlarının Dışına Taşımak”* genel hedefi altında iş ve araştırma dünyası ile toplumun geneli arasındaki bağları kuvvetlendirme, girişimcilik ruhunu geliştirme, yabancı dil öğrenimini teşvik etme, hareketlilik ve değişimi teşvik etme ve Avrupa çapında işbirliğini güçlendirme alt hedefleri yer almaktadır.

Bu üç stratejide, Birliğin 2010 yılına kadar ulaşmaya çalıştığı hedeflerin çeşitli ve çok yönlü olduğu görülmektedir. Avrupa'nın sahip olduğu eğitim sistemlerinin ve kurumlarının dünya çapında bir kaliteye ulaşmasını ve Birlik içerisindeki çeşitliliğin, kurumlar arasındaki hareketlilikler vasıtasıyla bir avantaja dönüştürülmesi ortaya konulan temel hedefler olarak görülebilmektedir. Bunun yanında, herhangi bir konuda bilgi, beceri ve yeterlik sahibi kişi ve kurumlarca, sahip olunan bu birikimlerin Birlik içerisinde ihtiyaç duyulan noktalara aktarılması ve dünya çapında karşılıklı bilgi değişimi ile tüm yaşlarda hayatboyu öğrenmenin desteklenmesinin de yine bu stratejilerin temel hedefleri arasında olduğu görülmektedir.

Bu Çalışma Programı'ndan bir yıl sonra, Avrupa Komisyonu, Lizbon'un eğitim hedeflerine ulaşma sürecinde ortaya çıkan sorunları ve çözüm önerilerini içeren bir rapor yayınlamıştır. 2003 yılında yayınlanan "Eğitim ve Öğretim 2010" isimli bu raporda, Üye Devletler, Birliğin desteklediği ekonomi ve toplum için bilgi temelli eğitim sistemlerini açık işbirliği metodu ile kendi sistemlerine uyarlamaya çalıştıkları belirtilmiştir. Ancak o döneme kadar alınan önlemlerin yeterli olmadığı, yapılan reformların ve bunların hayata geçirilme hızının Birliğin koyduğu genel hedeflerle paralel gitmediği de değinilen noktalardanır (Education and Training 2010, 2003:3).

Komisyon'un raporları aracılığıyla yaptığı bu değerlendirmeler ve beliren ihtiyaçlar ışığında Lizbon Stratejisi'nin revize edilmesi ile 2005 yılında "Lizbon Stratejisi için Yeni Başlangıç" isimli bir Komisyon Bildirisi yayınlamıştır. Bu bildiri de hedeflere yönelik var olan temel politikaların yeniden düzenlenerek ilgili alanlarda gerekli eylemlerin başlatılması, politika yapımında vadedilenlerin sözde kalmayıp politikaya dönüşmesi gerekliliği vurgulamıştır. (Lizbon Stratejisi için Yeni Başlangıç, 2005:5). Yine bu bildiri de, eğitim ve öğretim alanlarında insan sermayesine yatırım yapılması amacıyla 2007 yılında başlatılacak olan Hayatboyu Öğrenme Programı'na ilişkin çalışmalardan da bahsedilmiştir.

Avrupa Birliği tarafından kabul edilen pek çok anlaşma, belge, tüzük, çalışma programı, rapor içerisinde Birlik için dönüm noktalarından biri sayılan 2004 tarihli "Avrupa için bir Anayasa Oluşturan Antlaşma"da da eğitime ilişkin maddelere yer verilmiştir. Söz konusu Antlaşma'nın Kısım V: Birliğin Koordine Edici, Tamamlayıcı

veya Destekleyici Şekilde Faaliyet Gösterebileceği Alanlar başlığı altında Bölüm 4: Eğitim, Mesleki Eğitim, Gençlik ve Spor Bölümünde şu ifadeler yer almaktadır (Avrupa İçin Bir Anayasa Oluşturan Antlaşma, 2004:147):

Madde III-182:

1. *Birlik, Üye Devletler arasında işbirliğini teşvik ederek, gerektiğinde faaliyetleri destekleyerek ve tamamlayarak, eğitim kalitesinin geliştirilmesine katkıda bulunur. Birlik, eğitimin içeriği ve eğitim sistemlerinin örgütlenmesi ile kültürel ve dil çeşitlilikleri açısından Üye Devletlerin sorumluluklarına tam olarak saygı gösterir.*
2. *Birlik faaliyetleri aşağıdakileri hedefler:*
 - *Özellikle Üye Devletlerin dillerinin öğretimi ve yayılması yoluyla, eğitimde Avrupa boyutunun geliştirilmesi;*
 - *Diğer konuların yanı sıra, diplomaların ve öğrenim dönemlerinin akademik olarak tanınmasının teşvik edilmesiyle, öğrencilerin ve öğretmenlerin hareketliliğinin teşvik edilmesi;*
 - *Eğitim kurumları arasındaki işbirliğinin ilerletilmesi;*
 - *Üye Devletlerin eğitim sistemlerinde ortak olan hususlarda bilgi ve deneyim alışverişinin geliştirilmesi;*
 - *Gençlerin değişimleri ile sosyo-egitimsel eğitmen değişimlerinin geliştirilmesinin ve gençlerin Avrupa demokratik yaşamına katılımlarının teşvik edilmesi;*
 - *Uzaktan eğitimin gelişiminin teşvik edilmesi;*
 - *Müsabakalarda kurallara uygunluğun ve sporla ilgili teşkilatlar arasındaki işbirliğinin teşvik edilmesi ve özellikle gençler olmak üzere, sporcuların bedensel ve ahlaki bütünlüğünün korunması yoluyla, sporda Avrupa boyutunun geliştirilmesi.*

3. *Özellikle Avrupa Konseyi olmak üzere, Birlik ve Üye Devletler, eğitim alanında üçüncü ülkelerle ve yetkili uluslararası örgütlerle işbirliğinde bulunur.*
4. *Bu Maddede belirtilen hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunmak amacıyla,*
 - *Avrupa yasaları veya çerçeve yasaları, Üye Devletlerin yasalarının ve tüzüğünün herhangi bir şekilde uyumlaştırılması dışında, teşvik edici tedbirler alır. Söz konusu yasalar, Bölgeler Komitesi ile Ekonomik ve Sosyal Komite'ye danışıldıktan sonra kabul edilir.*
 - *Komisyon'un bir teklifi üzerine Bakanlar Konseyi, tavsiyeler kabul eder.*

Bu antlaşma maddelerinde de görüleceği üzere, tıpkı Maastricht Antlaşması'nda olduğu gibi eğitim konusunda Üye Devletlerin egemenliğine mutlak saygı gösterileceği (1) ve yine Üye Devletlerin yasa uyumlaştırması yerine Konsey'in tavsiyeleri ve tedbirleri ile sınırlı kalacağı (4) belirtilmektedir. "Avrupa için bir Anayasa Oluşturan Antlaşma" Fransa ve Hollanda referandumlarından çıkan olumsuz sonuç nedeniyle her ne kadar onaylanmamış olsa da bu maddeler olası bir anayasada eğitimin nereye koyulacağını göstermesi bakımından önemlidir. Maastricht Antlaşması (1992) ile Avrupa için Anayasa Oluşturan Antlaşma (2004) arasında geçen 12 yıla ve sunulan birçok çalışma programı, rapor vb. belgeye rağmen eğitime yaklaşımda köklü bir değişiklik olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

1.4. IV. Aşama: Avrupa 2020 Stratejisi (2010-)

Eğitim ve öğretim alanında kilometre taşlarından biri olarak görülebilecek Lizbon Stratejisi ile 2010 yılına kadar Avrupa Birliği'ni "daha çok sayıda ve daha iyi iş ile daha büyük bir toplumsal uzlaşmayla, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilecek, bilgiye dayalı, dünyanın en rekabetçi, dinamik ekonomisine dönüştürme" fikrinin ortaya koyulduğu bilinmektedir. Ancak, 2008 yılında Avrupa genelinde başlayan ekonomik krizin de etkisiyle, Avrupalı yetkililerce, Lizbon Stratejisi'nin büyüme ve istihdama yönelik önceliklerine ağırlık verilmesi, bu bağlamda bilgiye, yenilikçiliğe ve insan sermayesine dönük politikalar geliştirilmesi

yönünde karar alınmıştır (IKV, 2014:24). Bu tespitler sonrasında, yeni dönem için yeni bir strateji belirlenmesi gereği doğmuştur. Bu doğrultuda, akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme ilkeleri üzerine oturtulmuş üç sütunlu bir yapıda; ekonomik, sosyal ve çevresel alanlarla ilgili önemli reformlar içeren ve Lizbon Stratejisi'nin devamı niteliğinde olan “Avrupa 2020” Stratejisi kabul edilmiştir.

3 Mart 2010 tarihinde, Avrupa Komisyonu Başkanı José Manuel Barroso tarafından açıklanan “Avrupa 2020 Stratejisi: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme (Europe 2020: Smart, Sustainable and Inclusive Growth)” isimli AB2020 belgesi içinde yer alan ve ulaşılmaması istenen hedefler şu şekilde sıralanmıştır (AB2020, 2010:3):

- 20-64 yaş arası nüfusun istihdam oranının %75'e çıkarılması,
- AB'nin GSYH'sinin %3'ünün Ar-Ge çalışmalarına yatırılması,
- “20.20.20” iklim/enerji hedeflerine ulaşılması
- Erken okul terki oranının %10'un altına düşürülmesi ve genç nesil için yükseköğretime katılımın en az %40 seviyesine çıkarılması,
- Açlık sınırındaki 20 milyon insanın kurtarılması.

Üye Devletlerin bu hedefleri kendi ulusal gerçekliklerine uyarlayarak ulusal anlamda başarıyı yakalarken hedeflerin her ülke tarafından ayrı ayrı başarılmasının Birliğe toplam başarıyı getireceği belirtilmiştir. AB2020 Stratejisi için de Lizbon Stratejisi'ne benzer şekilde politikaların uyumlaştırılmasından ziyade açık işbirliği metodu ile hedeflere ulaşılmasının altı çizilmiştir.

Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme için planlanan bu hedeflere ulaşılmasını teminen, Avrupa Komisyonu tarafından yedi girişim öngörülmüştür. Bunlar, “Yenilikçilik Birliği” , “Gençlik Hamlesi” , “Avrupa için Dijital Gündem” , “Kaynak Verimliliği ve Avrupa” , “Küreselleşme Çağı için Sanayi Politikası” , “Yeni Beceri ve Meslekler için Gündem” ve “Yoksulluğa Karşı Avrupa Platformu”dur. Bu girişimlerden özellikle “Gençlik Hamlesi” girişimi, eğitim ve öğretim alanında ifadeler içermesi ile önemlidir. Bu girişim ile amaçlanan, Avrupa'daki yükseköğretim kurumlarının uluslararası cazibesini ve performansını artırmak, mükemmelliği ve

eşitliği bir arada tutmak kaydıyla öğrenci, çırak hareketliliğini ön plana çıkarıp AB çapındaki eğitimin tüm seviyelerdeki kalitesini artırmak ve gençlerin istihdam durumunu geliştirmektir (AB2020, 2010:11).

Lizbon Stratejisi'nde yer alan Çalışma Programı ve Avrupa 2020 Stratejisi doğrultusunda belirlenen hedefler ışığında hazırlanan "Eğitim Öğretim 2020 (ET2020)" belgesi ise eğitim ve öğretim alanında Avrupa çapında ilk kez elle tutulur bir çerçeve oluşturması bakımından önemlidir. 12/02/2009 tarihli ve 2009/C/119/02 sayılı AB Konseyi Sonuç Bildirgesi'ne dayanan söz konusu belgede temel olarak 4 ana hedef ortaya koyulmuştur (ET2020, 2015:3):

- Hayatboyu öğrenme ve hareketliliğin gerçeğe dönüştürülmesi,
- Eğitim öğretimin kalitesinin ve verimliliğinin artırılması,
- Eşitliğin, sosyal uyumun ve aktif vatandaşlığın teşvik edilmesi,
- Eğitim öğretimin her seviyesinde girişimcilikle beraber yaratıcılığın ve yeniliğin teşvik edilmesi.

Belgede Komisyonun da desteğiyle beraber Üye Devletlerin işbirliği içerisinde çalışarak 2020 yılına kadar Avrupa çapında eğitim ve öğretimde işbirliğini artırmaları, bunu yaparken de açık işbirliği metodunu kullanmaları tavsiye edilmektedir. Bunun yanında, Üye Devletlerin, yukarıda sayılan 4 ana hedefi ulusal önceliklerini göz ardı etmeksizin kendi eğitim sistemlerine adapte etmelerinin, ancak bu şekilde Avrupa'nın stratejik eğitim hedeflerinin tümüne ulaşılabilceğinin altı çizilmiştir.

2009 yılında kabul edilen ET2020 belgesi sonrasında değerlendirmeleri de içeren yeni belgeler ve raporlar yayınlanmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından, o döneme kadar yapılan çalışmalar ve beliren ihtiyaçlar ışığında yeni öncelikler belirlemek hedefiyle bir durum değerlendirmesi yapma ihtiyacı doğmuştur. Bu değerlendirmeleri içeren 15 Aralık 2015 tarihli ve 2015/C/417/04 sayılı bu Rapor'da, 2016-2020 yılları arasını kapsamak üzere aşağıda belirtilen 6 yeni öncelik alanı daha belirlenmiştir (ET2020, 2015:32-34):

- Hayatboyu öğrenme döngüsü içerisinde yüksek kaliteli bilgi, beceri ve yeterlikler,
- Eşitlikçi, ayrımcılığa karşı, kentsel yeterliklerin geliştirilebileceği kapsayıcı eğitim,
- Dijital dünyayı tümüyle içine alan açık ve yenilikçi eğitim ve öğretim,
- Öğretmenler, eğitmenler, okul liderleri ve eğitim personeline güçlü destek,
- Öğrenmeyi ve işçi hareketliliğini kolaylaştırmak için beceri ve yeterliklerin tanınması ve şeffaflık,
- Eğitim ve öğretim sistemlerinin verimliliği ve kalitesi için sürdürülebilir yatırımların varlığı.

Avrupa'nın eğitim ve öğretim politikasının yukarıda detayları verilen kronolojik gelişimine bakıldığında zaman içinde eğitimin, ekonomik büyümenin ve kalkınmanın bir aracı olarak görülmeye başlandığı ve bugün Birliğin büyümesi ve gelişmesi için anahtar bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, anlaşma ve strateji belgelerinde yıllar içinde eğitime verilen yer ve önem her ne kadar artmış olsa da ortak ve etkin bir politika geliştirme aşamasında konu daima ulusal egemenliklere saygı konusuna takılmış, hükümetler arası ortaklıklar ve gönüllülük esasına dayalı işbirliğinin ötesine geçememiştir. Bu kısıttan dolayı, Avrupa Birliği'nin eğitim hedefleri, Topluluk Programları'na dercedilmiş, temel hedeflere bu programlar aracılığıyla ulaşılması amaçlanmıştır. Bundan sonraki bölümde, Türkiye'nin Program Üyesi ülke olarak içinde yer aldığı bu Topluluk Programlarının detaylarına yer verilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI

2. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI

2.1. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına Genel Bakış

Avrupa Birliği'nin 1957 Roma Antlaşması ile başlayan ve günümüze kadar devam eden eğitimde işbirliği hedefi, Birliğin önemli gündem maddelerinden biridir. Birinci bölümde de yer verildiği gibi bu işbirliğini Avrupa geneline yayarak eğitim sayesinde “ortak bir Avrupa” algısını oluşturabilmek Avrupa Birliği'nin yegâne hedefleri arasındadır. Öyle ki hedeflenen bu Avrupa modeli, Komisyon tarafından yayınlanan “Ortak Geleceğimizin İnşası (Building Our Common Future)” isimli belgede şu şekilde ifade edilmiştir (Building Our Common Future,2004:3):

“...Ortak hedefimiz, her bir Üye Devletin kültürel ve ulusal farklılıklarını koruyan, ulusal kimlikle bağlantısını koruyan, bununla birlikte Avrupa kimliğini benimseyen ve ortak hedefleri gerçekleştirmeye yönelik politika izleyen bir Avrupa olmalıdır...”

Avrupa Birliği, Üye Devletler arasında işbirliğini teminen ekonomik, sosyal, kültürel birçok alanda da bütünleşmeyi sağlamak, böylelikle eğitim hedeflerine ulaşmak amacıyla “Topluluk Programları”nı oluşturmuştur. Bu Programlar, Avrupa Birliği'nin politika öncelikleri doğrultusunda belirli bir alanda kurumlar arası işbirliği ve ortaklık alanlarının geliştirilmesini, böylece çeşitli düzeylerde en geniş anlamda Avrupa bütünleşmesinin yaşama geçirilmesini amaçlayan, özelleşmiş finansal araçlardır (AB Bülteni, 2005:13-14). Avrupa bütünleşmesinin sosyal ayağının önemli bir parçasını oluşturan ve eğitim alanına özelleşmiş programlar ise “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları” adı ile anılmaktadır. Bu Programlar, Avrupa Birliği üyesi ve Birliğe aday ülkelerin eğitim ve öğretim sistemlerinde var olan farklılıkların yaratabileceği olumsuzlukları minimize etmek ve eğitimde işbirliğini sağlamak adına oluşturulmuşlardır.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının iki temel özelliği bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bu programların “yaşayan” uygulamalar olmasıdır. Başka bir deyişle, programlar uygulandıķa ve sonuçları alındıķa değerlendirmeler yapılmakta ve ihtiyaca göre programlar geliştirilmekte, değiştirilmekte ve yeniden düzenlenmektedir (Cansevdi, 2004). Örneğin, birinci bölümde bahsedildiği üzere, Avrupa Birliği’nin kuruluşundan 2000’lere kadarki dönemde mesleki eğitime özel bir önem atfedilmiş ve eğitim programları bu temelde formüle edilmiştir (Leonardo Da Vinci-1994, Petra-1988). 2000’den bu yana ise değişen öncelikler ışığında Birlik tarafından mesleki eğitimle beraber genel eğitimin de öneminin kabul edilmesi ile programlar daha btncl bir hal almış ve sektörel ayrımlardan kaçınılmıştır (Erasmus+ Programı 2014-2020). İkinci zellik ise programların “tamamlayıcı” niteliğidir. Bu alandaki temel kararlar milli düzeyde alınmakta, önemli atılımlar ise Program yesi Devletler tarafından yapılmaktadır (Cansevdi, 2004). Örneğin, Lizbon Stratejisi ile gelen açık işbirliği metodu ile ye Devletlerin politika uyumlaştırmaları yerine katılım gönüllülük esasına dayandırılmış, bu sayede Eğitim ve Gençlik Programları aracılığıyla ve karşılıklı işbirliği içerisinde eğitim hedeflerine ulaşılması öngörülmüştür. Dolayısıyla ye Devletler, kendi ulusal eğitim politikalarının yanında dahil oldukları Eğitim ve Gençlik Programları sayesinde var olan eksikliklerini görme ya da sahip olduğu avantajları zenginleştirme fırsatı bulabilmişlerdir.

2.2. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının Hedefleri

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, Avrupa Birliği’ne ye veya aday konumunda olan ülkelerde toplumun ve bireylerin eğitim seviyelerinin çok boyutlu olarak yükseltilmesini, ye Devletlerin vatandaşları arasında işbirliğinin ve etkileşimin artırılmasını ve bu sayede Avrupa vatandaşlarının vatandaşlık bilinçlerinin ve sosyal yönlerinin güçlendirilmesini hedefler. Değişik isimler altında uzun yıllardır uygulanan programlar, Avrupa genelinde ilk kez 1995’te bir çatı altında toplanarak sistemleştirilmişlerdir (Hasdemir ve alıkoğlu, 2011:66-67).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları altında birçok farklı alt program yer almaktadır. Her alt programın kendine has amaçları olsa da fırsat eşitliğinin artırılması, aktif vatandaşlık fikrinin yerleştirilmesi, çok kültürlü bir oluşumda bilgi

edinme, hem eğitim hem de öğretimi kapsayan hayatboyu öğrenme kavramı gibi temel değerleri güçlendirmek ortak amaçlardır (Cansevdi, 2004:43). Kalaycı, Yapılan bu programlarla ulaşılmaması beklenen hedefleri şu şekilde sıralamıştır (2011:31):

- Çok uluslu eğitim, mesleki eğitim ve gençlik ortaklıkları oluşturmak,
- Yeni yaklaşımları hedefleyen eğitim ve öğretim projeleri üretmek ve uygulamak,
- Müfredatların ve yurtdışında eğitim fırsatlarının değişimini sağlamak,
- Ülkeler arasında, eğitimde yeni teknolojiler ve mesleki niteliklerin tanınması gibi konulara çözüm arayan yeni sistemler oluşturmak,
- Ülkeler arasında akademik ve mesleki uzmanlık ağları oluşturmak,
- Uyum, karşılaştırma ve karar alma için ülkeler arasında ortak bir altyapı oluşturmak,
- Açık ve uzaktan eğitim yöntemleri ile bilgi iletişim teknolojilerinin eğitim alanında kullanılmasını sağlamak,

Programlar, Avrupa vatandaşlarına ulusal ve uluslararası düzeyde, bireysel ve kurumsal olarak eğitim ve gençlik alanında yapacakları faaliyet ve projelere yöntem ve finansman desteği sağlamak esası üzerine kurulmuştur. Bu çerçevede bir yandan vatandaşların “proje” çerçevesinde sorunlarını tespit edip çözüm üretmek için girişimde bulunma ve inisiyatif alma becerilerinin geliştirilmesi, bir yandan da demokratik reflekslerini güçlendirerek aktif vatandaşlık bilinçlerinin artırılması hedeflenmektedir (Hasdemir ve Çalikoğlu, 2011:67).

2.3. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları

2.3.1. Socrates II Programı (2000-2006)

Socrates Programı, Socrates (I) 1995-1999 ve Socrates (II) 2000-2006 olmak üzere iki dönemden oluşmaktadır. Türkiye, Socrates I Programına dahil olmadığı için bu programın detaylarına yer verilmeyecek olup Türkiye'nin 2004 yılı itibariyle tam katılım hakkı elde ettiği Socrates II programı hakkında bilgi verilecektir.

Bir önceki program döneminde alınan sonuçlar ve Program Üyesi ülkelerden gelen geribildirimler ile oluşturulan Socrates II Programı (2000-2006), Avrupa

Konseyi ve Parlamentosu'nun 24 Ocak 2000 tarih ve 253/2000/EC sayılı kararı ile başlatılmıştır (L 28/1 Sayılı AT Resmi Gazetesi, 2000).

1.850 milyon Avroluk bütçeye sahip olan Programa katılım sağlayan ülkeler 15 AB üyesi ülke, 3 EFTA ülkesi (İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç), Avrupa Birliği'ne 2004 yılında giren 10 ülke (Çek Cumhuriyeti, Estonya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya), Birliğe katılım sürecinde olan 2 ülke (Bulgaristan ve Romanya) ve aday ülke olarak Türkiye'dir.

Socrates II Programı altında temel olarak sekiz faaliyet bulunmaktadır. Bunlardan ilk üçü hayatboyu öğrenme sürecini kapsayan faaliyetler iken son beşi farklı alanları da içinde barındıran yatay eylemlerdir. Socrates II Programını gösteren şema, Ek-1'de yer almaktadır.

- Comenius – Okul eğitimi
- Erasmus – Yükseköğretim
- Grundtvig - Yetişkin Eğitimi ve diğer eğitim yolları
- Lingua – Dil eğitimi ve Öğretimi
- Minerva: Açık ve uzaktan öğrenim ile bilgi ve iletişim teknolojileri
- Gözlem ve Yenilik: Eğitim sistem ve politikalarının izlenmesi
- Ortak Eylemler: Diğer Avrupa programları ile ortak eylemler
- Destek Faaliyetleri: Ana faaliyetlerin dışındaki faaliyetleri içeren eylemler.

2.3.1.1. Comenius

Özellikle ilk ve orta dereceli okul eğitimini hedefleyen Comenius Programı, temelde okul öncesi, ilk ve orta dereceli okul eğitimi içerisinde öğrencilerle beraber öğretmenler, eğitim personeli ve hatta sivil toplum kuruluşları ve yerel ortakların da dahil olabileceği faaliyetleri içermektedir.

Comenius Programının 3 temel hedefi bulunmaktadır. Bunlar (Özaşık, 2007:38):

1. Okul eğitiminin kalitesinin yükseltilmesi ve Avrupa boyutunun geliştirilmesi,
2. Dil öğreniminin teşvik edilmesi,
3. Kültürlerarası etkileşimin desteklenmesi.

Program, üç ana bölümden oluşmaktadır:

1. *Comenius 1 - Okullararası Ortaklıklar*: Ülkelerarası proje ortaklıkları temelinde oluşturulmuş okul ortaklıkları kapsamında Avrupa ülkelerinden eğitim kurumlarının, öğretmenlerin, öğrencilerin, yerel kurumların bir araya gelerek projeler yapması öngörülmüştür. Bu projeler içerisinde hareketlilikler de yapılarak dil gelişimi ve kültürlerarası etkileşim de hedeflenmiştir. Bu ortaklıklar içerisinde üç tür proje yer almaktadır. Bunlar:

- Okul Projeleri,
- Dil Projeleri,
- Okul Gelişim Projeleridir.

2. *Comenius 2- Öğretim Kadrolarının Eğitimi için Avrupa İşbirliği Projeleri*: Bu projeler ile farklı katılımcı ülkelerden kurum ve kuruluşların bir araya gelerek müfredat, modül veya kurs geliştirebileceği, deneyim paylaşımı yapabilecekleri ve tüm bunlar için hareketlilikler gerçekleştirebilecekleri projelerdir. Bu program içerisinde, başvurusu Avrupa Komisyonu'na yapılan Çok Yönlü İşbirliği Projeleri ve başvurusu Ulusal Ajanslara yapılan Bireysel Yurtdışı Eğitim Destekleri olmak üzere iki faaliyet yer almaktadır. Bireysel Eğitim Destekleri ise üç faaliyetten oluşmaktadır. Bunlar:

- Öğretim Kadroları için Başlangıç Eğitimi
- Comenius Dil Asistanlığı
- Hizmetiçi Eğitimdir.

3. *Comenius 3 - Comenius Ağları*: Bu ağlar, farklı alanlarda karşılıklı etkileşimin sağlanarak deneyimlerin paylaşılması, işbirliklerinin güçlendirilmesi, yenilikçi fikirlerin tartışılması ve halihazırda yapılmış projelerin yaygınlaştırılması hedefleriyle oluşturulmuş iletişim ağlarıdır.

Comenius Programında, Çok Yönlü İşbirliği Projeleri ile Comenius Ağlarının başvurusu Avrupa Komisyonu'na yapılırken diğer projelerin başvuruları Ulusal Ajanslara yapılmaktadır.

2.3.1.2. Erasmus

Erasmus Programı, yükseköğretimde kalitenin artırılması ve Avrupa çapında işbirliğini güçlendirerek yapılan akademik çalışmaların tanınırlığını sağlamayı hedefleyen bir programdır (Rençber 2005:37). 1987 yılında başlatılan Erasmus Programı, 1995 yılında AB Konseyi Kararı ile Socrates Programı'na dahil edilmiştir.

Yükseköğretim alanında Avrupa'daki ilk genel eğitim programı olan Erasmus Programı, temel olarak üniversite öğrencileri ve akademik personele hitap etmekle beraber yükseköğretim alanındaki ileri teknoloji enstitüleri gibi üniversite dışında tanınmış kuruluşları da kapsayan bir programdır.

Programın temel amaçları şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Üye Devletler arasında etkin işbirliğini sağlayarak yükseköğretimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesi,
- Üye Devletler arasında öğrenci değişimi ile sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda tanışmanın ve yakınlaşmanın sağlanması,
- Gerçekleştirilen çalışmaların Topluluk genelinde tanınması ve niteliklerin şeffaflığın sağlanması.

AB Üyesi Ülkeler, Aday Ülkeler ve Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn'ın yararlandığı Erasmus Programı temelde üç faaliyet üzerine inşa edilmiştir:

Erasmus 1 - Avrupa Üniversitelerarası İşbirliği: Üniversiteler arasında yürütülecek, gerekli görülmesi halinde üniversite dışı aktörlerin de yer alabileceği yenilikçi projelere dayalı işbirliklerini destekleyen faaliyet türüdür. Bu faaliyet altında, Karşılıklı Değişimin Organizasyonu (Organizaton of Mobility), Yoğun Programlar (Intensive Programmes) ve Müfredat Geliştirme Projeleri (Curriculum Development Projects) olmak üzere üç faaliyet yer almaktadır.

Erasmus 2 - Öğrenci ve Öğretim Elemanlarının Karşılıklı Değişimi (Hareketlilik): Hareketlilik, hem Socrates programı açısından, hem de genel anlamda

AB eğitim programları açısından büyük öneme sahiptir. Çünkü hareketlilik, bu programların en önemli amaçlarından bir olan, kültürlerin karşılıklı tanınmasıyla Avrupa vatandaşlığına giden yolda önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda, Erasmus Programı altında iki tür hareketlilik faaliyeti bulunmaktadır. Bunlar:

- Öğrenci Hareketliliği (Student Mobility): Erasmus Programı kapsamında, 1. Sınıf öğrencileri hariç olmak üzere önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde üniversitelerin karşılıklı yapmış oldukları ikili anlaşmalar dahilinde öğrencilerin 3 ila 12 ay arasında Avrupa'daki bir yükseköğretim kurumunda eğitim alabileceği faaliyettir.
- Öğretim Elemanı Hareketliliği (Teaching Staff Mobility): Hareketliliğe katılan öğretim elemanlarının hem mesleki hem de bireysel anlamda gelişimine katkı sunmak amacıyla Erasmus Beyannamesi sahibi, misafir öğretim görevlisi olarak gidilen yükseköğretim kurumunda 1 ila 8 hafta arası ders verme faaliyetini kapsamaktadır.

Erasmus 3 - Tematik Ağlar: Üniversite bölümleri, fakülteler, araştırma merkezleri, profesyonel kurumlar bir ana bilim dalı etrafında veya özel bir konuda, inceleme ve tartışma amaçlı bir platform meydana getirerek Avrupa uzmanlık ağları oluşturmaktadırlar (Rençber 2005:43). Bu ağlar sayesinde, söz konusu akademik disiplin ya da öğrenim konusunun Avrupa çapında geliştirilmesi, kalitesinin yükseltilmesi ve Avrupa çapında bilinirliğinin artırılması hedeflenmektedir. “Akademik Uzmanlık Ağları Projeleri” ve “Akademik Uzmanlık Ağlarını Yaygınlaştırma Projeleri” olmak üzere iki tür akademik uzmanlık ağı bulunmaktadır.

Erasmus Programı içerisindeki Avrupa Üniversiteler arası İşbirliği Projeleri ile Tematik Ağ Projeleri başvurusu Avrupa Komisyonu'na yapılırken diğer faaliyetlerin başvuruları Ulusal Ajanslara yapılmaktadır.

2.3.1.3. Grundtvig

Grundtvig Programı, Socrates Programı'nın okul eğitimi ve yükseköğretim faaliyetlerini tamamlayıcı, ulusal ve Avrupa düzeyinde yetişkin eğitimini destekleyen,

yetişkin eğitiminin kalitesinin artırılmasını hedefleyen, örgün ve yaygın eğitim sistemindeki tüm kuruluşları bir araya getiren bir programdır. Grundtvig Programı, 25 yaş üzerindeki herkesi ve temel eğitimini tamamlayamamış 16-24 yaş arasındaki bireyleri kapsamaktadır ve hangi yaşta olursa olsun öğrenmeyi arzulayan herkes için öğrenmeye ulaşmayı, bunu geliştirmeyi hedefleyen ve bunun için eğitim yollarını arayan bir programdır.

Programın diğer özel hedeflerini de aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür: (Yıldız, 2012:59):

- Yetişkin eğitimi alanındaki eğitimcilerin eğitimlerini ve bilgilerini geliştirmek,
- Yenilikçi araç ve kaynakların geliştirilmesini sağlamak,
- Yaşamboyu öğrenim alanında, Avrupa düzeyinde işbirliğini teşvik etmek,
- Yaşamboyu öğrenim alanında başarılı uygulamaların paylaşılmasını sağlamak.

Grundtvig Programı, dört temel faaliyet üzerine kurulmuştur. Bunlar:

1. *Grundtvig 1 - Avrupa İşbirliği Projeleri:* Avrupa işbirliği aracılığıyla somut bir proje veya ortak bir üretim gerçekleştirmek isteyen yetişkin eğitimi kuruluşları ve organizasyonları desteklemektedir (Cansevdi, 2004:55). Yetişkin eğitime yönelik yeni eğitim teknikleri ve modülleri, Avrupa vatandaşlığı bilincinin oluşturulması, medya okuryazarlığı, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri bu faaliyetin temel aldığı konulardandır.
2. *Grundtvig 2 - Öğrenme Ortaklıkları:* Avrupa İşbirliği Ortaklıkları projelerine oranla daha küçük çapta işbirliğine dayanan bu projeler sonradan daha büyük projelere ışık tutabilecek küçük örgütlerin katılımıyla kurulacak ortaklıkların geliştirilmesi için bir ön hazırlık mahiyetindedir.
3. *Grundtvig 3 - Yetişkin Eğitimi Personeli için Bireysel Eğitim Destekleri:* Yetişkin eğitimiyle ilgilenen kuruluşlarda çalışanlar için diğer bir Avrupa ülkesinde var olan eğitim kurslarına ya da konferanslara katılımı destekleyen projelerdir.

4. *Grundtvig 4 - Grundtvig Ağları*: Yetişkin eğitimi alanında yer alan tüm personele görüşlerini karşılıklı paylaşabilecekleri, yenilikçi düşünce ve uygulamaların geniş ölçüde yayılmasına olanak sağlayan, yetişkin eğitimi veren kurum kuruluşlar arasında etkili ve kalıcı bir işbirliği zemini oluşturan ağlardır.

Grundtvig Programı içerisinde yer alan Avrupa İşbirliği Projeleri ve Grundtvig Ağları faaliyetlerinin başvurusu Avrupa Komisyonu'na yapılırken diğer faaliyetlerin başvuruları Ulusal Ajanslara yapılmaktadır.

2.3.1.4. Lingua

Lingua Programı, temelde dil öğrenimine ilişkin etkinlikleri destekleyen bir programdır. Topluluk içerisindeki dilsel çeşitliliği destekleme, dil öğrenim ve öğretiminin niteliğini geliştirme ve bireysel ihtiyaçlara denk düşecek yaşam boyu dil öğrenimine erişimi kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (Duman, 2001:11).

Birlik içerisinde görece daha az kullanılan dillerin öğrenimine öncelik veren program temel olarak iki faaliyet şeklinde yürütülmektedir:

Lingua 1 – Dil Öğreniminin Teşviki: Avrupa vatandaşlarının Avrupa Birliği'nin dil zenginliğini kavramalarını, dil öğrenimini teşviki ve dil öğreniminde yeni teknoloji ve uygulamaların kullanılmasını destekleyen faaliyetlerdir (Yayan, 2003:6). (Örneğin, bilgilendirme kampanyaları, tartışmalar, özel çalışmalar ve incelemeler vb. gibi)

Lingua 2 – Araç ve Malzeme Geliştirilmesi: Dil öğretimi ve yabancı dil becerilerinin değerlendirilmesi araçlarının geliştirilmesini destekleyen faaliyetlerdir. (Örneğin, müfredat ve eğitim materyallerinde yenilik, dil becerilerini ölçen modüller, dil eğitimi için yeni görsel ve işitsel malzemeler vb. gibi).

Lingua Programı'nın başvuruları Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır.

2.3.1.5. Minerva (Açık ve Uzaktan Eğitim / Eğitimde Bilgi ve İletişim Teknolojileri)

Eğitim alanında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını ve buna ilişkin yeniliklerin ortaya konulmasını amaçlayan Minerva Programı;

- Eğitim alanında veya eğitim üzerinde etkisi olan diğer alanlarda yeniliklerin anlaşılması amaçlı projeler,
- Eğitim alanında, özellikle yenilik getiren, özgün ve yeni yöntemlerin ve kaynakların tasarlanması, geliştirilmesi ve test edilmesi amaçlı projeler,
- Eğitime erişim ve bilginin yayımı imkanlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması amaçlı projeler,
- Açık-uzaktan eğitim ve eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı alanlarında karşılıklı bilgi ve tecrübe değişimine yönelik çalışmaları kapsamaktadır (Yıldız, 2012:74).

Minerva Programı, edinilen bilgilerin çarpan etkisiyle daha geniş kitlelere ulaştırılması için okullar, üniversiteler, bilişim ve iletişim sektörleri, yayıncılar, bakanlıklar, dernekler gibi geniş bir yelpazeyi içerisine alan büyük çaplı projelere özel bir önem vermektedir. Bu türden projelerin açık eğitim kaynakları ve bilgi iletişim teknolojileri ile desteklenmesi programın temel hedeflerindedir. Minerva Programı başvuruları doğrudan Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır.

2.3.1.6. Gözlem ve Yenilikler

Bu program, eğitim sistemlerinin niteliğinin ve şeffaflığının artırılması, Avrupa'da eğitsel yenilenme sürecine bilgi ve deneyim aktarımı, başarılı uygulamaların saptanması ve bu alandaki sistem ve politikaların karşılaştırmalı analizleri ile Avrupa Konseyince belirlenen ortak eğitsel politika alanlarındaki konuların analizi ve tartışmasını kapsamaktadır (Genç, 2005:322).

Gözlem ve Yenilikler Programında temel hedef, eğitim sektörünün toplumun tüm kesimlerince ele alınıp irdelenmesidir (Aşar: 2016:132). Bu doğrultuda Gözlem ve Yenilikler programı altında iki faaliyet yer almaktadır:

1. *Eğitim Sistemlerinin, Politikalarının ve Yeniliklerin Gözlemlenmesi:* Halihazırda kurulmuş olan yapılardan azami derecede faydalanılmasını hedefleyen bu projelerde şu etkinlikler için AB desteği mümkündür:
 - Avrupa Eğitim Bilgi Ağı (Eurydice): Ağın görevi, eğitim sistemleri ve politikaları üzerine bilginin toplanması ve değişimi, veri tabanlarının

oluşturulması, karşılaştırmalı çalışmalar yapılması ve göstergelerin çıkartılmasıdır (Duman, 2001:43).

- NARIC (National Academic Recognition Information Center): Diplomaların, mesleki niteliklerin ve eğitimde geçirilen sürelerin karşılıklı tanınmasına yönelik faaliyetlerin, çalışmaların, incelemelerin ve pilot uygulamaların desteklenmesini sağlayan faaliyetlerdir.⁴

2. *ARION*: Eğitim alanında karar alıcılar, yöneticiler ve uzmanlarca yapılan çok taraflı çalışma ziyaretlerinin organizasyonunu mümkün kılan ve ortak ilgi alanlarındaki bilgi ve deneyim aktarımını amaçlayan projelerdir. Bu alanda iki faaliyet bulunmaktadır:

- ARION Çalışma Ziyaretleri
- ARION Destekleyici Faaliyetler

3. *Yeni İhtiyaçlara Yönelik Yenilikçi Girişimler*: Öncelik verilecek konuların Konsey tarafından önceden belirlendiği ve program boyunca ortaya çıkabilecek yeni ihtiyaçlara göre düzenli olarak uyarlamaların yapıldığı programdır.

Gözlem ve Yenilik projelerinden yalnızca ARION Çalışma Ziyaretleri faaliyetinin başvurusu Ulusal Ajanslara, diğer faaliyetlerin başvurusu Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır.

2.3.1.7. Ortak Eylemler

Avrupa'daki diğer eğitim programları ile yakın işbirliği içerisinde çalışılmasını öngören Ortak Eylemler ile ulaşılması istenen hedef, programların birbirleriyle kesişen noktalarından hareketle bir "Bilgi Avrupası"nın inşasını sağlamaktır. Socrates, Leonardo Da Vinci ve Youth for Europe programlarının birbiriyle konuşabilmesini hedefleyen bu Ortak Eylemlerde, programların herhangi birinde eksik olan konularda diğer program komiteleri çağrıya çıkabilmektedirler. Ortak Eylemlerin temel hedefi

⁴Eurydice ve NARIC, Avrupa Komisyonu ve katılımcı ülkeler tarafından oluşturulan ağlar ile uygulanan, dış başvuruya açık olmayan faaliyetlerdir.

eğitim, öğretim ve gençlik alanındaki programların işbirliği ile tam ve bütüncül bir eğitim yapısı oluşturmaktır ve başvurular Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır.

2.3.1.8. Destek Faaliyetleri

Yukarıda sayılan ve Socrates Programının temel alt faaliyetlerinin bir parçası olmamasına rağmen Programın temel amaçlarına ulaşılmasında etkisi olan bir takım faaliyetleri kapsamaktadır (Cansevdi, 2004:64). Bu faaliyetler:

- Socrates Programı hakkında genel bilgilendirme faaliyetleri,
- Socrates Programının uygulanmasında ortaya çıkabilecek engellerin kaldırılmasına yönelik faaliyetler,
- Eğitim alanında işbirliğinin faydasının artırılmasına yönelik faaliyetler,
- Socrates programı eylemleri arasındaki eylemler üstü işbirliğinin sağlanmasına yönelik faaliyetler,
- Socrates Programı'nın fırsat eşitliği, dezavantajlı grupların öncelenmesi, kültürlerarası tanıma, yabancı düşmanlığı ile mücadeledir.

Destek Faaliyetleri'nin başvuruları Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır.

2.3.1.9. Hazırlık Ziyaretleri

Potansiyel proje ortaklarının aşağıdaki hususları görüşmek üzere biraraya geleceği faaliyetlerdir:

- Socrates Programından destek alabilecek bir projenin amaçlarının, hedeflerinin ve metodolojisinin belirlenmesi,
- Proje içerisindeki ortakların görevlerinin ve rollerinin belirlenmesi,
- Bir çalışma ve bütçe planı oluşturulması,
- Projenin değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılması için yöntemler geliştirilmesi,
- Hibe talep edilen projenin başvuru formunun ortaklaşa doldurulmasıdır.

Hazırlık Ziyaretlerinin başvuruları Ulusal Ajanslara yapılmaktadır.

2.3.2. Leonardo Da Vinci Programı

Leonardo Da Vinci Programı, mesleki eğitim alanında Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkelerin politikalarını desteklemek, geliştirmek, ülkelerarası işbirliği sayesinde mesleki eğitim sistemlerinin kalitesini artırmak, yenilikleri teşvik etmek ve mesleki eğitimde Avrupa boyutunu geliştirmek üzere yapılmış bir programdır.

Hayatboyu öğrenme politikalarının temel taşlarından biri olan mesleki eğitim alanında yenilikçi politikaların geliştirilmesini hedefleyen Leonardo Da Vinci Programı, ilk olarak 1994 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonra, Avrupa Konseyi'nin 26 Nisan 1999 tarih ve 1999/382/EC sayılı Kararı ile 2000-2006 yılları arasında programın ikinci aşamasının uygulanması kararı alınmıştır (L 146/33 Sayılı AT Resmi Gazetesi, 1999). Özellikle gençlerin istihdam edilebilirlik açısından nitelik kazanmasını ve ülkelerarası deneyim paylaşımı sayesinde mesleki eğitimin Avrupa çapında kalitesinin artırılmasını hedefleyen Leonardo Da Vinci Programı'nın 1.150 milyon Avroluk bir bütçesi vardır ve temelde üç hedefi bulunmaktadır. Bunlar (Komisyon Raporu, 2002:4):

- Mesleki eğitimin başlangıcında bulunan ve her seviyedeki bireyin, özellikle gençlerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesini,
- Halihazırda var olan mesleki eğitim sistemlerine erişimin ve kalitesinin artırılmasını,
- Mesleki eğitimin yenilik sürecine katkı sunmasını sağlamaktır.

Leonardo Da Vinci II Programında içerik açısından vurgulanan konular ise şu şekildedir (Ulusal Ajans LdV Broşürü, 5):

- Yaşamboyu Öğrenme,
- Yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı,
- Küçük ve orta ölçekli işletmeler ile bireysel işletmelerin katılımı,
- Engelliler de dahil olmak üzere iş dünyasında fazlaca sömürüye maruz kalan kişilere destek verilmesi,
- Kadın ve erkeklere eşit fırsatlar sağlanması,

- Değişik alanlara mensup paydaşlar arasındaki ortaklığın güçlendirilmesi,
- Ülkelerarası ağlarda görüşlerin değişimi ve yenilikçi uygulamaların yayımlanarak geniş ölçüde yaygınlaştırılması.

Bu temel hedefler doğrultusunda oluşturulan Leonardo Da Vinci Programı'nın ikinci aşaması yedi temel faaliyet ile yürütülmüştür. Ek-2'de de gösterilen faaliyetler şunlardır (LdV II Konsey Kararı, 1999:39-44):

1. Hareketlilik (Mobility): Mesleki eğitim alan ya da mesleki eğitim verilmesinden sorumlu kişilerin ülkelerarası hareketliliğini destekleyen bir faaliyettir. Hareketlilik faaliyetleri ile esas amaç, temel ve sürekli mesleki eğitimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesi, kişilerin teori ve uygulama içeren faaliyetlerle deneyim kazanmaya teşviki ve iyi uygulamaların değişiminin sağlanmasıdır (Uysal, 2004:9).

Hareketlilik faaliyeti, “Ülkelerarası Staj Projeleri”, “Karşılıklı Değişim Projeleri” ve “Çalışma Ziyaretleri” olmak üzere üç faaliyet ile gerçekleştirilmiştir.

- 2. Pilot Projeler:* Mesleki Eğitim alanında yeniliği destekleme hedefinin beraberinde bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımını önceleyen ülkelerarası projelerdir. Bu projeler;
 - a. Ülkelerarası Pilot Projeler*
 - b. Ülkelerarası Karşılıklı Değişim Projeleri* olmak üzere iki faaliyet şeklinde yürütülmüşlerdir.
- 3. Dil Yeterlikleri:* Mesleki eğitim alanında dil becerilerinin geliştirilmesini, özellikle az kullanılan dillerin öğreniminin yaygınlaştırılmasını hedefleyen projelerdir. Dil öğretimini destekleyen yenilikçi yöntemlerin geliştirilmesi, denenmesi ve değerlendirilmesi de yine bu projelerin amaçlarındandır.
- 4. Ülkelerarası Ağlar:* Mesleki eğitim projelerinin sonuçlarının, deneyim ve çıktılarının paylaşılması, yaygınlaştırılması amacıyla ulusal, bölgesel ya da uluslararası düzeyde kamu ve özel kurumları bir araya getirecek ağlara verilen destekleri kapsamaktadır.

5. *Başvuru (Referans) Kaynakları:* Özellikle araştırma ve analizlerde kullanılan Topluluk referans kaynaklarının, karşılaştırılabilir verilerin oluşturulması ve güncelleştirilmesi, başarılı uygulamaların incelenmesi, dağıtımı ve ayrıntılı bilgi alışverişi faaliyetleri için verilen desteklerdir (Demirbaş, 2010:70). Değerlendirmeler, Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) ve Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi (CEDEFOP)'un çalışmaları ile yapılmaktadır.
6. *Ortak Eylemler:* Avrupa düzeyinde diğer Topluluk programları ile işbirliği halinde gerçekleştirilebilecek ve eğitim gençlik alanına katkı sağlayabilecek nitelikteki eylemlere destek sağlamaktadır.
7. *Destek Faaliyetleri:* Proje sonuçlarının, araçlarının ve transfer şekillerine erişimin kolaylaştırılması adına Komisyon ve Üye Devletlerce yapılan bilgilendirme, izleme, değerlendirme ve yaygınlaştırma faaliyetlerini kapsamaktadır.

Leonardo da Vinci II Programı altındaki bu faaliyetler 3 kategori altında desteklenmiş ve başvuru makamları da bu kategorilere göre değişkenlik göstermiştir. Bu kategoriler:

A Tipi Projeler: Hareketlilik Projeleri

B Tipi Projeler: Pilot projeler, dil yeterlikleri ve ülkelerarası ağlar

C Tipi Projeler: Başvuru kaynakları, tematik eylemler, ortak eylemler ve Avrupa kurumlarının projeleri şeklindedir.

Bu projelerden A tipi projelerin başvurusu Ulusal Ajanslara yapılırken B ve C tipi projelerin başvuruları hem Ulusal Ajanslara hem de Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır.

2.3.3. Gençlik Programı

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının en önemli ayaklarından bir olan Gençlik Programı, örgün eğitim ve öğretim sistemlerinin dışında, gençlere

Avrupalılık bilinci aşlamayı hedefleyen bir yaygın eğitim⁵ programı olarak diğer programlardan bağımsız olmayan, bilakis onları tamamlayıcı bir amaçla oluşturulmuştur. Programın yasal dayanağı, Avrupa Toplulukları Antlaşması'nın 149. Maddesi ve 14 Nisan 2000 tarihli, 1031/2000/EC numaralı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Kararı'dır (L 177/1 Sayılı AT Resmi Gazetesi, 2000).

Gençlik Programı, Program Üyesi ülkelerden birinde ikamet eden 15-25 yaş arası gençlere yöneliktir. Yaygın eğitim deneyimine odaklanmış etkinlikler sunan Gençlik Programı, yalnızca projelere mali destek sunmak değil aynı zamanda Avrupa çapında bilgi ve deneyim paylaşımı yoluyla gençlerin Avrupa vatandaşlığı bilincine ulaşmaları hedefini barındırmaktadır. Bu temel hedeften hareketle Gençlik Programı'nın genel amaçlarını ve önceliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Yıldız, 2012:93):

- Gençlerin bütün toplumla yüksek oranda bütünleşmelerini kolaylaştırmak ve girişimcilik ruhlarını teşvik etmek,
- Gençlere bilgi, beceri ve yeterlilik kazanmalarında yardımcı olmak ve bu deneyimlerin değerini teslim etmek,
- Gençlere dayanışma duygularını Avrupa'da ve daha geniş anlamda dünyada serbestçe ifade etme olanağı tanımının yanı sıra ırkçılığa ve yabancı düşmanlığa karşı verilen mücadeleyi desteklemek,
- Ortak Avrupa kültürümüzün çeşitliliğinin, ortak mirasımızın ve de ortak temel değerlerimizin daha iyi anlaşılmasını sağlamak,
- Her türlü ayrımcılığın yok edilmesine ve toplumun her düzeyinde eşitliğin sağlanmasına yardımcı olmak,
- Yerel düzeyde gençlik çalışmaları üzerinde olumlu bir etkisi olacak projelere bir Avrupa ögesi katmak.

Gençlik Programı, aşağıda detayları verilen farklı eylemler ile temelde aynı amaçlara hizmet etmeye yönelik yapılandırılmıştır. Farklı eylemler arasında kurulacak işbirliği ile faaliyetler içerisinde geliştirilen uygulamaların birbirine aktarılması

⁵ **Yaygın Eğitim:** Örgün eğitim olanaklarından hiç yararlanamamış bulunanlara, başladıkları okuldan erken ayrılanlara ya da örgün eğitim kurumlarında okumakta olanlara ve meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitim türüdür.

mümkün olabilmekte, böylelikle Gençlik Programının hedeflerine ulaşılması desteklenmektedir.

Gençlik Programı altında beş temel faaliyet alanı bulunmaktadır (Ek-3). Bunlar (Gençlik Konsey Kararı, 2000:7-10):

1. *Avrupa için Gençlik (Youth for Europe)*: Bu faaliyet, gençlerin ikili değişimleri üzerine kurulmuş, daha az fırsata sahip olan gençler (engelli ya da dezavantajlı kültürel, coğrafi veya sosyal geçmişlerden gelen) ve hiç uluslararası tecrübeye sahip olmayan gruplar için tasarlanmıştır.

Eylem 1.1: Topluluk içi Gençlik Değişimi

Eylem 1.2: Üçüncü Ülkelerle Gençlik Değişimi

2. *Avrupa Gönüllü Hizmeti (European Voluntary Services)*: Bu faaliyet, 18-25 yaş arasındaki gençlerin, 6-12 aylık bir süreyle, yaşadıkları ülke dışında bir ülkede ev sahibi bir kuruluştaki gönüllü hizmeti etkinliklerine katılmasıyla gerçekleştirilmektedir (Demirbaş, 2010:72).

Eylem 2.1: Topluluk içi Avrupa Gönüllü Hizmeti

Eylem 2.2: Üçüncü Ülkelerle Avrupa Gönüllü Hizmeti

3. *Gençlik Girişimleri (Youth Initiatives)*: Bu faaliyet ile 15-25 yaş arasındaki gençlerin girişimci ruhlarını desteklemek ve sosyal hayata aktif katılmalarını sağlamak adına yerel düzeyde geliştirilecek projelere verilen desteği kapsamaktadır.

4. *Ortak Eylemler*: Socrates (genel eğitim), Leonardo Da Vinci (mesleki eğitim) ve Gençlik Programlarını bir araya getiren bu faaliyet her bir programın faaliyet alanının ötesine geçen eylemler aracılığıyla farklı alanları kapsayan sorunlara yönelik yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesini teşvik etmek için oluşturulmuştur.

5. *Destek Faaliyetleri*: Gençlik faaliyetlerine katılan veya gençlikle ilgili konulara ilgi duyan herkesin (gençlik grupları, gençlik görevlileri, eğitmenler, rehberler, proje yöneticileri, gençlik önderleri, destek veren kişiler, yaygın eğitim alanında bulunanlar) proje ve girişimler

hazırlamalarına ve geliştirmelerine yardımcı olan araçlardır (Demirbaş, 2010:73).

Eylem 5.1: Gençlik Politikaları İçerisindekilerle İşbirliği ve Eğitim

Eylem 5.2: Gençlik ve Gençlik Çalışmaları için Bilgi

Eylem 5.3: Ölçümlerin Bilgisi ve Görünürlüğü

Eylem 5.4: Destek Faaliyetleri

2.3.4. Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları (2007-2013)

2000-2006 yılları arasında yürütölen Socrates Programı'nın devamı niteliğinde olan Hayatboyu Öğrenme Programı, Avrupa Birliği'nin, Üye Devletler arasında geliştirilecek işbirlikleri sayesinde Topluluk politikalarının hedeflerine ulaşılması amacıyla 2007-2013 yıllarını kapsayan eğitim programıdır. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nin 15 Kasım 2006 tarih ve 1720/2006/EC sayılı Kararı (L 327/45 Sayılı AT Resmi Gazetesi, 2006) ile oluşturulan Program, kendisinden önceki programlardan farklı olarak bir sektörel program, benzer alanları hedefleyen ortak konulu bir program ve Avrupa entegrasyonu ile temel Avrupa kurumları hakkında öğretimi, araştırmayı ve düşünmeyi destekleyen programdan oluşun bütüncöl bir program şeklindedir (LLP Başvuru Rehberi, 2006:2). Gençlik Programı ise Hayatboyu Öğrenme Programı'ndan ayrı ama onu tamamlayıcı nitelikte yine Ulusal Ajansların koordinasyonunda sürdürölmeye devam etmiştir.

Yedi yıl süren Hayatboyu Öğrenme Programı için ayrılan bütçe 6.9 milyar Avro iken Gençlik Programı için yaklaşık 885 milyon Avroluk bir bütçe tahsis edilmiştir.

Programa katılan ölkeler, 27 AB üyesi öлке, İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, İsviçre, Hırvatistan ve Türkiye'dir.

Genel hedefi Topluluk içindeki eğitim sistemleri arasında dünya kalitesinde bir referans olmaları için değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmek olan Hayatboyu Öğrenme Programı'nın özel hedefleri ise şu şekilde sıralanmaktadır (LLP Başvuru Rehberi, 2006:5):

- Kaliteli hayatboyu öğrenmenin gelişimine katkıda bulunmak, bu alandaki sistemlerde ve uygulamalarda yüksek performansı, yeniliği ve bir Avrupa boyutunu teşvik etmek,
- Hayatboyu öğrenme için Avrupa alanının oluşumunu desteklemek,
- Üye Devletler içinde mevcut olan hayatboyu öğrenme fırsatlarının kalitesini, cazipliğinin ve erişilebilirliğinin sağlanmasına yardımcı olmak,
- Hayatboyu öğrenmenin sosyal uyuma, aktif vatandaşlığa, kültürler arası diyaloga, cinsiyet eşitliğine ve kişisel gerçekleştirmeye katkısını kuvvetlendirmek,
- Girişimciliğin gelişmesini, rekabet gücünü, istihdam edilebilirliği ve yaratıcılığı desteklemek,
- Dil öğrenimini ve dil çeşitliliğini desteklemek,
- Sosyo – ekonomik özellikleri ne olursa olsun özel ihtiyaca sahip kişiler ve dezavantajlı gruplar dahil her yaştaki insanlar tarafından hayatboyu öğrenmeye katılımın artmasına katkıda bulunmak,
- Hayatboyu Öğrenme için yenilikçi bilgi iletişim-tabanlı içerik, hizmetler, yöntemler ve uygulamaların gelişimini desteklemek,
- Anlayışa, insan hakları ve demokrasiye saygıya dayalı bir Avrupa vatandaşlığı duygusunun yaratılmasında ve insanlar ve kültürler için hoşgörü ve saygının teşvik edilmesinde Hayatboyu Öğrenmenin rolünü güçlendirmek,
- Avrupa’da mesleki eğitim ve öğretimin tüm sektörlerinde kalitenin artırılması için işbirliğini desteklemek,
- Eğitimin kalitesini iyileştirmek amacıyla sonuçların, yeni ürünlerin ve süreçlerin kullanımını teşvik etmek,

Hayatboyu Öğrenme Programı temelde üçe ayrılmıştır. Bunlar Sektörel Programlar, Ortak Konulu Program ve Jean Monnet Programıdır. Sektörel Programlar altında ise dört temel faaliyet alanı bulunmaktadır. Bunlar, Comenius Programı,

Erasmus Programı, Leonardo Da Vinci Programı, Grundtvig Programıdır. Bu programları gösteren şema, Ek-4'te yer almaktadır.

2.3.4.1. Sektörel Programlar

2.3.4.1.1. Comenius Programı

Hayatboyu öğrenmenin ilk ayağı olarak sayılabilecek okul öncesi, ilk ve orta dereceli okul eğitimine odaklanan Comenius Programı, öğrencilerin ve eğitimden sorumlu kişilerin Avrupa kültürleri, dilleri ve değerleri hakkında bilgi sahibi olmasını amaçlamıştır. Yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde eğitimden sorumlu farklı kuruluşları bir araya getirerek hayatboyu öğrenmeye ilişkin konularda bilgi alışverişinin sağlanması da programın hedeflerindedir.

Bu program, öğrenciler başta olmak üzere öğretmenler, eğitim personeli, okul-aile birlikleri, dernekler, yerel yönetimler gibi farklı çevrelerden katılımcıları da kapsayan ve on bir tane temel faaliyet alanı bulunan bir program içeriğine sahiptir. Bu faaliyet alanları şöyledir:

1. *Okul Ortaklıkları:* Projeye katılan okullar arasında işbirliğini temel alan bu proje türünde öğrenci ve öğretmenlerin birlikte çalışabilme bilinci içerisinde öğrenci katılımına, pedagojik veya idari konulara ya da dil eğitimine yönelik projeler gerçekleştirilebilmektedir.

Bu faaliyet altında “Çok Taraflı Okul Ortaklıkları” ve “İki taraflı Okul Ortaklıkları” olmak üzere iki tür alt faaliyet yer almaktadır.

2. *Bölgesel Ortaklıklar (Regio):* Okul eğitimi ile yakinen ilgili yerel veya bölgesel düzeydeki birimlerin işbirliğine dayalı olan projelerdir. Avrupa çapında eğitimin sınır ötesi işbirliği ile gelişebileceğinin altını çizen bir proje türüdür.

3. *Hizmet içi Eğitim Faaliyeti:* Bu faaliyet, okullarda kapsamlı dil politikalarının oluşturulması, güncel analiz ve izleme teknikleri ile eğitim stratejilerinin ilerletilmesi, takım çalışmasının güçlendirilmesi ve dil veya kültür bakımından farklı özelliklere sahip öğrencilerden oluşan sınıflarda eğitim görme olanağının sağlamaktadır (Toygür, 2012:12).

4. *Comenius Asistanlığı:* Yeni öğretmenler ve öğretmen adaylarının Avrupa'daki eğitim sistemleri hakkında bilgi edinmeleri, farklı dil ve kültürlerden gelen öğrencilerden oluşan sınıflardaki öğretme teknikleri hakkında deneyim kazanmalarını hedefleyen bir nevi öğretmen stajyerliği programıdır.

5. *Comenius Hazırlık Ziyaretleri:* Comenius okul ortaklıkları projelerine başvuracak olan kurumlara kendilerine uygun ortak bulma ve proje kurgusu esnasında çalışma programını oluşturmada yardımcı olmayı hedefleyen ziyaretlerdir.

6. *Bireysel Öğrenci Hareketliliği:* 14 yaş üzerindeki öğrencilerin yurtdışındaki bir okulda belirli bir süre eğitim almalarını ve bu sürede ev sahibi bir ailenin yanında ikamet etmelerini kapsayan hareketlilik programıdır.

7. *Çok Taraflı Projeler:* Yeni öğrenme metodlarının ve örnek uygulamaların geliştirilmesi, öğretmenler ve diğer eğitim personeli için danışma sistemlerinin oluşturulması ve öğretmenler için kurs faaliyetlerinin organize edilmesini kapsayan projelerdir.

8. *Comenius Ağları:* Ağ içerisindeki kişi ve kurumlar arasında işbirliğinin sağlanması ve Birlik tarafından projelere sağlanan desteğin sona ermesinin ardından da işbirliğinin sürdürülmesini hedefleyen mecraların oluşumunu desteklemektedir.

9. *Destekleyici Faaliyetler:* Comenius programı dahilinde olmayan fakat programın hedeflerine ulaşmasını destekleyecek nitelikteki sektörler arasında etkileşimi güçlendiren ve Comenius Programı'nın uygulanmasını kolaylaştıran faaliyetlerdir.

10. *E-Eşleşme Faaliyetleri:* Bu faaliyet, okulların ortaklık ve ağ kurma sürecinde bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımını teşvik etmeyi, online öğrenme yöntemleri ile Avrupa çapındaki öğretmenlerin gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Comenius Programında Çok Taraflı Projeler, Comenius Ağları, Destekleyici Faaliyetler ve E-Eşleşme Faaliyetleri başvuruları Avrupa Komisyonu'na yapılırken diğer faaliyetlerin başvuruları Ulusal Ajanslara yapılmaktadır.

2.3.4.1.2 Erasmus Programı

Hayatboyu öğrenmenin yükseköğretim ayağını temel alan Erasmus Programı, Avrupa çapında ilk olarak 1987 yılında uygulanmaya başlanmış olup 1995 yılında Socrates Programı, 2007 yılında ise Hayatboyu Öğrenme Programı altında varlığını sürdürmüştür. Genel hedefi Avrupa’da yükseköğretimin kalitesini artırmak ve yükseköğretimde Avrupa boyutunu güçlendirmek olan Erasmus programının özel hedefleri şu şekilde sıralanmaktadır (Toygür, 2012:16):

- Avrupa’daki yükseköğretim kurumları arasında çok taraflı işbirliğinin geliştirilmesi,
- Program üyesi ülkelerde alınan derecelerin karşılıklı olarak tanınması,
- Yabancı dil öğreniminin teşvik edilmesi,
- Hayatboyu öğrenme için yenilikçi bilgi iletişim teknolojileri tabanlı içeriğin, hizmetlerin ve pedagojilerin ve uygulamaların desteklenmesi,
- Avrupa halklarının birbirini anlamasındaki önyargıların yükseköğretim çevrelerinde kırılmasıdır.

Erasmus Programı temelde üniversite öğrencileri olmak üzere üniversitelerin akademik ve idari personeli, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde eğitimden sorumlu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları gibi farklı alanlardan katılımcıları kapsamaktadır.

Erasmus Programı altında on tane faaliyet alanı bulunmaktadır. Bunlar:

1. *Öğrenci Öğrenim Hareketliliği*: Üniversite öğrencilerinin, kayıtlı oldukları üniversiteden Avrupa’daki başka bir üniversiteye 3 ila 12 ay süreyle eğitim amaçlı hareketliliklerini kapsamaktadır.

2. *Öğrenci Staj Hareketliliği*: Yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrencilerin kendi mesleki alanlarıyla alakalı olması şartıyla program üyesi ülkelerdeki bir işletmede staj yapmasına olanak sağlayan bir faaliyettir.

3. *Personel Hareketliliği*: Yükseköğretim kurumlarındaki personelin farklı ülkelerdeki uygulamaları yerinde görerek bu farklılıkları kendi çalışmalarına adapte etmesi ve hareketlilikten yararlanamayan öğrencilerine bilgi ve tecrübe aktarımını hedeflemektedir.

4. *Hareketliliğin Organizasyonu:* Öğrenci ve personel hareketliliği gerçekleştiren yükseköğretim kurumlarına, hareketlilik için gerekli her türlü gideri karşılamaları için verilen sabit miktardaki hibe desteğini içermektedir.

5. *Yoğun Programlar:* Program Üyesi Devletlerden yükseköğretim kurumlarının bir araya gelerek kısıtlı oranda öğretilen uzmanlık konularını görüşme imkanı bulabildikleri bir eğitim programıdır.

6. *Erasmus Yoğun Dil Kursları:* Program Ülkelerinden dili yaygın sayılmayacak kadar az kullanılan ülkelerin dillerinin yaygınlaştırılması amacıyla bu ülkelere giden öğrencilere verilen dil eğitimini içermektedir.

7. *Erasmus Hazırlık Ziyaretleri:* Yükseköğretim kurumlarının hareketlilik gerçekleştirilebilecek potansiyel yükseköğretim kurumlarını tanımaları, staj hareketliliği gerçekleştirmek üzere yeni ortaklar bulabilmeleri ve Yoğun Programlar ile Çok Taraflı Ağ Kurma projelerinde birlikte çalışacakları ortaklarını tanımaları için yapılacak ziyaretleri kapsamaktadır.

8. *Erasmus Çok Taraflı Ağlar:* Özel konularda akademik ağların kurulmasını ve Avrupa ortaklığı ile yenilikçiliği teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

9. *Çok Taraflı Projeler:* Yükseköğretim kurumları ve işletmeler arasında işbirliğini, yükseköğretimde modernleşmeyi ve yaratıcılığı destekleyen projelerdir.

10. *Destekleyici Faaliyetler:* Erasmus Programının yukarıda sayılan alt faaliyetleri arasında yer almayan fakat Erasmus projelerinin hedef ve sonuçlarının geliştirilmesine katkı sunan faaliyetlerdir.

Erasmus Programında Çok Taraflı Ağlar, Çok Taraflı Projeler ve Destekleyici Faaliyetler için başvurular Avrupa Komisyonu'na, diğer faaliyetler için başvurular Ulusal Ajanslara yapılmaktadır.

2.3.4.1.3 Grundtvig Programı

Örgün eğitimin dışında kalan herkesi “yetişkin” olarak nitelendiren Grundtvig Programı, bu yetişkinlere yaşamları boyunca gerekli olabilecek bilgi ve yeterlikleri geliştirmelerinde yardımcı olmak, bu sayede onlara istihdam alanı oluşturmak

amacıyla oluşturulmuştur. Bireylerin yanında yetişkin eğitimi veren tüm kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliğinin artırılması amacıyla beraber programın diğer hedefleri şunlardır:

- Avrupa'nın yaşlanan nüfusunun eğitim problemine çözüm bulmak,
- Avrupa çapında yetişkin eğitimi alanında yer alan kişilerin hareketlilik kalitesinin ve bu hizmetlere erişebilirliğini artırmak,
- Yetişkinlere bilgi ve niteliklerini artırmaları için imkanlar sağlamak,
- Yetişkin eğitiminde yer alan kuruluşlar arasında işbirliği kalitesini ve sayısını artırmak,
- Yetişkin eğitiminde yenilikçi uygulamaların geliştirilmesini ve bunların ülkeler arasındaki transferini desteklemek,
- Hayatboyu öğrenme için yenilikçi ve bilgi iletişim teknolojileri tabanlı içeriğin, hizmetlerin, pedagojilerin ve uygulamaların geliştirilmesini desteklemek.

Yetişkin eğitimi alanında oluşturulan Grundtvig Programı, on temel faaliyet ile yürütülmüştür (LLP Guide, 2013:13):

1. *Öğrenme Ortaklıkları:* Yetişkin eğitimi veren kuruluşlar arasında küçük ölçekli işbirliğini öne çıkaran bu faaliyet ile farklı ülkelerden gelen öğrenciler ve stajyerlerin karşılıklı bilgi, birikim ve tecrübelerini paylaşımı amaçlanmaktadır.

2. *Gönüllü Projeleri:* Bu projeler kapsamında Avrupa çapında tüm vatandaşlar kâr amacı gütmeyen organizasyonlarda gönüllülük esasına göre çalışmaları sağlanmaktadır.

3. *Çalışma Grupları:* Kurumların organizatör, öğrencilerin ise katılımcı olarak katılabildiği, Program Üyesi bir ülkede düzenlenen seminer, konferans veya atölye çalışmaları gibi faaliyetler desteklenmektedir.

4. *Hizmetiçi Eğitim Faaliyeti:* Yetişkin eğitimi veren kurum ve kuruluşlarda çalışan yetişkin eğitimi personelinin başka bir Program Ülkesinde eğitim almasını hedefleyen programdır.

5. *Grundtvig Ziyaret ve Değişim Faaliyetleri:* Yetişkin eğitimi veren kuruluşlarda çalışanların başka bir ülkede meslekleriyle bağlantılı bir programa katılımlarını sağlayan programdır.

6. *Grundtvig Asistanlığı:* Halihazırda yetişkin eğitimi alanında çalışan kişiler ya da gelecekte bu konuda görev yapacak kişilerin Program üyesi herhangi bir ülkedeki yetişkin eğitimi veren kuruluşta asistan olarak görev yapmasını kapsamaktadır.

7. *Hazırlık Ziyaretleri:* Grundtvig Programına sunulacak projelere hazırlık mahiyetinde olan ve verilen hibe desteği ile proje öncesinde ortakların bir araya gelerek birbirlerini daha yakından tanımaları fırsatı sağlayan faaliyetlerdir.

8. *Çok Taraflı Projeler:* Avrupa değerleri ışığında bilgi ve tecrübe paylaşımının sağlanması ve somut, yenilikçi çıktılar elde edilmesini hedefleyen proje türüdür.

9. *Çok Taraflı Ağlar:* Yetişkin Eğitime yönelik önemli konuların ele alınması, politika belirlenmesi ve yetişkin eğitimi alanında yapılan çalışmaların desteklenmesi amacıyla farklı ülkelere alanda aktif rol alan ülkelerin bir araya geldiği bir nevi geniş çaplı forumlardır.

10. *Destekleyici Faaliyetler:* Grundtvig Programının alt faaliyetleri arasında yer almayan fakat programın hedeflerine ulaşılmasında sektörel programlar arasında etkileşimi güçlendirmeyi amaçlayan projelerdir.

Grundtvig Programındaki Çok Taraflı Projeler, Çok Taraflı Ağlar ve Destekleyici Faaliyetlerin başvuruları Avrupa Komisyonu'na yapılırken diğer faaliyetlerin başvuruları Ulusal Ajanslara yapılmaktadır.

2.3.4.1.4 Leonardo Da Vinci Programı

Hayatboyu öğrenme sürecinin mesleki eğitim alanını kapsayan Leonardo da Vinci (LdV) Programının, temel ve sürekli mesleki eğitimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini, Avrupa çapında rekabetçiliği ve girişimciliği desteklemek üzere oluşturulmuş bir program olduğu daha önce ifade edilmişti. Socrates Programı döneminde başlı başına bir faaliyet alanı olarak yapılan

LdV Programı, 2007 sonrası dönemde Hayatboyu Öğrenme Programı altında bir faaliyet şeklini almıştır.

Hayatboyu Öğrenme Programı altında önceki program döneminden çok da bağımsız olmayan hedeflerle oluşturulan Leonardo Da Vinci Programının 2007-2013 dönemindeki hedefleri şunlar olmuştur (LLP Guide, 2013:10):

- Katılımcıların kişisel gelişimlerini kolaylaştırmak adına onların bilgi, yeterlik ve vasıflar edinmeleri ve kullanmaları için eğitim ileri eğitim etkinlikleri düzenlemek,
- Mesleki eğitim ve öğretim sistemlerinde, kurumlarında ve uygulamalarında kalitenin ve yeniliğini teşvikini desteklemek,
- Mesleki Eğitim ve Öğretimin ve bireylerin ve işçilerin hareketliliğinin cazibesini artırmak ve çırakların hareketliliğini kolaylaştırmak.

Bu amaçlar ışığında hazırlanan Leonardo Da Vinci Programı yedi alt faaliyet ile yürütülmüştür. Bunlar:

1. *Hareketlilik Projeleri:* Katılımcıların başka bir ülkede eğitim alarak ya da iş tecrübesi kazanarak bilgi ve becerilerini geliştirmesini, kültürel alışveriş sağlamasını ve teknolojik yeniliklere kolay adapte olmasını sağlamayı hedefleyen projelerdir. Hareketlilik projeleri faaliyetten yararlanacak kitleye göre üç gruba ayrılmıştır:

- IVT (Initial Vocational Training): Temel mesleki eğitim almakta olan mesleki eğitim öğrencileri, mesleki eğitim merkezlerindeki kursiyer, çırak ve kalfalar.
- PLM (People in the Labor Market): Lise ya da üniversiteden yeni mezunlar, iş arayan ya da işe yeni başlayıp mesleki deneyimini artırmak isteyenler.
- VETPRO (Mobility for Professionals in Vocational Education and Training): Mesleki eğitim ve öğretimden sorumlu, planlayıcı ya da yönetici konumundaki kişiler, uzmanlar.

2. *Yenilik Transferi Projeleri:* Mesleki eğitimi geliştirmek ve teşvik etmek adına daha önceden yapılmış mesleki eğitim ya da başka yenilikçi

projelerin sonuç ve çıktılarının başka ülkelere, bölgelere ve sektörler transfer edilmesini hedefleyen projelerdir. Mesleki eğitime yönelik yenilikçi ürün, araç, yöntem ve uygulamaların değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır (Ültay Gözen, 2009:72).

3. *Ortaklık Projeleri:* Mesleki eğitim alanında faaliyet gösteren kurumlar arasında işbirliğini teşvik eden ortaklık projeleri ve hareketlilik projelerinde elde edilen başarılı sonuçların doğurduğu işbirliğinin devamı niteliğindeki projelerdir.

4. *Hazırlık ve İrtibat Seminerleri:* LdV Programı kapsamında hazırlanacak projeler için ortaklarla bir araya gelerek proje kurgusunda görev ve sorumluluk paylaşımı yapma, ortakları yakından tanıma olanağı sağlayan bir nevi ön hazırlık toplantıdır.

5. *Kalkınma ve Yenilik için Çok Taraflı Projeler:* Bu faaliyetin amacı, mesleki eğitim sistemlerinin kalitesinin yenilikçi içerik, metot veya süreçlerle artırılmasıdır. Projelerin somut bir yeniliğe (içerik, metot veya süreç) ulaşmış olması beklenmektedir (Toygür, 2012:24).

6. *Çok Taraflı Ağlar:* Mesleki eğitimde yer alan aktörler arasındaki bağın güçlendirilmesi, projelerde Avrupa boyutunun artırılması ve projelerin görünürlüğünün artırılması amacıyla oluşturulmuş bir faaliyettir.

7. *Destekleyici Faaliyetler:* İletişim eylemleri, konulu izlemeler ve halihazırda bitmiş olan projelerin hedeflerine ulaşması amacıyla sonuçların yaygınlaştırılmasını içeren, LdV Programı altındaki eylemlerin hedeflerine ulaşmasına yardımcı olan destek faaliyetleridir.

Avrupa Dil Ödülü: Avrupa Dil Ödülü, dil eğitim ve öğretimi alanındaki en yeni ve uygulamada performansı en yüksek yaklaşımları, yöntemleri ve teknikleri teşvik eden ve bunları Avrupa genelinde yaygınlaştırmayı hedefleyen bir faaliyettir.

Leonardo da Vinci Programı içerisinde yer alan Kalkınma ve Yenilik için Çok Taraflı Projeler, Çok Taraflı Ağlar ve Destekleyici Faaliyetlerin başvuruları Avrupa Komisyonu'na yapılırken diğer faaliyetlerin başvuruları Ulusal Ajanslara yapılmaktadır.

2.3.4.2. Ortak Konulu (Transversal) Program

Bu program ile iki veya daha fazla sektörel programın faaliyet alanlarını kapsayan konularda, Avrupa çapında ortakların işbirliğinin geliştirilmesini, böylece Üye Devletlerin eğitim kalitesinin artırılmasını hedefleyen bir programdır. Hayatboyu Öğrenme Programının geniş alanlarda uygulanmasını sağlamak ve çok dilliliği teşvik etmek ve yenilikçi bilgi iletişim teknolojileri temelli pedagojik programlar ve uygulamaların yaygınlaştırılmasını sağlamak bu programın temel öncelikleridir (Toygür, 2012:30).

Ortak Konulu Program altında dört temel faaliyet alanı bulunmaktadır. Bunlar:

1. *Politika İşbirliği ve Hayatboyu Öğrenmede Yenilik:*

- Mesleki Eğitim ve Öğretim Uzmanları ve Karar Alıcıları için Çalışma Ziyaretleri: Hayatboyu öğrenme konusunda politika geliştirilmesini hedefleyen bu projeler özellikle akran eğitime odaklanmıştır ve Eğitim Öğretim 2020, Bologna ve Kopenhag süreçlerini destekler niteliktedir.

- Çok Taraflı Roman Projeleri: Avrupa'daki Roman vatandaşların genel ve mesleki eğitime katılımlarının teşvik edilerek toplumsal hayatla bütünleşmeleri hedeflenmiştir.

- Ağlar: Bu ağlar ile amaç, politika yapıcılar ile alandaki paydaşların bir araya getirilerek ortak politikalar hakkında bilgi edinilmesini ve iyi uygulamaların değişimini sağlamaktır.

- Roman Ağları: Roman vatandaşların sosyal hayata entegrasyonu için yapılmış projelerin yaygınlaştırılması ve bunun hakkında farkındalık yaratılmasını hedefleyen projelerdir.

2. *Diller:* İki veya daha fazla sektördeki dil ihtiyaçları belirlenerek sektörel alt programların bu yönde tamamlanması hedeflenmektedir.

- Çok Taraflı Projeler: Avrupa resmi dillerinin AB ülkelerinde yabancı dil olarak öğretilmesini ve Avrupa'nın çok dilli yapısının vurgulanmasını destekleyen projelerdir.

- Çok Taraflı Ağlar: Bu ağlar ile dil politikalarının, yenilikçi uygulamaların ve örnek yöntemlerin karar alıcılar ile eğitimciler arasında değişimi hedeflenmiştir.

- Destekleyici Faaliyetler: Her programın sonuçlarının görünürlüğünü artıracak bilgi ve iletişim faaliyetleri, izleme, ortak veri tabanı geliştirme ve konferans, seminer gibi etkinliklerin sonuçlarını yaygınlaştırma faaliyetlerini içermektedir.

3. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT)*: İki veya daha fazla sektör arasındaki bilgi ve iletişim teknolojileri temelindeki eksikler göz önünde bulundurularak bu eksiklerin giderilmesine yönelik hazırlanan tamamlayıcı faaliyetleri içermektedir.

- Çok Taraflı Projeler: BİT ile geliştirilen eğitim faaliyetlerinin uzun vadeli öğrenme hedefleri ve hayatboyu öğrenme stratejileri ile bütünleştirilmesi amaçlanmaktadır.

- Çok Taraflı Ağlar: BİT merkezli öğrenme yöntemleri temel alınarak, Avrupa çapındaki paydaşlar arasında fikir ve tecrübelerin paylaşımı, bu vesileyle de topluluklar arasında ortaklık ağları oluşturulması hedeflenmektedir.

4. *Sonuçların Yaygınlaştırılması ve Kullanılması*: Hayatboyu Öğrenme Programı da dahil olmak üzere ulusal bölgesel ya da sektörel düzeyde önceden yapılmış projelerin sonuçlarının yaygınlaştırılması amacıyla yapılan projelerdir.

- Çok Taraflı Projeler: Örnek uygulamaların sonuçlarının yaygınlaştırılmasını geliştirmek amacıyla yaygınlaştırmanın önündeki engellere karşı modeller oluşturulmasını, yaygınlaştırmanın etkilerinin değerlendirilmesini ve sonuçların politikaya dönüşebilirliğini sağlayacak sistemlerin geliştirilmesini sağlayan projelerdir.

Ortak Konulu Programın tüm faaliyetleri için başvurular Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır.

2.3.4.3. Jean Monnet Programı

Avrupa bütünleşmesine yönelik öğretim, araştırma faaliyetlerini teşvik etmeyi ve Avrupa perspektifine sahip ve Avrupa bütünleşmesi konularına odaklanan kurum ve derneklerin varlıklarını devam ettirmeyi amaçlayan projelerdir. Bu projeler altında temelde üç faaliyet yer almaktadır ve başvurular Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır. Bunlar (LLP Guide, 20):

- Dünya çapındaki yükseköğretim kurumları seviyesinde Avrupa bütünleşmesi konusundaki eğitim ve araştırmaları destekleyen projeler
- Avrupa çıkarlarını önceleyen belirli bazı kuruluşların idari ve operasyonel giderlerine katkı sunmak adına hibe desteği sağlanması
- Eğitim ve öğretim alanında Avrupa çapında aktif derneklerin idari ve operasyonel giderlerine katkı sunmak adına hibe desteği sağlanması

Jean Monnet Programı içerisinde dokuz alt faaliyet bulunmaktadır. Bunlar:

- Jean Monnet Kürsüleri
- Jean Monnet Ad Personam
- Jean Monnet Mükemmellik Merkezleri
- Jean Monnet Öğretme Modülleri
- Jean Monnet Bilgi ve Araştırma Etkinlikleri
- Jean Monnet Okul Eğitiminde Bilgi ve Araştırma Etkinlikleri
- Jean Monnet Avrupa Bütünleşmesi Üzerine Çalışan Araştırmacı ve Profesörler Derneği
- Jean Monnet Çok Taraflı Araştırma Projeleri
- Jean Monnet Eğitim ve Öğretim Alanında Aktif Avrupa Çapındaki Dernekler

2.3.5. Gençlik Programı

Gençlik Programı, 2000-2006 arası program döneminde olduğu gibi 13-30 yaş arasındaki gençlerin, temelinde yaygın eğitim tekniklerinin olduğu projelerle Avrupa vatandaşlığı bilincine ulaşmaları, dayanışma ve hoşgörü duygularının gelişmesi ve sosyal anlamda aktif bireyler olmaları hedeflerini korumuştur. Değişik ülkelerden ve kültürlerden gençleri bir araya getiren Gençlik Programı'nın kökleri 1989-1999

yıllarını kapsayan “Avrupa için Gençlik” ve 2000-2006 dönemini kapsayan “Gençlik Programı”na dayanmaktadır. Bu programların devamı niteliğindeki Program, Avrupa çapında uzman ve paydaşlardan gelen geribildirimler ile tekrar şekillenmiş ve 15 Kasım 2006 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi’nin Kararı ile 2007-2013 dönemi için “Gençlik Programı (Youth in Action)” adıyla varlığını sürdürmüştür (L 327/30 Sayılı AT Resmi Gazetesi, 2006).

2013 Gençlik Programı Kılavuzunda Programın genel hedefleri şu şekilde sıralanmıştır (2013:5):

- Gençlerin genel olarak aktif vatandaşlıklarını ve özel olarak Avrupa vatandaşlıklarını teşvik etmek,
- Özellikle Avrupa Birliği’nde sosyal uyumu güçlendirmek amacıyla gençler arasında dayanışmayı geliştirmek ve hoşgörüyü teşvik etmek,
- Farklı ülkelerdeki gençler arasında karşılıklı anlayışı güçlendirmek,
- Gençlik faaliyetlerine yönelik destek sistemlerinin kalitesinin ve gençlik alanındaki sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak,
- Gençlik alanında Avrupa işbirliğini teşvik etmek.

2007-2013 dönemi içerisinde yaklaşık 885 milyon Avro’luk bir bütçeye sahip olan Gençlik Programı beş temel faaliyet alanı barındırmaktadır (Gençlik Programı altındaki faaliyetler “Eylem” adıyla anılmaktadır ve tüm eylemleri gösteren şema Ek-5’te yer almaktadır.):

1. *Eylem 1 - Avrupa için Gençlik:*

a. Eylem 1.1 - Gençlik Değişimleri: Farklı ülkelerden gençlerin bir araya gelerek birbirlerinin kültürlerini tanıma fırsatı buldukları, bir konu etrafında grup olarak karşılıklı değişim yaptıkları projelerdir.

b. Eylem 1.2 - Gençlik Girişimleri: Yerel, bölgesel ya da ulusal düzeyde gençler tarafından oluşturulan projelerdir. Gençlerin girişimcilik ve yaratıcılığını geliştirmek amacıyla desteklenen projelerdir.

c. Eylem 1.3 - Gençlik Demokrasi Projeleri: Gençlerin yerel, bölgesel ya da uluslararası alanda demokratik yaşama katılımlarını destekleyen projelerdir.

2. Eylem 2 - Avrupa Gönüllü Hizmeti (AGH): Gençlerin bireysel olarak ya da grup halinde Birlik içinde ya da dışında yer alan, kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda gönüllü olarak çalışmasını destekleyen projelerdir.

3. Eylem 3 - Dünya Gençliği: AB Komşu Ülkeleriyle ve diğer Ortak Ülkelerle yapılan işbirliği projelerdir. Bu Eylem altında iki alt faaliyet daha yer almaktadır. Bunlar:

a. Eylem 3.1: AB Komşu Ülkeleriyle İşbirliği

b. Eylem 3.2: Diğer Ülkelerle İşbirliği

4. Eylem 4 - Gençlik Destek Sistemleri:

a. Eylem 4.1 – Gençlik Alanında Avrupa Düzeyinde Aktif Kuruluşlar için Destek: Gençlik alanında genel Avrupa hedeflerine ulaşmaya çalışan sivil toplum kuruluşlarının işletimlerine destek sağlamaktadır.

b. Eylem 4.2 – Avrupa Gençlik Forumu için Destek: Avrupa Gençlik Forumu'nun yıllık periyodik faaliyetlerini desteklemek için hibe desteği verilmektedir.

c. Eylem 4.3 – Gençlik Çalışanları ve Gençlik Kuruluşları için Eğitim ve Ağ Kurma: Gençlik Çalışmalarında ve kuruluşlarında aktif kişilerin eğitimini, deneyim ve uzmanlıklarının paylaşımını, işbirliğini uzun hale getirmeyi amaçlayan projelere destek sağlanmaktadır.

d. Eylem 4.4 – Yenilik ve Kaliteyi Teşvik Eden Projeler: Gençlik alanında yeni yaklaşımların sunulmasını uygulanmasını ve desteklenmesini amaçlayan projelerdir.

e. Eylem 4.5 – Gençler, Gençlik Çalışanları ve Kuruluşlar için Bilgilendirme Faaliyetleri: Gençlerin belirli hedeflere yönelik bilgi kalıplarına ulaşmasını, bunları hazırlanmasını hatta yayınlamasını sağlayan ulusal ve Avrupa çapındaki faaliyetlere destek sağlamaktadır.

f. Eylem 4.6 – Ortaklıklar: Program kapsamındaki uzun vadeli ortaklıkları destekleyen faaliyettir.

g. Eylem 4.7 – Program Yapıları için Destek: Programın yönetim yapılarını, özellikle Ulusal Ajansları desteklemek üzere mali destek sağlanan faaliyettir.

h. Eylem 4.8 – Programa Artı Değer Katma: Programın hedefleri doğrultusunda yapılan seminer veya konferansları proje sonuçlarının yaygınlaştırılmasını kolaylaştırmak adına destekleyen eylemlerdir.

5. *Eylem 5 - Gençlik Alanında Avrupa İşbirliği için Destek:*

a. Eylem 5.1 – Gençler ve Gençlik Politikalarından Sorumlu Olanlar için Toplantılar: Gençler, gençlik çalışmalarında aktif kişiler ve karar alıcılar arasındaki bağın kuvvetlenmesi ve sürekli olması için yapılacak toplantılara verilen destektir.

b. Eylem 5.2 – Gençlik Alanıyla İlgili Bilgi ve Anlayışın Artırılmasına Yönelik Destek Faaliyetleri: Gençlik alanındaki Açık Koordinasyon Metodu temelinde oluşturulan önceliklerle ilgili çalışmaları desteklemektedir.

c. Eylem 5.3 – Uluslararası Kuruluşlarla İşbirliği: Gençlik alanında çalışan uluslararası kuruluşlarla (Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler ve BM'nin uzman kuruluşları gibi) Avrupa Birliği'nin işbirliğini desteklemektedir.

2.3.6. Erasmus+ Programı (2014-2020)

Erasmus+ Programı, Avrupa ülkelerini etkileyen sosyo-ekonomik krizi aşmak buna bağlı olarak büyümeyi ve istihdamı desteklemek, sosyal alanda eşitliği teşvik etmek ve beşeri ve sosyal sermayenin etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu'nun 1288/2013 sayılı ve 11 Aralık 2013 tarihli Kararı oluşturulmuş, 2014-2020 yılları arasında kapsayan son AB Eğitim ve Gençlik Programı'dır (L 347/50 Sayılı AB Resmi Gazetesi, 2013). Daha önceki yedi yıllık dönemi kapsayan Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarından edinilen tecrübe ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanan bu Programa,

eğitim ve gençlik alanlarının yanı sıra spor da bir başlık olarak eklenmiş, Program, sektörel ayrımlardan ziyade hareketlilik ve ortaklık temelli daha bütüncül bir yapı üzerine inşa edilmiştir.

Erasmus+ Programı için yedi yıllık dönemde ayrılan bütçe 14.774 milyar Avrodur ve Program Üyesi ölkeler 28 AB üyesi ölkeler, İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, Makedonya ve Türkiye'dir. Erasmus+ Programı döneminde AB Komşu Ortak Ölkeler ve Ortak Ölkeler adıyla da dünyanın hemen her yerinden ölkelerle yalnızca bazı faaliyetlerle sınırlı olmak kaydıyla ortaklık mümkün hale gelmiştir (Erasmus+ Program Rehberi, 2016:23).

Erasmus+ Programı'nın kapsadığı yedi yıllık dönemde ulaşmaya çalıştığı/çalışacağı temel hedefler Avrupa Komisyonu Eğitim, İşitsel ve Görsel Kültür Yürütme Ajansı'nın kendi internet sitesinde şu şekilde sıralanmaktadır (EACEA, 15.11.2016):

- Özellikle genç işsizliği ile mücadele etmek,
- Yeni beceriler kazanmak ve işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu becerileri geliştirmek adına yetişkin eğitimini desteklemek
- Gençleri Avrupa demokrasi anlayışı içerisinde bulunmaya teşvik etmek,
- Yeniliği, işbirliğini ve reformu desteklemek,
- Erken okul terki ile mücadele etmek,
- Avrupa Birliği Ortak Ölkeleri ile işbirliği ve hareketliliği teşvik etmek.

Erasmus+ Programı kapsamında, başvurusu Türkiye Ulusal Ajansı'na yapılan üç Ana Eylem (Key Action) aşağıdaki tabloda siyah renkle gösterilmiştir (Kırmızı renkteki faaliyetler merkezi projeler olup başvuruları, Yürütme Ajansı'na yapılmaktadır. Tüm programı gösteren şema Ek-6'da yer almaktadır.):

Şekil 2.1. Erasmus+ Programının Yapısı

2.3.6.1. Bireylerin Öğrenme Hareketliliği (Ana Eylem 1)

Eğitim, öğretim ve gençlik faaliyetleri, her yaşta insanın aktif olarak işgücü piyasasına ve bütünüyle topluma katılması için gerekli araçların sağlanmasında anahtar bir rol oynamaktadır. Bu Eylem altındaki projeler de, öğrencileri (öğrenciler, stajyerler, çıraklar, gençler ve gönüllüler) ve personeli (öğretmenler, akademisyenler, eğitici/eğitmenler, gençlik çalışanları, eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında aktif olan kurum/kuruluşlarda çalışan insanlar) hedef alan ulusötesi hareketlilik faaliyetlerini teşvik etmekte ve aşağıdaki hususları amaçlamaktadır (Erasmus+ Program Rehberi, 2016:27):

- Öğrencilerin, kişisel gelişimlerinin, toplumda saygılı ve aktif vatandaşlar olarak yer almalarının ve Avrupa işgücü piyasasında ve ötesinde istihdam edilebilirliklerinin iyileştirilmesi amacıyla, öğrenme çıktılarını (bilgi, beceriler ve yeterlikler) edinmeleri konularında desteklenmesi,

- Avrupa çapında eğitim, öğretim ve gençlik çalışmasında yeniliği sağlamak ve kaliteyi artırmak amacıyla, eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında çalışanların mesleki gelişiminin desteklenmesi,
- Katılımcıların özellikle yabancı dil alanındaki yeterliliğinin güçlendirilmesi,
- Katılımcıların diğer kültürler ve ülkeler ile ilgili farkındalığını ve anlayışının artırılması ve katılımcılara topluma aktif katılım, Avrupa vatandaşlığı ve kimlik anlayışını geliştirmeleri için uluslararası iletişim ağları oluşturma fırsatı sunulması,
- Eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında faaliyet gösteren kurum/kuruluşların, Avrupa içinde ve dışında bireylerin ihtiyaçlarına daha iyi cevap veren faaliyetler ve programlar sunabilmelerini teminen söz konusu kurum/kuruluşların kapasitelerinin, çekiciliklerinin ve uluslararası boyutunun geliştirilmesi,
- Örgün eğitim, yaygın eğitim, mesleki öğretim, işgücü ve girişimcilik arasındaki sinerjilerin ve geçişlerin güçlendirilmesi,
- Yurtdışında geçen öğrenim dönemlerinde kazanılan yeterliliklerin tanınırlığının sağlanması.

Bireylerin öğrenme hareketliliği içerisinde başvurusu Ulusal Ajanslara ve Yürütme Ajansı'na yapılan çeşitli faaliyetler bulunmaktadır. Öğrenci ve personel hareketliliği başvuruları Ulusal Ajanslara yapılırken Erasmus Mundus Ortak Yüksek Lisans Dereceleri, Kredi Garantisi ve Geniş Ölçekli AGH için başvurular Yürütme Ajansı'na yapılmaktadır. Bireylerin Öğrenme Hareketliliği kapsamındaki faaliyetler şu şekildedir:

1. *Öğrencilerin ve Personelin Hareketliliği:* Öğrencilere, stajyerlere, gönüllülere, gençlere, öğretmenlere, akademisyenlere, eğitici/öğretmenlere, gençlik çalışanlarına, eğitim kurumlarının ve sivil toplum kurum/kuruluşlarının personeline diğer bir ülkede bir öğrenme deneyimi ve/veya mesleki bir deneyim fırsatı sunan faaliyettir. Yurtdışında eğitim alma, ders verme, yapılandırılmış kurslara katılım, işbaşı gözlem ya da staj faaliyetinde bulunma, bu projelerin konusu olabilmektedir. Bu faaliyet ile

önceki program dönemlerindeki gibi okul eğitimi (Comenius), mesleki eğitim (Leonardo da Vinci), yetişkin eğitimi (Grundtvig), yükseköğretim (Erasmus) gibi sektörel ayrımlardan bağımsız olarak tüm hareketlilikler tek bir başlık altında toplanmıştır. Proje yararlanıcılarının profili ve başvuru hedefine göre başvuru formları sektörel olarak dizayn edilmiş, bu şekilde başvuru esnasında hangi hedef kitlenin hangi alana başvuracağı tespit edilmiştir.

2. *Erasmus Mundus Ortak Yüksek Lisans Dereceleri*: Dünya çapındaki en iyi yüksek lisans öğrencilerine tam burslar vermek için kurulan ve yükseköğretim kurumlarından oluşan konsorsiyumlar tarafından sunulan üst düzey, bütünlük uluslararası eğitim programlarını kapsamaktadır.

3. *Yüksek Lisans Öğrencisi Kredi Garantisi*: Yükseköğretim öğrencilerinin, Avrupa çapında kredi programına dahil olmuş ulusal bankalara veya öğrenci kredi ajanslarına başvurusu ile yüksek lisans eğitimlerinin bir kısmını ya da tamamını karşılamak üzere verilen kredileri kapsamaktadır.

4. *Geniş Ölçekli Avrupa Gönüllü Hizmeti*: Gençlik, kültür ve spor alanında Avrupa veya dünya çapındaki etkinlikler çerçevesinde, büyük ölçekli gönüllülük projelerini desteklemeyi amaçlayan faaliyetlerdir.

2.3.6.2. Yenilik ve İyi Uygulamaların Değişimi İçin İşbirliği (Ana Eylem 2)

Bu ana eylem ile kurumsal, yerel, bölgesel, ulusal ve Avrupa düzeyinde yenilikçi uygulamaların geliştirilmesi, transfer edilmesi ve/veya uygulanması hedeflenmiştir. Böylelikle hedef kitlelerin, ilgi alanlarına göre yeni yaklaşımlar kazanması, kurum ve kuruluşlar için daha modern, dinamik ve profesyonel ortamların sağlanması ile Avrupa Birliği ve uluslararası düzeyde yüksek kapasiteli çalışmaların yapılması amaçlanmaktadır.

Yenilik ve iyi uygulamaların değişimi için işbirliği faaliyeti altında da diğer faaliyetlerde olduğu gibi başvurusu Ulusal Ajanslara ve Yürütme Ajansı'na yapılan çeşitli faaliyetler bulunmaktadır. Bunlardan Stratejik Ortaklıkların başvuruları Ulusal Ajanslara yapılırken Bilgi Ortaklıkları, Sektörel Beceri Ortaklıkları ile Yükseköğretim ve Gençlik Alanlarında Kapasite Geliştirme projelerinin başvuruları Yürütme

Ajansı'na yapılmaktadır. Yenilik ve İyi Uygulamaların Değişimi için İşbirliği eylemi altında yer alan faaliyetler ise şunlardır:

1. *Stratejik Ortaklıklar:* Eğitim, öğretim ve gençlik ile ilgili bir ya da daha fazla alanı kapsayan girişimler geliştirmeyi ve eğitim, öğretim ve gençlik alanında veya diğer ilgili alanlarda faaliyet gösteren farklı türden kurum/kuruluşlar arasında deneyim ve teknik uzmanlık (know-how) paylaşımını teşvik etmeyi amaçlayan ulus ötesi projelerdir. Stratejik Ortaklık projeleri, projenin hedeflerine katkı yaptığı ölçüde hareketlilik faaliyetlerini de desteklemekte olup önceki program dönemlerinden farklı olarak sektörel ayrımlar olmaksızın tüm ortaklık projelerini içine alan bir yapıdadır. Başvuruların yalnızca kurumsal bazda alındığı bu projelerde, projenin amacına göre seçilecek başvuru formu (okul eğitimi, mesleki eğitim, yetişkin eğitimi, yükseköğretim, gençlik) ile hedef kitle ayrımı yapılabilmektedir.

2. *Bilgi Ortaklıkları:* Yükseköğretim kurumları ve işletmeler arasında gerçekleştirilen ve yeniliği, girişimciliği, yaratıcılığı, istihdam edilebilirliği, bilgi paylaşımını destekleyen ve birden çok akademik disiplini ilgilendiren konularda öğretme ve öğrenmeyi teşvik eden projelerdir.

3. *Sektörel Beceri Ortaklıkları:* Ortak mesleki eğitim müfredatının, programların ve öğretme metodolojilerinin tasarlanmasını ve sunulmasını destekleyen, belirli bir ekonomik sektördeki eğilimler ve bir ya da birden fazla profesyonel alanda faaliyet göstermek için ihtiyaç duyulan beceriler hakkında bilgi sağlayan projelerdir.

4. *Yükseköğretim ve Gençlik Alanlarında Kapasite Geliştirme Projeleri:* Program Üyesi Devletler dışındaki Ortak Ülkeler ile işbirliğini destekleyen kapasite geliştirme projeleri, modernizasyon ve uluslararasılaşma süreçlerinde Ortak Ülkelerdeki kurum/kuruluşları ve sistemleri desteklemeyi amaçlamaktadır. Bazı hareketlilik faaliyetleri projenin hedeflerine katkı sağladıkları ölçüde desteklenmektedir.

2.3.6.3. Politika Reformuna Destek (Ana Eylem 3)

Yapılandırılmış Diyalog: Gençlerin Avrupa’da demokratik hayata katılımını ve karar alıcılar ile karşılıklı etkileşimini desteklemek ve onların politika yapma süreçlerinde fikirlerini dile getirmelerini sağlamak amacıyla yapılan projeler desteklenmektedir.

Politika Reformuna Destek projeleri, eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında politika reformunu destekleyen çok sayıda diğer eylemi kapsamaktadır. Aşağıda genel hedefleri belirtilen bu eylemler, Yürütme Ajansı tarafından yayınlanan belirli teklif çağruları aracılığıyla veya doğrudan Komisyon tarafından uygulanmaktadır. Periyodik olmayan bu çağruların genel hedefleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Avrupa 2020 Stratejisi çerçevesinde bulguya dayalı politika oluşturmak ve izlemek için **eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında bilgi sağlanması,**
- Paydaşlar arasında yenilikçi politika geliştirmeyi teşvik etmek ve kamu otoritelerinin alan denemeleri aracılığıyla yenilikçi politikaların etkinliğini test edebilmelerini sağlamak için **ileriye dönük girişimler,**
- Beceri ve yeterliklerin şeffaflığını, tanınmasını, kredi transferini kolaylaştırmak, kalite güvencesini geliştirmek, yaygın ve sargın öğrenmenin doğrulanmasını, beceri yönetimini ve rehberliği desteklemek adına **Avrupa politika araçlarını desteklemek,**
- Eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında politikaların etkisini ve katma değerini güçlendirmek amacıyla üst düzeyde tanınan uzmanlık ve analitik kapasiteye sahip olan **uluslararası kurum/kuruluşlar ile işbirliği yapmak,**
- AB’nin eğitim ve öğretim politikalarının dış boyutu konusundaki bilinci artırmak için eğitim, öğretim ve gençlik alanında kamu idareleri, sunucular ve paydaşlar ile **paydaş diyalogu, politika ve program tanıtımı yapmak.**

Politika Reformuna Destek faaliyetinde yalnızca Yapılandırılmış Diyalog başvuruları Ulusal Ajanslara yapılmaktadır. Bu eylem içerisinde periyodik olmayan

ve ihtiyaca göre Avrupa Komisyonu'nca yapılan özel merkezi çağrılar bulunmaktadır ve çıkılan bu çağrılarda başvuru makamı yine Yürütme Ajansı'dır.

2.3.6.4. Özel Eylemler

Erasmus+ Programı içerisinde yer alan üç ana eylemin yanında herhangi bir eylem altında bulunmayan, kendilerine has yapıları ile Programın özel eylemleri sınıfında iki temel başvuru alanı bulunmaktadır. Bunlar, Erasmus+ Programı ile AB Eğitim ve Gençlik Programlarına ilk kez giren spor ve AB alanında dünya çapındaki çalışmaları destekleyen Jean Monnet faaliyetleridir.

1. Spor Programı

Erasmus+ Programı içerisinde eğitim ve gençlik alanlarına ek olarak desteklenecek yeni bir başlık olarak yer verilen spor programı, genel anlamıyla spor alanında Avrupa çapında farkındalık oluşturmak ve iyi yönetişimi desteklemek hedeflerini içermektedir. Bunlara ek olarak spor projelerinin özel hedeflerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Doping, şike ve şiddetin yanı sıra her türlü hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık gibi sporun bütünlüğüne getirilen sınır ötesi tehditler ile mücadele etmek;
- Sporda iyi yönetişimi ve sporcuların çift taraflı kariyerlerini teşvik edip desteklemek;
- Herkes için spora daha fazla katılım ve eşit erişim aracılığıyla sosyal içerme, eşit fırsatlar ve sağlığı iyileştiren fiziksel faaliyetlerin önemi konusunda farkındalık ile birlikte sporda gönüllü faaliyetleri teşvik etmek.

Erasmus+ Spor projeleri ile hibe desteği sağlanan üç temel faaliyet alanı bulunmaktadır:

1. *İşbirliği Ortaklıkları:* Özellikle amatör spor ve fitness gibi alanlarda her seviyede doping ile mücadele etmeyi, şikenin engellenmesini ve şikeye karşı mücadele eden paydaşların bilinçlendirilmesini, sporda şiddet, ırkçılıkla ve hoşgörüsüzlükle mücadele etmeye yönelik yenilikçi yaklaşımları

desteklemeyi, transfer etmeyi amaçlayan projelerdir. Spor alanında ve diğer politika alanlarında tavsiye, kılavuz, politika stratejileri gibi AB politika belgelerinin uygulanmasını sağlamak da yine bu projelerin amaçlarındandır.

2. *Küçük İşbirliği Ortaklıkları:* Kurumların işbirliği ağları oluşturarak uluslararası seviyede hareket edebilmelerini sağlamayı, iyi uygulamaların değişimi ve beden eğitimi konusunda farklı metot ve fikirlerle tanışmalarını hedefleyen projelerdir. Proje kapsamında yapılacak faaliyetlerle sporda fırsat eşitliğini ve sosyal içermeyi, Avrupa'daki geleneksel sporları desteklemeyi, gönüllülerin, koçların, yöneticilerin ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların personelinin hareketliliğini, antrenman ve müsabaka koşullarını iyileştirerek sporcuların güvenliklerinin sağlanmasını desteklemektedir.

3. *Kâr Amacı Gütmeyen Spor Etkinlikleri:* Bu faaliyet ile Avrupa çapında sporda gönüllülük, sosyal içirme, cinsiyet eşitliği, sağlık için beden eğitimi desteklemek adına Avrupa çapında yapılan spor etkinlikleri desteklenmektedir. Bu etkinliklerde önemli nokta yapılacak etkinliklerin yıllık düzenli olarak yapılan ya da profesyonel olarak gerçekleştirilen etkinlikler olmamasıdır.

Spor Programı, Erasmus+ içerisinde eğitim ve gençlik alanları yanında hibe desteği verilen yeni bir alan olarak yer almıştır ve başvuruları Yürütme Ajansı'na yapılan merkezi projelerdendir.

2. Jean Monnet

Jean Monnet Eylemleri, dünya çapındaki Avrupa Birliği çalışmaları alanında araştırma ve öğretme konusunda mükemmelliği teşvik etmeyi, AB politikalarının yönetişimini güçlendirmek için akademik camia ile politika yapıcılar arasındaki diyalogu pekiştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu genel hedef doğrultusunda, başvurusu Avrupa Komisyonu'na yapılan Jean Monnet Eylemlerinin özel hedefleri şu şekilde sıralanabilmektedir:

- AB çalışmaları konusunda öğretim ve araştırmada mükemmelliği teşvik etmek,

- Akademik ve profesyonel hayatlarında Avrupa Birliği konularında bilgi sahibi olan üniversite öğrencilerini ve genç profesyonelleri bir araya getirmek,
- Öğretme ve araştırmada yeniliği teşvik etmek,
- Yükseköğretim kurumları tarafından öğrencilerine önerilen müfredatta AB ile ilgili konuları yaygınlaştırmak ve çeşitlendirmek,
- AB konularını daha derinlemesine ele alan veya yeni konularla genişleten modüller aracılığıyla AB konuları ile ilgili mesleki eğitimlerin kalitesini iyileştirmek,
- Genç akademisyenlerin AB konularındaki araştırmalarını desteklemek.

Bu hedefler ışığında farklı faaliyet alanlarına göre başlıklandırılan Jean Monnet Programı altında altı faaliyet bulunmaktadır. Bunlar:

1. *Jean Monnet Modülleri:* Bir yükseköğretim kurumunda Avrupa Birliği çalışmalarını konusunda yapılan kısa bir öğretim programıdır. Programın hedefleri şöyle sıralanabilir:

- Avrupa Birliği konularında genç araştırmacılar ve burs sahipleri ve uygulayıcılar için araştırmayı ve ilk kez öğretimlik yapma deneyimini desteklemek,
- Akademik araştırma sonuçlarının yayınlanmasını ve yaygınlaştırılmasını teşvik etmek,
- Özellikle Ortak Ülkelerde AB konusunda ilgi uyandırmak ve Ortak Ülkelerin Avrupa bilgisi için temel oluşturmak,
- Büyük ölçüde AB ile bağlantılı olmayan eğitimlere bir Avrupa Birliği perspektifi getirilmesini teşvik etmek,
- Mezunlara mesleki hayatlarında AB ile ilgili belirli konular hakkında özel olarak hazırlanmış kurslar vermek.

2. *Jean Monnet Kürsü Başkanlıkları:* Akademisyenler veya kıdemli öğretim üyeleri için Avrupa Birliği çalışmalarını konusunda uzmanlaşmış bir öğretim makamıdır. Programın hedefleri aşağıdaki gibidir:

- Bir yükseköğretim kurumunun resmi müfredatında yerleşik olan Avrupa Birliği çalışmalarını derinleştirmek,
- Öğretmen eğitimi ve zorunlu eğitim gibi diğer eğitim seviyeleri de dâhil, AB konularındaki araştırmaları yürütmek, izlemek ve gözetmek,
- İşgücü piyasasında talebi yüksek alanlarda geleceğin profesyonellerine Avrupa Birliği konularında derinlemesine eğitim vermek,
- Genç nesil öğretmen ve araştırmacıları Avrupa Birliği çalışmaları ile ilgili alanlarda cesaretlendirmek,

3. *Jean Monnet Mükemmellik Merkezleri:* Avrupa Birliği konularında yeterlik ve bilgi açısından odak olma amacıyla olan merkezlerin hedefleri şunlardır:

- Avrupa Birliği çalışmaları ile ilgili beşeri ve belgeye dayalı kaynakların organizasyonunu ve koordinasyonunu gerçekleştirmek,
- Belirli Avrupa Birliği konularında araştırma faaliyetleri yürütmek (araştırma işlevi),
- Mevcut kursları ve müfredatı tamamlamak için AB konularında içerik ve araçlar geliştirmek (öğretme işlevi)
- AB konusundaki tartışmaları ve deneyim paylaşımını teşvik etmek (düşünce kuruluşu işlevi)
- Araştırma faaliyetlerinin sonuçlarını düzenli olarak yayınlamak.

4. *Kurum/Kuruluş ve Derneklere Yönelik Jean Monnet Desteği:*

Kurum/kuruluşlar için;

- Avrupa Birliği ile ilgili olguları ve bilgileri toplamak, detaylandırmak, analiz etmek ve yaygınlaştırmak,
- Yerel ve bölgesel otoritelerin uygulayıcıları, memurları için Avrupa Birliği ile ilgili konularda yüksek lisans seviyesinde kurslar veya ileri mesleki eğitimler organize etmek.

Dernekler için;

- Avrupa Birliği araştırmaları ve Avrupa Birliği alışmaları ile ilgilenen derneklerin yasal faaliyetlerini organize edip yürütmek (rneğin bir haber bülteni yayınlamak, bu konuya özel bir internet sitesi kurmak, yıllık yönetim kurulu toplantısını organize etmek, Avrupa Birliği konularında daha fazla görünürlük sağlama amacına yönelik özel tanıtım etkinlikleri düzenlemek vb.),
- Avrupa Birliği ile ilgili olguları aktif vatandaşlığı teşvik eden daha geniş bir halk kitlesine duyurmak.

5. *Jean Monnet Ağları:* Avrupa Birliği alışmaları alanında uluslararası aktörlerden oluşan (Yükseköğretim Kurumları, Mkemellik Merkezleri, bölümler, ekipler, bireysel uzmanlar vb.) konsorsiyumların yaratılması ve geliştirilmesini teşvik etmek amacıyla kurulmuşlardır. Bu faaliyet ile aşağıdaki unsurlar hedeflenmektedir:

- AB konusundaki yüksek seviyeli araştırma ve ğretmelerde uygulanan metodolojiler ile ilgili bilgi ve sonuçları toplamak ve tanıtımını yapmak,
- Karşılıklı iyi uygulamaları geliştirmek amacıyla bilgi ve uzmanlık paylaşımı yapmak,
- Yüksek öneme sahip AB konuları hakkında kamusal aktörler ile Komisyon birimleri arasındaki işbirliğini teşvik etmek ve yüksek seviyeli bir bilgi değişim platformu oluşturmak.

6. *Jean Monnet Projeleri:* Yenilik ve çapraz verimliliği destekleyen ve Avrupa Birliği'nin içeriğini yaymayı hedefleyen projelerdir. Bu kapsamda temel olarak üç tür faaliyet desteklenmektedir:

- Avrupa Birliği konularını daha çekici ve muhtelif hedef kitlelere uyarlanmış hale getirmek amacıyla yeni perspektiflerin ve

farklı metodolojilerin keşfedecek *Yenilik Projeleri* (örneğin Learning EU @ School projeleri),

- Avrupa Birliđi konularında tartıřma ve dūřünmeyi destekleyecek ve Birlik ve sūreçleri hakkındaki bilgileri geliřtirecektir *Çapraz Verimlilik Projeleri*

- Büyük ölçüde bilgilendirme ve yaygınlaştırma faaliyetleri ile ilgili olan *İçerik Yayma Projeleri*.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, Avrupa Birliği'nin eğitim hedeflerine ulaşabilmesi bakımından somut olarak uygulanan en önemli araçlardan biridir. Belirli periyotlarla ve farklı isimlerle var olan programlar, temelde dönemin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak oluşturulmuş, bir önceki program döneminden alınan geri bildirimler üzerine inşa edilmiştir. Örneğin, içinde fazlaca faaliyet barındıran, parçalı yapıdaki ve Üye Ülkelerin ulusal öncelikler ile proje başvuru alanını daraltabildiği Hayatboyu Öğrenme Programını takip eden Erasmus+ Programı, daha bütüncül, proje başvurusu yapabilecek kişi ve kurumlar bakımından daha esnek, ulusal önceliklerle belirlenen sınırlardan bağımsız olarak proje kalitesine öncelik veren bir yapıdadır.

Önceki programların bitiminde yapılan değerlendirmeler, Birliğin geleceği konusunda halka yapılan anketler ve dönem içerisinde ortaya koyulan politika belgeleri gibi birçok gösterge neticesinde şekillenen programlar, Avrupa çapında bir eğitim politikası oluşturulması noktasında anahtar konumundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AB EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARINDA ULUSAL AJANSLAR VE TÜRKİYE ULUSAL AJANSI

3. AB EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARINDA ULUSAL AJANSLAR VE TÜRKİYE ULUSAL AJANSI

3.1. Avrupa Birliği'nde Ulusal Ajanslar

3.1.1. Ulusal Ajans Nedir?

Avrupa Birliği'nin kuruluşundan bu yana Birliğin temel hedeflerine ulaşmasında anahtar bir rol teşkil eden eğitimin ve bu alanda Avrupa çapında kurulacak ortaklıkların önemi önceki bölümlerde belirtilmişti. Avrupa Birliği'nin siyasal ve ekonomik bütünleşme yolunda “ortak yaşam için Avrupa”, “tek bir Avrupa için eğitim” veya “Avrupa vatandaşlığı” gibi kavramları sıkça kullandığı, yine bu hedefler doğrultusunda eğitim de dahil olmak üzere çeşitli “Topluluk Programları” oluşturduğu bilinmektedir. Avrupa Birliği eğitim hedeflerine her bir Program üyesi ülkede ayrı ayrı ulaşılmasını ve bu Topluluk Programlarının Program Üyesi Devletlerde etkin bir şekilde uygulanmasını temin edecek ve Program Üyesi Devletler ile Komisyon arasında koordinasyonu sağlayacak birimlere ihtiyaç duyulmuştur.

Bu ihtiyaca binaen kurulan “Ulusal Ajanslar (National Agencies)”ın, Üye Devletlerin kendi ulusal yetkililerince, ulusal düzeyde program faaliyetlerinin koordineli bir şekilde yönetimini kolaylaştırmak için, yasal, mali ve idari özerkliğe sahip bağımsız kuruluşlar olarak kurulması öngörülmüştür (European Commission, 2000:13). Avrupa Komisyonu, Ulusal Ajansların işlevini, “Guide to the Main Administrative Structures Required for Implementing The Acquis” isimli çalışma belgesinde bizzat şu şekilde açıklamaktadır (2005:82):

“...Programlarla ilgili olarak çeşitli ulusal bakanlıklar ve diğer organlar arasında gerekli koordinasyonu sağlarlar, bu anlamda Komisyon için irtibat noktası olarak hizmet ederler, potansiyel yararlanıcı kurum ve kişilere bilgi ve danışmanlık sunarlar ve programların kapsadığı merkezi olmayan faaliyetleri yönetirler.”

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) alışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik'te (2004) ise Ulusal Ajanslar, “*Ulusal Ajanslar, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarından yararlanan ülkelerde, Avrupa Birliği kuralları ve Komisyon ile imzalanan anlaşma hükümleri doğrultusunda, ulusal düzeyde yetkili makamlar tarafından tesis edilmiş kuruluşlardır*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Avrupa Birliği Topluluk Programları yedi yıllık dönemlerle yenilenmektedir. Avrupa Komisyonu, Ulusal Otoriteler, diğer ülke Ulusal Ajansları, Program yararlanıcıları ve ilgili tüm taraflarla koordinasyon ve işbirliği sağlayan Ulusal Ajanslar, Komisyon ile Program Üyesi Devletler arasında bu yedi yıllık program dönemlerinde imzalanan anlaşmalar ile bağlıdırlar ve bu kurallar içerisinde hareket etmekle yükümlüdürler. Her ne kadar aynı kurallara bağlı olsalar da tüm Ulusal Ajanslar için tek tip bir yapıdan bahsetmek mümkün değildir. Diğer bir ifadeyle, Ulusal Ajanslar, görev alanları göz önünde bulundurularak kamu ya da özel tüzel kişiliği haiz hatta aynı ülke içerisinde farklı hukuki statülerle dahi kurulabilmektedirler. Altı çizilmesi gereken bir diğer nokta ise, eğitim ve gençlik programlarının genel yönetiminin Avrupa Komisyonu'nda olmasının yanında Program içerisinde var olan ülke merkezli faaliyetlerin hemen hemen tüm aşamalarında Ulusal Ajansların etkin olmasının, bu kurumlara ülkelerdeki irtibat noktaları olmanın ötesinde programların içinde aktif olarak yer alma fırsatı sağlamasıdır.

3.1.2. Ulusal Ajansların Kuruluşu, Yapısı ve Görevleri

Avrupa'da Ulusal Ajansların kuruluşu, AB Eğitim ve Gençlik Programları ile eş zamanlıdır. Zira bu programların başlamasıyla beraber Ulusal Ajansların kurulması bir ihtiyaç haline gelmiş ve 1995 yılında ilk kez başlatılan Socrates Programı ile birlikte Programa üye olacak ülkelerde faaliyetlerin gerçekleştirilmesini teminen Ulusal Ajanslar kurulmaya başlanmıştır. Bu çerçevede, ya ülke içerisinde mevcut olan ve eğitim faaliyetleriyle ilgili olan kuruluşlar Ulusal Ajans faaliyetlerini yerine getirecek yapılara dönüştürülmüş ya da bu programların ülke düzeyinde yürütülmesini

üstlenmek üzere müstakil bir yapı olarak Ulusal Ajansların kurulması yoluna gidilmiştir (Ünsal, 2009:290).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarını ülke içerisinde yürütmek amacıyla kurulan Ulusal Ajansların hepsi aynı amaç için kurulmuşlardır. Ulusal Ajansın sahip olduğu hakların ve yükümlülüklerinin neler olacağı, finansman koşulları ve etkinliklerinin izlenmesi konularının tümü Avrupa Komisyonu ile Komisyona karşı, Ulusal Ajans tarafından Programların yürütülmesini denetlemekten ve izlemekten sorumlu yetkili makamları temsil eden Ulusal Otoriteler arasında yapılacak anlaşmalarla belirlenmektedir (Kalaycı, 2011:22-23).

Programlara katılacak ülkelerde Ulusal Ajans görevini yerine getiren birimler bazı ülkelerde özel sektör tarafından, bazılarında kâr amacı gütmeyen özel kuruluşlar tarafından, bazılarında ise eğitim ya da araştırma ile ilgili bakanlıklarca yerine getirilmektedir. Bu nedenle AB ülkeleri için ortak bir uygulamadan söz etmek mümkün değildir. 2017 yılı itibariyle Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarından 33 Program Üyesi Ülke (28 AB üyesi ülke, 3 EFTA ülkesi-İzlanda, Lihtenştayn, Norveç- ve AB'ye aday 2 ülke-Türkiye ve Makedonya) yararlanmaktadır (Program Rehberi, 2017:20) ve bu ülkelerde toplamda 60 Ulusal Ajans bulunmaktadır (EACEA, 23 Ocak 2017). Bu Ajansların, genel itibariyle eğitim ve gençlik sektörlerinin beraberce yönetildiği tek bir Ulusal Ajans, eğitim ve gençlik sektörleri için iki ayrı Ulusal Ajans ve kendine has şekliyle karma yapıda ikiden fazla Ulusal Ajans şeklinde yapılandığı görülmektedir. Ülkelere göre farklılık gösteren bu yapılanma aşağıdaki şekilde gösterilmektedir:

Şekil. 3.1. Ulusal Ajans Yapılanmalarının Ülke Bazında Gösterimi

TEK YAPIDAKİ ULUSAL AJANSLAR	EĞİTİM-GENÇLİK AYRIMI OLAN ULUSAL AJANSLAR	KARMA YAPIDAKİ ULUSAL AJANSLAR
<ul style="list-style-type: none">• Bulgaristan• Çekya• Danimarka• Estonya• Finlandiya• Hırvatistan• Macaristan• Makedonya• Malta• Polonya• Romanya• Türkiye	<ul style="list-style-type: none">• Avusturya• Fransa• GKRY• Hollanda• İrlanda• İspanya• İsveç• İzlanda• Letonya• Lihtenştayn• Litvanya• Luxemburg• Norveç• Portekiz• Slovenya• Slovakya• Yunanistan	<ul style="list-style-type: none">• Almanya• Belçika• Birleşik Krallık• İtalya

Programları yürüten Ulusal Ajansların özel kuruluşlarca (şirket, dernek, vakıf vb.) yürütülenleri dışında kalan kamu idaresine bağlı resmi kuruluş sıfatını haiz Ulusal Ajanslar, ülkelerin kamu yönetiminin bir parçası konumundadır. Bu da onları, bütçeleri ve denetim mekanizmaları bakımından farklı kılmaktadır. Öyle ki kamu idaresinin bir parçası olmalarına rağmen Ulusal Ajans bütçelerinin onayı Avrupa Komisyonu tarafından verilmektedir. Buna ek olarak, ülkenin kendi kamu mevzuatı gereğince hem iç denetime hem de Avrupa Komisyonu'nun denetimine tabidirler (Ünsal, 2009:291). Kamu idaresine bağlı merkezi örgütlenme biçimi, tüm faaliyetlerin tek elden koordinasyonunu sağlamasıyla Ulusal Ajansın Komisyon ile işbirliğini kolaylaştıran bir etken olarak görülebilmektedir.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları proje temelli yürütülmektedir ve proje başvurularının alınmasından proje kapanışlarına kadar tüm sürecin yürütüldüğü makama göre iki çeşit proje bulunmaktadır. Bunlardan ilki, tüm proje sürecinin, merkezi Brüksel'de bulunan Avrupa Komisyonu Eğitim İşitsel ve Görsel Kültür Yürütme Ajansı (The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency) tarafından yürütüldüğü *merkezi projelerdir*. İkincisi ise başvuruların Ulusal Ajanslara yapıldığı ve tüm süreçte Ulusal Ajansların yetkili olmakla beraber Avrupa Komisyonu'na karşı sorumlu olduğu *ülke merkezli projelerdir*. Ulusal Ajansların merkezi projeler içerisindeki rolü, bu projelerin ülke genelinde tanıtımının, başvuru

tarihleri duyurusunun ve potansiyel başvuru sahipleri için gerekli yönlendirmenin yapılması ile sınırlıdır. Ülke merkezli projelerde ise Avrupa Komisyonu tarafından kendilerine daha büyük sorumluluklar verilen ve programın bizzat uygulanmasında etkin olan Ulusal Ajansların temel görevleri Erasmus+ 2017 Program Rehberi'nde şu şekilde sıralanmaktadır (2017:13):

- Programlarla ilgili bilgi sunmak,
- Ülkelerinde fon desteği verilecek proje başvuruları için şeffaf ve adil bir seçim süreci yönetmek,
- Ülkelerinde Programın uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek,
- Proje döngüsü içerisinde proje başvurusu sahiplerine ve katılımcı kurum/kuruluşlara destek vermek,
- Tüm Ulusal Ajanslar ağı ve Avrupa Komisyonu ile etkin bir işbirliği yapmak,
- Programın görünürlüğünü sağlamak,
- Program sonuçlarının ulusal ve yerel seviyede yaygınlaştırılmasını ve kullanılmasını teşvik etmek.

Ulusal Ajanslar, Avrupa Komisyonu'na karşı sorumlu oldukları için faaliyetlerin yürütülmesindeki tüm aşamalarda Komisyon'un ve Program kurallarının belirttiği hükümler çerçevesinde hareket etmekle yükümlüdürler. Bu durum, kimi zaman ülkelerin kendi mevzuatları ile Programın gerekleri arasında ikilikler çıkmasına neden olsa da Ulusal Ajanslar ve Komisyon arasında yürütülen işbirliği ile bu türden sorunları çoğu zaman çözüme kavuşmaktadır.

Farklı yapılanmalara sahip Ulusal Ajanslar arasındaki bu farklılıkları göstermek ve farklı yapılanma tercihlerinin ardındaki nedenleri ortaya koymak adına tek, iki ya da karma Ulusal Ajans yapısındaki Ulusal Ajanslarla eposta ile irtibata geçilmiş ve bu Ajanslara Ek 10'da yer alan bir soru seti gönderilmiştir. Gönderilen sorulara, tek Ulusal Ajans yapılanması olan Finlandiya, Macaristan ve Makedonya Ulusal Ajansları, ikili yapılanmaya örnek olan Fransa, İsveç, Norveç ve Portekiz Ulusal Ajansları ve karma yapıda olan Almanya ve Birleşik Krallık Ulusal Ajansları'ndan yanıt alınmış ve bu yanıtlar ışığında aşağıdaki tablolar hazırlanmıştır:

Tablo 3.1. Tek Ulusal Ajans Yapılanması olan Ülkelerden Gelen Yanıtlar

	Yasal Temel	Kamu/Özel Kuruluş	Bağlı Olunan Üst Kurum/Kuruluş	Personel Rejimi	Ayrı-Tek Ulusal Ajans Yapılanmasının Nedeni
FİNLANDIYA	Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın kararı ile Finlandiya Ulusal Ajansı çatısı altında Erasmus+ Ulusal Ajansı adıyla kurulmuştur.	Kamu kurumu niteliğindedir.	Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı	İstihdam, memurluk şeklindedir	Yanıt alınamamıştır.
MACARİSTAN	AB Programları ve Hareketlilik kanunu ile kurulmuştur.	Erasmus+ yanında diğer AB Programlarının yürütülmesinden de sorumlu kamu kuruluşudur.	Bilim ve Eğitim Bakanlığı ile Demografi, Aile, Gençlik ve Sosyal Politika Bakanlıklarının yetki sınırlarındadır.	İstihdam, memurluk şeklindedir	Küçük bir ülke olmalarından dolayı iki ajansın ekonomik yük getireceği ve tek ulusal ajans ile tüm programın daha başarılı yürütülebileceği fikrinden hareket edildiği belirtilmiştir.
MAKEDONYA	İlgili kanunla kurulmuştur.	Kamu kurumu niteliğindedir.	Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın Ulusal Otoritesi altında görev yapan bir kamu kurumudur.	İstihdam, memurluk şeklindedir	Tek Ajans yapılanmasının Programın yürütülmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Tablo 3.2. İki Ulusal Ajans Yapılanması olan Ülkelerden Gelen Yanıtlar

	ALAN	Yasal Temel	Kamu/Özel Kuruluş	Bağlı Olunan Üst Kurum/Kuruluş	Personel Rejimi	Ayrı-Tek Ulusal Ajans Yapılanmasının Nedeni
FRANSA	Eğitim	İlgili kanunla kurulmuştur.	Fransız kamu yönetimine özgü yarı kamu örgütlenmesi şeklindedir.	Milli Eğitim, Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı ile Çalışma, İş, Mesleki Eğitim ve Sosyal İçerme Bakanlığı'nın yetkisi altındadır.	Memur ve sözleşmeli personelden oluşan karma bir yapı mevcuttur.	Geçmişten bu yana AB Eğitim programlarının tümünü Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürütmesi nedeniyle eğitim ve gençliğin ayrı olarak, ilgili bakanlıklarca yönetilmesi uygun bulunmuştur.
	Gençlik	İlgili kanunla kurulmuştur.	Fransız kamu yönetimine özgü yarı kamu örgütlenmesi şeklindedir.	Şehir, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yetkisi altındadır.	Memur ve sözleşmeli personelden oluşan karma bir yapı mevcuttur.	
İSVEÇ	Eğitim	İlgili kanunla kurulmuştur.	Kamu kurumu niteliğindedir.	İsveç Yükseköğretim Konseyi ismiyle hükümet içerisinde görev yapan ajans altında, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmaktadır.	Memurlardan ve özel durumları olanlar için yarı zamanlı çalışan personelden oluşmaktadır.	Gençlik alanının ayrı bir politikasının ve buna bağlı olarak hükümet çapında yapılanmasının olması; buna ek olarak, gençlik konusunun eğitimden çok demokrasi ile ilişkilendirilmesi iki ayrı ajans yapılanmasını getirmiştir.
	Gençlik	İlgili kanunla kurulmuştur.	Kamu kurumu niteliğindedir.	İsveç Gençlik ve Sivil Toplum Ajansı ismiyle hükümet içerisinde görev yapan ajans altında görev yapmaktadır.	Memurlardan ve özel durumları olanlar için yarı zamanlı çalışan personelden oluşmaktadır.	
NORVEÇ	Eğitim	İlgili kanunla kurulmuştur.	Kamu kurumu niteliğindedir.	Erasmus+ yanında tüm uluslararası programları yürüten ve Ulusal Ajans olarak görev yapan "Eğitimde Uluslararası İşbirliği Merkezi", Eğitim ve Araştırma Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalışmaktadır.	İstihdam, memurluk şeklindedir.	Eğitim ve gençlik alanlarının hedef kitlelerinin farklı ve her ikisinin başlı başına birer alan olması gerekçesiyle iki ayrı ulusal ajans yapılanması uygun bulunmuştur.
	Gençlik	İlgili kanunla kurulmuştur.	Kamu kurumu niteliğindedir.	Eşitlik ve Çocuk Bakanlığı altında Çocuklar, Gençler ve Aile İşleri Müdürlüğü'nün bir parçası olarak görev yapmaktadır.	İstihdam, memurluk şeklindedir.	
PORTEKİZ	Eğitim	İlgili Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuştur.	Kamu kurumu niteliğindedir.	Eğitim Bakanlığı altında görev yapmaktadırlar.	İş sözleşmesi ile çalışan kamu görevliliği mevcuttur.	İki program için yalnızca bir ajansın yetersiz kalabileceği ve Portekiz devletinin gençlik için ayrı bir yönetimin uygun olacağı kanaatiyle iki ayrı ajans kurulmuştur.
	Gençlik	İlgili Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuştur.	Kamu kurumu niteliğindedir.	Eğitim Bakanlığı altında görev yapmaktadırlar.	İş sözleşmesi ile çalışan kamu görevliliği mevcuttur.	

Tablo 3.3. Karma Ulusal Ajans Yapılanması olan Ülkelerden Gelen Yanıtlar

	ALAN	Yasal Temel	Kamu/Özel Kuruluş	Bağlı Olunan Üst Kurum/Kuruluş	Personel Rejimi	Ayrı-Tek Ulusal Ajans Yapılanmasının Nedeni
ALMANYA	Okul Eğitimi	Almanya Milli Eğitim Bakanları Birliği Sekreteryası'na bağlıdır. Bu nedenle kuruluşu Sekreteryaya'nın kuruluş kanunu ile ilişkilidir.	Kamu kurumudur.	Almanya'nın federal bölgelerinde yer alan Milli Eğitim Bakanlıkları'ndan herhangi birine bağlı olmayıp Almanya genelinde yürütülen tüm uluslararası programlar için kurulmuş bir Ajans altında Erasmus+ faaliyetini yürüten bir birimdir.	Kalıcı türde sözleşme ile çalışan personelin yanında yarı zamanlı personel de istihdam edilmektedir.	Ülkede bulunan idari yapılanma nedeniyle (federal hükümet ve kısmen egemen kurucu 16 devlet) farklı bölgelerde farklı ulusal ajansların kurulmasını gerekli kılmıştır. Bunun yanında, her bir ulusal ajansın AB fonlarının yanı sıra ulusal fonları da yönetmesi, finansal kaynaklar, paydaşlar, yapısal unsurlar gibi hususlardaki farklılıklar da her sektörde ayrı yapılanmayı zorunlu kılmıştır.
	Mesleki Eğitim-Yetişkin Eğitimi	Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı'na bağlı olarak kanunla kurulmuştur.	Kamu kurumudur.	Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı altında çalışan Federal Mesleki Eğitim ve Öğretim Enstitüsü'ne bağlı olarak çalışmaktadır.	Yanıt alınamamıştır.	
	Yükseköğretim	Bir dernektir.	Özel bir kuruluştur.	Bütçe olarak Alman Federal Dışişleri Ofisi, çeşitli Bakanlıklar ve Avrupa Birliği fonlarını kullanan bir dernek niteliğindedir.	Yanıt alınamamıştır.	
	Gençlik	Özel hukuk hükümlerince kurulmuştur.	Özel bir kuruluştur.	Federal Alman Cumhuriyeti'nin Uluslararası Gençlik Servisi içinde bağımsız bir yapıdadır.	Çalışanlar özel sektör çalışanıdır ve personel istihdamı da iş sözleşmeleri ile yapılmaktadır.	
BİRLEŞİK KRALLIK	Okul Eğitimi-Yükseköğretim Gençlik (British Council)	1934 yılında kurulan ve Birleşik Krallığın kültürel ilişkileri ve eğitim faaliyetlerinden sorumlu British Council, 1940 yılında Royal Charter ile tüzel kişilik kazanmıştır.	1940 yılı itibariyle tüzel kişiliği haiz bir kamu kuruluşu ve aynı zamanda kâr amacı gütmeyen bir kurumdur.	Birleşik Krallık Ulusal Otoritesi olan İş, Enerji ve Endüstriyel Strateji Bölümü altında işlemektedir.	Tam zamanlı ve ihtiyaç duyulması halinde yarı zamanlı çalışan personelden oluşmaktadır.	British Council ve Ecorys'in kendi sektörel ayrımlarında uzman ve deneyim sahibi olmaları bu ayrımda etkilidir. Buna ek olarak, verimli çalışmak adına tek bir Ulusal Ajans gibi hareket etmektedirler. (Not:Ecorys, daha önce Gruntvig, Leonardo Da Vinci ve Transversal programlarında Ulusal Ajans görevi yapmıştır.)
	Mesleki Eğitim-Yetişkin Eğitimi-Gençlik (Ecorys)	Özel hukuk hükümlerine göre kurulmuştur.	Araştırma, danışma, program yönetimi ve iletişim alanlarında kamu ve özel kuruluşlara hizmet veren özel bir şirkettir.	Birleşik Krallık Ulusal Otoritesi olan İş, Enerji ve Endüstriyel Strateji Bölümü'ne bağlı olarak çalışmaktadır.	Tam zamanlı ve ihtiyaç duyulması halinde yarı zamanlı çalışan personel	

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü üzere, Ulusal Ajanslar genel olarak kamu idaresi altında kamusal bir işlemle kurulmuşlardır. Bağlı olunan kurum kuruluşlar temelde ilgili bakanlıklar ya da ülke içerisinde eğitim ya da gençlik alanında var olan otoriteler şeklindedir. Kimi örneklerde (Makedonya) Ulusal Ajansın yeni baştan oluşturulduğu, kimi örneklerde ise (İsveç, Macaristan, Norveç) var olan kurumlara Ulusal Ajans görevi verildiği görülmektedir. İsveç, Macaristan ve Norveç'te Ulusal Ajans görevi verilen birimlerin aynı zamanda ülkenin var olan tüm uluslararası eğitim ve değişim programlarını yönetme yetkisi de bulunmaktadır. Ajansların hemen hepsinde istihdam şekli memurluk ya da ihtiyaç duyulması halinde sözleşmeli personel şeklindedir.

Burada, Almanya'nın Gençlik Ulusal Ajansı ve Birleşik Krallık'ın mesleki eğitim, yetişkin eğitimi ve gençlik alanlarını yöneten Ulusal Ajansının özel kuruluşlar olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Özellikle Birleşik Krallık'ta Programı yürüten özel şirket (Ecorys), bu görevi ihale sonucunda elde etmiş ve okul eğitimi, yükseköğretim, gençlik programlarını yürüten ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan British Council ile beraber Birleşik Krallık Ulusal Ajansı olma sorumluluğunu elde etmiştir. Kamu kesimi ve özel kesim işbirliğiyle oluşturulan bu türden bir ajans yapılanmasının kamu kesiminin kurumsal kapasitesi ile özel sektörün uygulama becerisini bir araya getirerek, bu farklı nitelikteki enerjilerden güçlü ve ortak bir sinerji oluşturduğu düşünülmektedir (Akpınar, 2006).

Verilen yanıtlara göre tek ajans yapılanmasının ekonomik ve idari anlamda yönetimi kolaylaştırdığı ve programı tek elden yürütmenin daha başarılı bir sonuç getireceği fikriyle tercih edildiği belirtilmiştir. Bu durumun, Avrupa Komisyonu'nun da birçok kurumsal yapılanmasında tercih ettiği, "Bütünleşik Yönetim Sistemi (Integrated Management System)⁶" gereği birbiriyle bağı olan programların tek bir kurum çatısı altında yürütülmesinin verimi artıracığı fikrine dayandığı düşünülmektedir. İki ajans yapılanmasında ise tercih nedeni daha çok ülkelerin var olan eğitim politikaları içerisinde bu ayırımın daha başarılı bir yönetim sağlayacağı

⁶ **Bütünleşik Yönetim Sistemi (Integrated Management System):** Bir organizasyonun tüm sistemlerini ve süreçlerini tek bir çerçeveye entegre ederek bir kuruluşun birleştirilmiş hedefler doğrultusunda tek bir birim halinde çalıştığı sistemdir.

ve hedef kitlenin farklı olmasından dolayı eğitim ve gençliğin ayrı Ulusal Ajanslarca yürütülmesinin uygun olacağına değerlendirilmesidir. Karma Ulusal Ajans yapılanmasında ise ülke gerçekliklerinin ön planda olduğunu söylemek mümkündür. Zira Almanya’da var olan 16 eyalet, 16 farklı bölgede Ulusal Ajans yapılanmasını imkânsız kıldığından, farklı sektörlerde otorite olan daha üst yapıdaki, bağımsız birimlere Ulusal Ajans görevi verilmesi uygun bulunmuştur. Karma Ulusal Ajans yapılanması içerisinde sayılabilecek Belçika’da da, üç farklı dilin konuşulması (Almanca, Fransızca ve Felemenkçe) ülkede beş farklı Ulusal Ajans kurulmasını gerektirmiştir.

3.2. Türkiye’nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılım Süreci

3.2.1. Programların Aday Ükelere Açılması

Avrupa Topluluk Programları oluşturulurken, temelde Üye Devletler düşünülmüş olup politika uygulamasında koordinasyonun sağlanması, Avrupa çapında ortak kültür ve değerlerin geliştirilmesi ve Avrupalılık bilincinin oluşturulması yine bu çevre özelinde hedeflenmiştir. Bu durum, Topluluk Programları ile hedeflenen Birlik politikalarının yalnızca Birlik üyeleri içerisinde kalmasına, bütünleşmenin Birlik ile sınırlanmasına sebep olmuştur. Ancak, Birlik olma fikri yerleştikçe, bütünleşmenin yanı sıra genişleme politikasının bir parçası olarak, Birliğe aday konumundaki ülkelerin uyumunu sağlamanın ve bunun için araçlar geliştirmenin önemi ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, aday ülkelerin, Birliğin politika ve çalışma yöntemlerine aşinalık kazanmaları ve Üye Devletlerle işbirliği geliştirebilmeleri adına Topluluk Programlarının aday ülkelere de açılması fikri gelişmiştir. Zira Topluluk Programları, katılım öncesi stratejinin araçlarından biri olup aday ülkeleri Birliğin çalışma metoduna yakınlaştırmayı ve katılıma yönelik Avrupa Birliği politikaları ile gerçek anlamda bütünleşmeyi öngörmektedir (Kaya, 2005:128).

Bu doğrultuda ilk adım, 1993 yılında yapılan Kopenhag Zirvesi’nde, Avrupa Birliği ile ortaklık anlaşması bulunan Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri (MDAÜ)’nin Topluluk Programlarına katılımına ilişkin siyasi iradenin ortaya koyulmasıyla atılmıştır (Karlık 2003:875). Daha sonra, 1994 Essen Zirvesi’nde aday ülkelerin Topluluk Programlarına katma protokoller ya da kademeli olarak gerçekleştirilen

Avrupa anlaşmaları çerçevesinde katılımları öngörülmüştür. 1997 Lüksemburg Zirvesi ile aday ülkelerin Topluluk Programları'na katılabileceği belirtilmiş ve bu programlara katılımın her aday ülkenin kendine has durumları göz önünde bulundurularak mümkün olacağı belirtilmiştir (Tanrıtanır, 2005:5).

3.2.2. Türkiye'nin Programlara Katılım Süreci⁷

Türkiye, Avrupa Birliği'ne üyelik için adaylık başvurusunu ilk kez 1957 yılında yapmış ve 1963 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Ankara Anlaşması'nı imzalayarak 1964 yılında Gümrük Birliği'ni sağlamıştır. 1987 yılında Avrupa Topluluklarına girmek için yeniden başvuran Türkiye, Topluluk'tan ret yanıtı almıştır. Ancak 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin Birliğe tam üyeliği için müzakerelerin başlatılması kararı alınmıştır. Helsinki Zirvesi sonrasında tam üyelik için adaylığının kabul edilmesi ile Türkiye, ilke olarak aday ülkelerin katıldığı tüm AB program ve ajanslarına katılım hakkı elde etmiştir.

Bu süreçte, gerek Türkiye-AB ilişkilerinde dönemselsel olarak değişen atmosfer gerekse Avrupa Birliği'nin Topluluk Programları'na bakış açısındaki değişimin Türkiye'nin programlara katılım sürecini etkilediği görülmektedir. Bu meyanda, Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarına katılımında yaşanan siyasi süreç aşağıda kronolojik olarak verilmektedir.

- 6 Mart 1995 tarihli Türkiye-AB Ortaklık Konseyi İlke Kararı, Türkiye-AB işbirliğinin kapsamını genişletmek amacıyla, Türkiye'nin belirli programlara muhtemel katılımı da dahil olmak üzere çeşitli alanlarda girişimler başlatılmasını öngörmüştür (24863 Sayılı Resmi Gazete, 2002) Bu Karar doğrultusunda, Türkiye 30 Ekim 1995 tarihinde Lüksemburg'ta gerçekleştirilen Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısında ortak üye statüsüne istinaden programlara katılım yönündeki iradesini ortaya koymuş ve başvurusunu yapmıştır. Bu katılım Avrupa Birliği tarafından desteklenmekle beraber ikili ilişkilerde farklı alanlarda çıkan sorunlar nedeniyle Türkiye'nin programlara katılımı gecikmiştir (Rençber, 2005:87).

⁷ Bu bölümde yer alan tüm Mevzuat ve AB Resmi Belgeleri Kaynakça'da sunulmuştur.

- 12-13 Aralık 1997 tarihlerinde yapılan Lüksemburg Zirvesi'nde aday ülkelerin Topluluk Programlarına katılımının durum bazında değerlendirileceği daha önce ifade edilmişti. Bu Zirve'de, Türkiye ile Avrupa Birliği'nin her alanda yakın işbirliği içinde olması sağlanarak, Türkiye'nin Birliğe katılımına ilişkin bir strateji geliştirilmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu stratejinin, "Lüksemburg Avrupa Konseyi Kararlarının 19. ve 21. maddelerinde yer aldığı biçimde, bazı programlara ve ajanslara 'proje bazında' (case by case) katılımı" çerçevesinde yapılacağı belirtilmiştir (Tanrıtanır, 2005:5).
- Lüksemburg Zirvesi'nde, Avrupa Komisyonu'ndan Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne uyum açısından hazırlayacak bir strateji geliştirmesi istenmiştir. Buna istinaden, 4 Mart 1998 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan "Türkiye için Avrupa Stratejisi (European Strategy for Turkey)" isimli tebliğde (*communication*), Türkiye'nin Topluluk Programlarına katılım sürecinde MDAÜ'lerinkine benzer bir süreç işletileceği, gerekli görülmesi halinde programlar bazında gerekli mekanizmaların geliştirilmesi ve düzenlemelerin yapılmasının öngörüldüğü belirtilmiştir (1998:8).
- 10-11 Aralık 1999 tarihinde gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nde, Türkiye'ye aday ülke statüsü verilmesi ile Türkiye'nin de tıpkı diğer aday ülkeler gibi Katılım Öncesi Stratejisi'nden yararlanması ve Türkiye ile yapılacak "Çerçeve Anlaşma" ile diğer aday ülkelere benzer şekilde Topluluk Programlarından yararlanması için hukuki zeminin oluşturulması kararı alınmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'nin MDAÜ'lerin katılımına açık olan tüm programlara katılması, AB bütçesine mali katkıda bulunması ve Türkiye'nin mali katkı sağlanan programları izlemekle sorumlu yürütme komitelerine gözlemci statüsünde katılması mümkün olmuştur (Karluk, 2005, s.950).
- 1999 yılında, o dönemde yürürlükte olan Socrates I programının bitecek olması nedeniyle Türkiye, Avrupa Komisyonu tarafından Socrates II'yi kuran Temel Karar Önerisi'ne eklenmiştir. 25.2.1999 tarihinde Türkiye ile ilgili aynı gün

Avrupa Parlamentosu Genel Kurulunun onayını alan öneri hakkında son karar, 24 Ocak 2000 tarihinde resmen alınarak 3 Şubat 2000 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır (Rençber, 2005:87).

- Türkiye’nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarına katılımı için Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin verdiği 68/200/EC sayılı Karar sonrası dönemde, Türkiye için hazırlık aşamasına geçilmiştir. 29 Ocak 2002 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenen hazırlık dönemi içerisinde “*Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu arasında Türkiye Cumhuriyeti’nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşma*” 26 Şubat 2002 tarihinde Brüksel’de imzalanmıştır. Bu Anlaşmayı onaylayan 4763 Sayılı Kanun ise 28 Haziran 2002 tarihli ve 24799 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Aynı kanunla ilgili Bakanlar Kurulu Kararı’nın 1 Eylül 2002 tarih ve 24863 Sayılı Resmi Gazete’de yürürlüğe girmesiyle Türkiye’nin Topluluk Programlarına katılımı sürecinde büyük bir adım atılmıştır.

Bu Çerçeve Anlaşma ile Türkiye’nin Topluluk Programları’na katılımının genel esasları belirlenmiş, programlarla ilgili olarak ülke bazında yapılacak mali katkı ve üye olunan her bir programın kendine özgü hüküm ve koşulları belirlenmiştir. Çerçeve Anlaşma’nın yürürlüğe girmesinin ardından Avrupa Komisyonu ve Türkiye arasında 15 Nisan 2004 tarihinde Mutabakat Zaptı (Memorandum of Understanding)⁸ imzalanmış ve 8 Mayıs 2004 tarihli Resmi Gazete’de 2004/7223 sayılı Karar ile “*AB ve Türkiye’nin Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılımı Hakkında Mutabakat Zaptı*” adıyla kabul edilmiştir. Bu Mutabakat Zaptı’nın yürürlüğe girmesiyle birlikte Avrupa Birliği Topluluk Programları’nı oluşturan;

- Eğitim alanındaki Socrates Programı’nın ikinci evresini (2000-2006) oluşturan 24 Ocak 2000 tarih ve 2000/253/EC sayılı Kararın,
- Mesleki eğitim alanındaki Leonardo Da Vinci Programı’nı oluşturan 26 Nisan 1999 tarihli ve 1999/382/EC sayılı Kararın,

⁸ **Mutabakat Zaptı (Memorandum of Understanding):** İki ülke arasında karşılıklı olarak eğitim, kültür, spor, ekonomi ve hukuk alanlarında yapılacak programlar ile bunlara ilişkin uygulamaların onaylandığı ön anlaşmadır.

- Gençlik Programını oluşturan 13 Nisan 2000 tarih ve 2000/1031/EC sayılı Kararın,

Türkiye’de uygulamasına başlanmıştır. Böylelikle, bu üç Topluluk Programına 31. ülke olarak dahil olan Türkiye ile ilgili yasal süreç tamamlanmıştır.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin 1719/2006/EC ve 1720/2006/EC sayılı ve 15 Kasım 2006 tarihli kararıyla 2007-2013 yılları dönemde uygulanmak üzere sırasıyla Gençlik Programı ve Hayatboyu Öğrenme Programı başlatılmıştır. Türkiye, pilot çalışmalarla başlayan uygulamalarının ardından 1 Nisan 2004 tarihinden bu yana içinde olduğu programların 2007-2013 yılları arasında yürütülen evresine de dahil olmuştur. İlgili Mutabakat Zaptı, 29 Mayıs 2007 yılında Brüksel’de imzalanmış, 11 Haziran 2007 yılında Bakanlar Kurulunca karar haline gelerek 26568 sayılı ve 30 Haziran 2007 tarihli Resmi Gazete’de, 2007/12318 sayılı karar olarak kabul edilmiştir. Bu Kararla Türkiye, 2007-2013 yılları arasını kapsayan Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarında Program Üyesi olarak yer almıştır.

Türkiye, halihazırda yürütülen AB Eğitim ve Gençlik Programlarından yararlanmaya devam etmektedir. Avrupa Birliği’nin Eğitim, Gençlik ve Spor Programı olan ve 2014-2020 yılları arasında uygulamasına devam edilen Erasmus+ Programı, Avrupa Parlamentosu’nun ve Konseyi’nin 1288/2013/EC sayılı ve 11 Aralık 2013 tarihli kararı ile oluşturulmuştur. Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 19 Mayıs 2014 tarihinde imzalanan ve 17 Haziran 2014 tarih ve 29033 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti’nin Eğitim, Öğretim, Gençlik ve Spor Alanlarındaki Birlik Programı Olan Erasmus+’ya Katılımı ile İlgili Anlaşma” ile programın uygulanmasındaki idari ve mali hükümler ortaya koyulmuştur. Türkiye, 2014 yılından bu yana Erasmus+ Programı içerisinde yer almaktadır.

3.2.3. Avrupa Birliği Belgelerinde AB Eğitim ve Gençlik Programları ve Türkiye

3.2.3.1. İlerleme Raporları'nda AB Eğitim ve Gençlik Programları ve Türkiye

Haziran 1998 'de yapılan Cardiff AB Konseyi toplantısında alınan ‘‘aday ülkelerin katılım sürecinde kaydettiği ilerlemeleri sunma’’ kararı, Komisyon tarafından ilerleme raporu uygulamasının benimsenmesinde başlangıç olmuştur (Gülcan, 2005:73). Bu kapsamda oluşturulan ve Avrupa Komisyonu'nun aday ülkelerin Mktesebata uyum alanında kaydettiği ilerlemeleri veya bu alanda gözlemlediği eksiklikleri yıllık bazda değerlendirdiği belgeler ‘‘İlerleme Raporu’’ olarak adlandırılmaktadır. Komisyon, ilerleme raporlarının oluşturulması safhasında, aday ülke nezdindeki AB Delegasyonu'ndan, sivil toplum kuruluşlarından ve aday ülkenin kamu kurumlarından elde ettiği geri bildirimlerden istifade etmektedir (AB Bakanlığı, 7 Ocak 2017). İlki 1998 yılında yayınlanan ilerleme raporlarından başlanarak 2016 tarihli son ilerleme raporuna kadar eğitim başlığı altında yer alan ve Türkiye'nin eğitim ve gençlik programlarına katılım sürecinin içinde bulunduğu bölümler aşağıda açıklanmıştır.

1998 İlerleme Raporu

Türkiye için 1998 yılında yayınlanan ilk ilerleme raporunda, ‘‘*ğrenim, eğitim ve gençlik alanında, Komisyon, Konsey'e sunduğu teklifte, Türkiye ile mutabık kalınacak usullere uygun olarak, Türkiye'nin 2000-2004 yıllarında Socrates, Leonardo da Vinci ve Avrupa İçin Gençlik Programlarına katılım imkanını öngörmektedir*’’ ifadesi yer almaktadır. Rapor'a göre, bu katılım, kültürlerin ve zihniyetlerin birbirine yaklaşmasına hizmet edecektir. Bu amaçla, uygun finansman sağlamanın yanı sıra, Türkiye'nin programlara katılan kişilerin serbest dolaşımını da sağlaması gerekli görülmektedir (1998 İlerleme Raporu, 1998:36).

1999 İlerleme Raporu

Leonardo da Vinci II, Socrates II ve Avrupa için Gençlik başlıklı Topluluk Programlarına Türkiye'nin gelecekte katılmasına imkan vermek üzere, Komisyon'un ve Türk makamlarının Türkiye'de uygulamaya konulacak hazırlayıcı düzenlemeleri

sürdüğü ve bu düzenlemeler için AB finansmanının öngörüldüğü belirtilmiştir (1999 İlerleme Raporu, 1999:40).

2000 İlerleme Raporu

Bu raporda, Türkiye'nin öğretim, eğitim ve gençlik sahasındaki Topluluk Programlarına katılımı için yeni hazırlıklar yapıldığına ilişkin bir değerlendirme bulunmaktadır (2000 İlerleme Raporu, 2000:42).

2001 İlerleme Raporu

Raporun "Eğitim ve Mesleki Eğitim" başlığı altında Türkiye'nin eğitim ve mesleki eğitim alanlarındaki Topluluk Programlarına (Socrates, Leonardo Da Vinci ve Gençlik) katılımına ilişkin hazırlıklara yeni bir ivme kazandırıldığı, Türkiye'nin programlara 2003 yılından itibaren katılımı amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönetiminde 2001 yılı içinde bir hazırlık döneminin başlayacağı belirtilmiştir. Bu aşamada, Ulusal Ajansın kurulmasına ilişkin açık bir öneriye ihtiyaç olduğunun da altı çizilmiştir (2001 İlerleme Raporu, 2001:72).

2002 İlerleme Raporu

Ocak 2002'de çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararıyla, Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde AB Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı'nın kurulduğu belirtilmiştir. Söz konusu Daire Başkanlığına, çeşitli Bakanlıklardan destek alınarak, yedi personelin atandığı, bu Daire Başkanlığının, üç Topluluk Programından (Socrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik) sorumlu Ulusal Ajans olarak faaliyet gösterecek bir Merkez haline gelmesinin planlandığı belirtilmiştir. Bu Başkanlığa, yasal statü kazandırılması ve başkanlığın işlevsel hale getirilmesi amacıyla, Devlet Planlama Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapılması yönündeki çalışmaların sürdürüldüğü belirtilmiştir (2002 İlerleme Raporu, 2002:90-91).

2003 İlerleme Raporu

2003 İlerleme Raporu'nda Türkiye Ulusal Ajansı'nın kuruluşuna ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir. 2002'de Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde bir daire

başkanlığı olarak kurulan Türkiye Ulusal Ajansı'nın faaliyet göstermesini için hukuki statüsünü, idari ve mali özerkliğini düzenlemek amacıyla, Temmuz 2003'te Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararıyla ilgili değişikliklerin yapıldığı bilgisi de verilmiştir. Ancak bu kanunun çıkarılmasında gecikmeler yaşandığı ve Türkiye'nin üç Topluluk programına 2004 yılında katılım sağlamak adına hazırlık tedbirlerini uygulamasının gerekliliği de ifade edilmiştir (2003 İlerleme Raporu, 2003:95).

2004 İlerleme Raporu

Bu ilerleme raporunda, Türkiye'nin 2004 yılında üç Topluluk Programına başarıyla katıldığı ve Türkiye Ulusal Ajansı'nın personel ve uygulamaya yönelik alt yapısını geliştirerek başarılı bir grafik çizdiği, projelerin uygulanmasına yönelik ilk deneyimlerin başarılı olduğu belirtilmiştir. Ancak yine de Türkiye'nin programlardan etkin bir şekilde faydalanması için geliştirme çabalarını sürdürmesinin beklendiği ifade edilmiştir (2004 İlerleme Raporu, 2004:108-109).

2005 İlerleme Raporu

Eğitim ve öğretim alanında Türkiye Ulusal Ajansı'nın yürüttüğü bilgilendirme faaliyetleri ile programların ülke çapındaki tanıtımında başarı yakalandığı ve 2004 yılında zaten artışta olan başvuru sayısının 2005 yılında daha da arttığı belirtilmiştir. Ajans'ın, program koordinasyonu ile ilgili yerine getirdiği görevlerin tatmin edici düzeyde olduğu fakat artan başvuru sayısı ile gelen iş yükü nedeniyle yönetim kapasitesine takviye etmeye yönelik çalışmalarını sürmesi gerektiği belirtilmiştir (2005 İlerleme Raporu, 2005:136).

2006 İlerleme Raporu

Rapor'da, Türkiye'nin eğitim, öğretim ve gençlik konularında iyi gelişmeler kaydettiği ve başvuru sayılarındaki artışın kayda değer düzeyde olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak, Türkiye'nin gelecek dönem programları olan Lifelong Learning (Hayatboyu Öğrenme) ve Youth in Action (Gençlik) Programlarına katılımını önemli ölçüde artırma niyetinde olduğu, bu nedenle Ulusal Ajans'ın prosedürel

gerekliliklerinin azaltılarak verimli çalışması gerektiği vurgulanmıştır (2006 İlerleme Raporu, 2006:65).

2007 İlerleme Raporu

Türkiye'nin, ilgili Mutabakat Zaptı'nı imzalayarak Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları'na sorunsuz bir şekilde geçiş yaptığı, potansiyel yararlanıcıların sayısını artırmak hedefiyle Erasmus öğrencilerine ek kaynak sağladığı ve Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına katkısını artırdığı belirtilmiştir. Burada artan iş yükü nedeniyle Ulusal Ajans'ın idari kapasitesini geliştirmesi gerektiği önerisi yinelenmiştir (2007 İlerleme Raporu, 2007:68-69).

2008 İlerleme Raporu

Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik alanlarında artan başvuru sayısı ile bu programlarda Ulusal Ajans'ın etkin ve güçlü bir yönetim sergilediğinin ve yaptığı çalışmalarla ülkenin 80 ilini programlara dahil ettiğinin altı çizilmiştir. Burada Türkiye'ye getirilen eleştiri, Türkiye'nin toplam katkı payını zamanında ödememesinin, bahse konu programların finansman eksikliği nedeniyle 2008 yılında uygulanmasını sektöre uğratmış olmasıdır (2008 İlerleme Raporu, 2008:78).

2009 İlerleme Raporu

2007-2013 yılları arasında uygulanan Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları kapsamında Türkiye Ulusal Ajansı'nın almış olduğu yüksek başvuru rakamları ve farklı illeri kapsayarak geniş bir coğrafyaya yayılması Komisyon tarafından başarılı görülmüştür. Mali katkının zamanında ödenmesi ile programların akışında devam ettiği, Ulusal Ajans'ın idari kapasitesini güçlendirmeye yönelik kanun tasarısının TBMM tarafından kabul edildiği belirtilmiştir (2009 İlerleme Raporu, 2009:79).

2010 İlerleme Raporu

Rapor'da, programların mevcut bütçeyi oldukça aşan sayıda hibe başvuruları almaya devam ettiği, Türkiye'nin programlara mali katkısının yaklaşık 80 milyon Avro'ya ulaştığı ve bu katkıyı zamanında ödediği belirtilmiştir (2010 İlerleme Raporu, 2010:88).

2011 İlerleme Raporu

Bu Rapor da, 2010 yılı İlerleme Raporu'na benzer şekilde başvuru sayılarındaki artıştan duyulan memnuniyeti dile getirmiş olup bütçelendirilmiş mali katkının yanı sıra daha fazla başvuruya destek verilmesi bakımından Türkiye'nin kendi bütçesinden ilave hibe oluşturduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, Türkiye Ulusal Ajansı'nın idari kapasitesini güçlendiren bir kanunun TBMM tarafından onaylandığının bilgisi verilmiştir (2011 İlerleme Raporu, 2011:98).

2012 İlerleme Raporu

Kamuoyunun Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına olan ilgisinin artarak devam ettiğinin belirtildiği Raporda, başvuru ve kabul sayısındaki artıştan bahsedilmiş, 2014 yılında başlayacak yeni program dönemi için Ulusal Ajans'ta 50 personelin daha istihdam edilmesini öngören bir kanunun TBMM tarafından kabul edildiği ifade edilmiştir (2012 İlerleme Raporu, 2012:80).

2013 İlerleme Raporu

Rapor'a göre Türkiye, Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına katılımında oldukça başarılı olup 2012 yılı için bütçelenen desteğin 4 katından fazla başvuru yapıldığının altı çizilmiştir. Kamuoyunun programlara olan ilgisinin artarak devam ettiği belirtilmiştir (2013 İlerleme Raporu, 2013:70-71).

2014 İlerleme Raporu

Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programı ile 70.000 kişiye ulaşıldığını belirten Rapor'da, Mayıs 2014'te, 2014-2020 yılları arasında uygulanan "Erasmus+ Programı"na tam katılım için anlaşmanın imzalandığı belirtilmiştir (2014 İlerleme Raporu, 2014:67).

2015 İlerleme Raporu

Türkiye'nin eğitim ve öğretim alanındaki son programı "Erasmus+" a tam katılım sağladığını ve başvuruların fazlalığı sebebiyle Türkiye'nin programa verdiği katkı payını artırdığı belirtilmiştir (2015 İlerleme Raporu, 2015:80).

2016 İlerleme Raporu

Bu raporda yalnızca, Türkiye'nin Erasmus+ Programı'na katılımını başarıyla sürdürdüğü ifade edilmiştir (2016 İlerleme Raporu, 2016:86).

3.2.3.2. Katılım Ortaklığı Belgelerinde AB Eğitim ve Gençlik Programları

Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB), adaylığı resmen kabul edilen her ülke için Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve üyelik için alınması gereken önlemleri, kısa ve orta vadeli öncelikler şeklinde sıralayan bir çeşit yol haritası niteliğindeki belgelerdir (AB Bakanlığı, 8 Ocak 2017).

Türkiye için bugüne kadar hazırlanan dört Katılım Ortaklığı Belgesinin üçünde eğitim ve gençlik programlarına yer verilmiştir. 2001 yılında yayınlanan Katılım Ortaklığı Belgesi'nde eğitime ilişkin bir alan olmayıp, 2003 yılında yayınlanan ikinci Katılım Ortaklığı Belgesinde, Ulusal Ajans görevini yerine getirecek birimin oluşturulması ve programların uygulanması için gerekli mekanizmaların oluşturulması gerekliliği belirtilmiştir (2003 Katılım Ortaklığı Belgesi, 2003:14). 2006 yılında yayınlanan üçüncü Katılım Ortaklığı Belgesinde, Ulusal Ajans'ın işleyişinin programlara katılımı pekiştirecek şekilde kolaylaştırılması önerilmiştir (2006 Katılım Ortaklığı Belgesi, 2006:17). 2008 yılında yayınlanan son Katılım Ortaklığı Belgesi'nde ise bir öncekine benzer şekilde artan iş yükü nedeniyle Ulusal Ajans'ın idari kapasitesinin güçlendirilmesi önerisinde bulunulmuştur (2008 Katılım Ortaklığı Belgesi, 2008:15).

3.3. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı)

3.3.1. Kuruluşu

Avrupa Komisyonu'nun Topluluk Programlarını yürütürken Program Üyesi Devletlerle yakın işbirliği kurmak amacıyla bu ülkelerde kurulmasını öngördüğü irtibat noktaları niteliğindeki Ulusal Ajansların işlevlerinden önceki bölümlerde bahsedilmişti. 1999 Helsinki Zirvesi ile gelen adaylık statüsünün Türkiye'ye, Topluluk Programlarına tam üye sıfatıyla katılım hakkını da getirmiş olması, Türkiye için Ulusal Ajans yapılanmasına yönelik çalışmaları hızlandırılmıştır. Öyle ki, Avrupa Birliği

Müktesebatına uyum çerçevesinde, Türkiye tarafından 2001 yılında hazırlanan Ulusal Program'da "Leonardo da Vinci, Socrates ve Gençlik Programlarına katılım" ve "AB Eğitim ve Gençlik Programlarından sorumlu Ulusal Ajans'ın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna ilişkin çalışmaların sonuçlandırılıp uygulamaya konulması" hükümleri kısa vadeli öncelikler arasında yer almıştır (Ulusal Program, 2001:332).

2002 yılında Topluluk Programlarına katılım için Türkiye ve Avrupa Birliği arasında Çerçeve Anlaşma'nın imzalanmasının ardından Ulusal Ajans'ın kuruluşu ile ilgili gerekli işlemlerin başlatılması görevi Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı'na verilmiştir (Eğitim ve Gençlik, 2006:20). Kurumun sahip olduğu görev ve işlevleri nedeniyle, Ulusal Ajans'ın DPT bünyesinde kurulması aşamasında, söz konusu AB Eğitim ve Gençlik Programlarının, bütçe, finansman ve proje boyutu da dikkate alınarak, kamu kurumları arasında koordineli bir şekilde yürütülmesini en iyi şekilde DPT'nin sağlayacağı düşünülmüştür (Ünsal, 2009:296). Yapılan çalışmalar neticesinde Türkiye'de Ulusal Ajans görevini yürütecek olan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi Başkanlığı (Ulusal Ajans), DPT bünyesinde 15 Ocak 2002 tarih ve 2002/3547 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 29 Ocak 2002 tarihli ve 24655 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanması ile kurulmuştur. Ulusal Ajans'ın yasal temellerini sağlamlaştırarak bir kamu kurumu sıfatını alması ise 31 Temmuz 2003 tarihli ve 4968 Sayılı "540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un çıkarılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu yasal düzenleme ile Ulusal Ajans, idari ve mali özerkliğe sahip, tüzel kişiliği haiz bir yapıya kavuşmuştur. Söz konusu 4968 Sayılı Kanun'da Ulusal Ajans'ın kuruluşuna ilişkin bölüm şu şekilde ifade edilmektedir:

"Avrupa Birliği'nin eğitim ve gençlik programlarını Türkiye'de duyurmak; bu programlara katılım çalışmalarını yürütmek, koordine etmek, izlemek ve Avrupa Komisyonu'na rapor halinde sunmak; bu programlar hakkında Avrupa Komisyonu ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamak amacıyla tüzel kişiliği haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, bu maddede belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tabi, Devlet Planlama Teşkilatı ile ilgili olmak üzere Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı kurulmuştur."

Türkiye Ulusal Ajansı, kuruluş kanununda belirtilen “*bu maddede belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tabi*” ifadesi ile kendine has bir yapı sergilemektedir. Öyle ki, bir kamu kurumunun (DPT) altında daire başkanlığı şeklinde kurulduğu halde belli alanlarda özel hukuk hükümlerine tabi olması Ajans’ın Türk Kamu Yönetiminde ayrı bir yer edinmesine sebep olarak gösterilebilmektedir. Ajans’ın, proje bazlı çalışan bir kurum olarak performansa dayalı, dinamik bir yapıda olması, onun, kamu ile özel arasında deneysel bir yapılanma olarak kurulduğunu düşündürmektedir.

2011 yılında, Türk Kamu İdaresi’nin hızlı ve verimli çalışmasını teminen İdari yapılanmada değişikliğe gidilerek altı yeni bakanlığın kurulması ve bazı bakanlıklarda bizzat değişiklikler yapılması kararı alınmıştır. Yapılan bu değişikliklerle, Devlet Planlama Teşkilatı’nın yerine Kalkınma Bakanlığı kurulmuş; yine aynı dönemde, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Avrupa Birliği Bakanlığı’na dönüştürülmüştür.

Ulusal Ajans’ın kuruluş kanunu olan “540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”ye, 31 Temmuz 2003 tarihli ve 4968 sayılı kanunla eklenen ve Ek Madde 2 bölümünde yer alan “Devlet Planlama Teşkilatı” ibaresi, 3 Haziran 2011 tarihli ve 634 Sayılı KHK’nın 39. maddesine istinaden “Avrupa Birliği Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir. Türkiye Ulusal Ajansı, 2011 yılından bu yana çalışmalarına Avrupa Birliği Bakanlığı’nın Ulusal Otoritesi altında ve onun ilgili kuruluşu olarak devam etmektedir. Kuruluş kanununda da ifade edilen “ilgili kuruluş” olması Türkiye Ulusal Ajansı’nın kendine özel kanunu, idari ve mali yapısı oluşundan kaynaklanmaktadır. Bunun yanında Ulusal Ajans’ın, özel ve teknik bilgi gerektiren ve merkezi idare içerisinde yürütülmesi mümkün olmayan kamu hizmetlerinin görülmesi için oluşturulan hizmet yerinden yönetim kuruluşlarından biri olması da ilgili kuruluş olarak yapılanmasının bir sonucu olarak düşünülmektedir (Tamer, 2008:126).

3.3.2. Amaç ve Görevleri

Türkiye Ulusal Ajansı’nın kuruluş amacı, Türkiye’nin, 2004 yılından bu yana içinde yer aldığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının yürütülmesi ile ilgili gerekli her türlü sorumluluğu yerine getirmektir. Bu sorumluluğu yerine getirirken

benimsediği kaynaklar ve ilkeler, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (ABEGPM) Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”te şu şekilde ifade edilmektedir:

“Merkez (Türkiye Ulusal Ajansı), Türkiye Cumhuriyeti’nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarından azami düzeyde faydalanmasını sağlamak üzere Avrupa Birliği’nin eğitim ve gençlik programlarına ilişkin belirlemiş olduğu öncelik ve hedeflerle, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenmesine İlişkin Ulusal Programla, Devlet Planlama Teşkilatı (2011 itibariyle Kalkınma Bakanlığı) tarafından hazırlanan Kalkınma Planlarıyla ve Yıllık Programlarla uyumlu, ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde, verimlilik, açıklık, şeffaflık ve tarafsızlık ilkelerine bağlı olarak faaliyet gösterir.”

Buna ek olarak, çerçevesi yine aynı Yönetmelikte çizilen özel görevler, Ulusal Ajans’ın kendi internet sitesinde şu şekilde ifade edilmektedir (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, 10 Ocak, 2017):

- Kamu kuruluşları, kamu ve özel eğitim kurumları, üniversiteler, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve gençlik kuruluşları ile yakın işbirliği sağlanması,
- AB Eğitim ve Gençlik Programlarının Türkiye'deki ilgili tüm yararlanıcılara tanıtılması ve bu amaçla gerekli insan gücü, bilgi, fiziki ve hukuki alt yapının oluşturulması ve geliştirilmesi,
- Çeşitli alanlarda küçük çaplı pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi,
- Programlara ilişkin belgelerin Türkçe’ye çevrilmesi,
- Katılım şartları, başvuru ve seçilebilirlik ile ilgili konularda bilgi sağlanması, başvuru işlemlerinin desteklenmesi, organize edilmesi ve kayıt altına alınması,
- Proje önerilerini hazırlama konusunda başvuru sahiplerine ve finanse edilmek üzere seçilen proje önerilerinin uygulanması konusunda katılımcılara tavsiyede bulunulması ve gerekli hallerde eğitim desteği verilmesi,

- Proje teklifleri ve diğ er başvuruların kabul öncesi değ erlendirilmesi ve gör üş oluşturulması,
- Proje seğ imi ař amasında ulusal karar organına ve AB Komisyonu'na destek verilmesi,
- Türkiye'de programlardan yararlanacak kiş ilerle ve AB Komisyonu ile gerekli söz leş melerin yapılması ve programlardan yararlanma hakkını kazananlara öd emede bulunulması,
- Ayrı lan fonların etkin yönetimi, Başkanlı ğ a (Ulusal Ajansa) tahsis edilen kaynakların muhasebesi ve izlenmesi için gerekli sistemin kurulması ve iş letilmesi,
- Programlar çer çevesinde seğ ilerek finanse edilen projelerin geliş iminin izlenmesi, tahsis edilen kaynakların kullanımına iliş kin teknik denetim yapılması, rapor istenmesi ve değ erlendirilmesi; idari, mali ve hukuki iş lemlerin yürütülmesi,
- Proje sonuçlarının ve özellikle beğ eni kazanan iyi uygulamaların ülke içinde ve dış ında yayılmasına katkı sağ lanması,
- Programın genel değ erlendirmesine, geliş imine ve farklı programlar arasında iş birliğ inin artırılmasına katkı da bulunulması,
- Avrupa Komisyonu, diğ er ulusal ajanslar ve diğ er ülke yararlanıcıları ile iliş kilerin kurulması, geliş tirilmesi ve koordinasyon ve iş birliğ inin sağ lanması.

1 Nisan 2004 tarihinden bu yana Avrupa Birliğ i Eę itim ve Gençlik Programları'nın Türkiye'de yürütülmesinden sorumlu Türkiye Ulusal Ajansı, kamu kurumları, özel sektör kuruluşları, eę itim kurumları, sivil toplum örgütleri, meslek örgütleri, yerel yönetimler, gençlik yapılanmaları gibi birçok farklı alanla iş birliğ i içerisinde yukarıda sayılan görevleri yerine getirmektedir.

3.3.3. Örgütlenme Şekli

Türk Kamu Yönetimi içerisinde çeşitli örgütlenme biçimleri yer almaktadır. Bu örgütlenme biçimleri arasında yaygın olanı, Türk Kamu Yönetiminin de büyük bir kısmını içine alan dikey (hiyerarşik) örgütlenme biçimidir. Geleneksel Kamu

Yönetimi de denilen bu örgütlenme biçiminde, otorite hiyerarşisinin katılığı, yetkilerin üst basamaklarda toplanması, siyasi-idari güç ile uzmanlık gücünün çatışması, takdir yetkisinin daraltılması, kendi kendini yenileyememe ve verimsizlik gibi çeşitli unsurları içerisinde barındıran bir yapı hakimdir (Turan, 2011:64). Bir diğer örgütlenme şekli olan Yatay (Fonksiyonel) Örgütlenme biçimi ise örgütlenme konusunda geleneksel sistemden farklı bir yapı önermektedir. Yeni Kamu Yönetimi olarak da adlandırılan bu sistem, Geleneksel Kamu Yönetiminin aksine, dikey yerine yalın ve esnek bir yapılanmaya önem veren, çeşitli uzmanlıklara ya da niteliklere sahip kişilerden farklı birimlerin yararlanabilmesine olanak tanıyan ve koordinasyonun öne çıkarıldığı yatay bir organizasyon yapısını içermektedir (Saygılıoğlu ve Arı, 2003:160-166).

2000’li yılların başında, kamu yönetiminde yeniden yapılanma kapsamında, kamu personel rejimi reform çalışmalarında norm kadro uygulamasına geçilmesi, statü azaltılması ve benzer statüler arasında ekonomik ve sosyal farklılıkların giderilmesi, eşit işe eşit ücret uygulaması, performansa dayalı ücret sistemi, devletin asli ve sürekli görevlerinin sınırlarını belirlemek, bu görevleri yürütenlerin dışındakilerin İş Kanununa alınması gibi ilkeler ön plana çıkmıştır (Dinçer ve Yılmaz, 2003:160). Kamuda başlayan değişim hareketiyle, geleneksel kamusal organizasyondaki “idare” kavramının yerini sınıfsal ayrımın ortadan kalktığı, ekip çalışmasının öne çıktığı, kademelerin azaltıldığı, iletişim, diyalog ve uzmanlaşmaya dayanan yönetim anlayışını ifade eden yönetişim kavramına bırakmıştır (Varol, 2008:6). Bu değişim ışığında, Türkiye Ulusal Ajansı’nın örgütsel yapısının da, geleneksel ast üst ilişkisinin ön planda olduğu dikey (hiyerarşik) örgütlenmeden çok uzmanlığın ve ekip çalışmasının ön planda olduğu, yetki ve sorumlulukların belirlenerek bundan doğacak sorumlulukların paylaşıldığı yatay örgütlenme biçimine yakın olduğunu söylemek mümkündür (Buluç, s.5). Halen yürürlükte olan 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev esasları hakkındaki Kanun’da ismen sıralanan genel müdürlük, müdürlük, daire başkanlığı gibi makamların Türkiye Ulusal Ajansı içerisindeki karşılıklarının koordinatörlük, genel koordinatörlük gibi isimlerle ifade edilmesi bunun bir örneği olarak görülebilmektedir. Bunun yanında, bazı yatay kesen tematik alanlarda kurulan çalışma grupları vasıtasıyla belli bir koordinatörlük altındaki uzmanların, başka bir

koordinatöre karşı sorumluluk olarak görev yapması mümkündür. Bu da Türkiye Ulusal Ajansı içerisinde görev tanımlarından bağımsız bir ekip çalışması olduğunun, uzmanların kendi alanları dışında başka çalışma alanlarında da kendilerini geliştirme imkanı bulabildiğinin bir göstergesidir. Bu yönleriyle, Türkiye Ulusal Ajansı'nın, klasik kamu kurumu yapılanmasından farklılıklar gösterdiği düşünülmektedir. Bunun yanında, Türkiye Ulusal Ajansı, teknik bilgi ve uzmanlık isteyen belli hizmetlerin devlet tüzel kişiliği ve merkezi idare teşkilatı dışında örgütlenmesi ve tüzel kişiliğe kavuşması sonucu ortaya çıkan "hizmet yerinden yönetim kuruluşları"ndan biri olarak da görülebilmektedir.

14 Ocak 2004 tarihli ve 25346 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış "Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Ek 1" de Türkiye Ulusal Ajansı'nın örgütlenme biçimi detaylı bir şekilde gösterilmiştir. İskelet bakımından aynı kalmakla beraber Türkiye Ulusal Ajansı içerisindeki örgütlenme yapısı da yedi yıllık periyotlarla değişen programlarla birlikte değişime uğramıştır. Bu değişiklikler, dönemin program içeriklerine göre şekillenmiş ve buna göre koordinatörlükler kurulmuş ya da var olan koordinatörlükler farklı genel koordinatörlükler altında çalışmalarına devam etmiştir. Türkiye Ulusal Ajansı'nın 2004'ten bu yana değişen ve programların gerekleri göz önünde tutularak düzenlenen organizasyonel yapıları Ek 7, 8 ve 9'da yer almaktadır.⁹

3.3.4. Mali Yapısı ve Programların Finansman Kaynakları

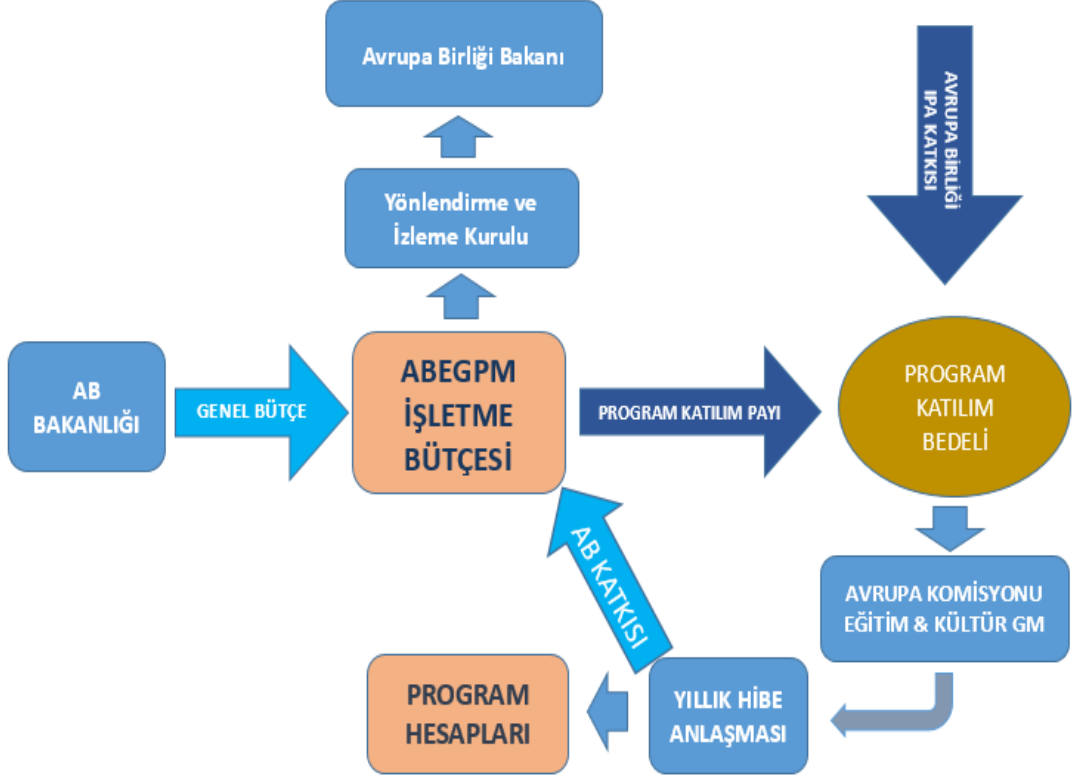
Türkiye Ulusal Ajansı'nın kendine has yapısı bütçesi konusunda da kendini göstermektedir. Kurumun bütçe ve harcama usulleri, Genel Kamu İdaresindeki kurum ve kuruluşlardan farklı hükümler çerçevesinde yürütülmektedir. Bütçe ve harcamaya ilişkin temel hususlar,

⁹ Türkiye Ulusal Ajansı İnsan Kaynakları ve İdari İşler Koordinatörlüğünden 5 Ocak 2017 tarihinde alınan bilgiye göre Hayatboyu Öğrenme ve Erasmus+ Programları döneminde değişen koordinatörlük isimlerinin ABEGPMB Çalışma ve Usul Esasları Hakkında Yönetmeliğe yansıtılması çalışmaları tamamlanmadığından söz konusu yönetmelikte halen Socrates Programı dönemine ait görev tanımlamaları yer almaktadır. Bu bakımdan, Ekte yer alan şekillerdeki bilgiler doğrudan Türkiye Ulusal Ajansı İnsan Kaynakları ve İdari İşler Koordinatörlüğü'nden alınan bilgilere göre düzenlenmiştir.

- 14 Mayıs 2004 tarihinde imzalanan ve 5303 Sayılı Kanunla onaylanan “Türkiye Cumhuriyeti İle Avrupa Birliği Arasındaki Mali İşbirliği Çerçevesinde Temin Edilecek Mali Yardımların Uygulanmasına İlişkin Çerçeve Anlaşma” hükümleri,
- 6 Şubat 2013 tarihli ve 28551 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’nın Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği” hükümlerince uygulanmaktadır.

Türkiye Ulusal Ajansı’nın bütçesi iki temel kaynaktan oluşmaktadır. Bunlardan ilki, Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından Ajansın işletme bütçesine yapılan katkıdır ve Ajans, bu yönüyle genel bütçe kapsamında değerlendirilmektedir. İkinci bütçe kaynağı ise AB fonlarından Türkiye Ulusal Ajansı’na yapılan katkıdır. Eğitim ve Gençlik Programları kapsamında desteklenen projeler için verilen kaynaklar ise Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım (IPA- Instrument for Pre-Accession) fonlarından ve Türkiye’nin verdiği program katılım payından oluşmaktadır. Avrupa Birliği’nin finansal katkısının yanı sıra programlara katılan diğer bütün ülkelerin finansal katkısı zorunludur (AEGEE, 1999:23). Bu durum, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanan “Çerçeve Anlaşma”nın 2. maddesinde “*Türkiye’nin katıldığı programlara uygun olarak AB bütçesine mali katkıda bulunacağı*” hükmüyle yer almaktadır. Türkiye Ulusal Ajansı’nın yürüttüğü programların finansmanında ülke bazındaki mali katkı ile beraber büyük payı AB hibeleri ve fonları oluşturmaktadır. Türkiye Ulusal Ajansı bütçesi ve Programların fon kaynakları aşığıdaki şekilde gösterilmektedir:

Şekil 3.2. Türkiye Ulusal Ajansı Bütçesi Ve Programların Fon Kaynakları

Avrupa Birliği IPA fonlarından Türkiye'ye aktarılan miktarı, Türkiye'nin devlet bütçesinden yaptığı katkı miktarını ve AB Bütçesine yapılan toplam katkıyı gösteren ve program dönemleri bazında hazırlanan tablolar aşağıda yer almaktadır:

Tablo 3.4. : 2004-2006 Yılları Arasındaki AB Eğitim ve Gençlik Programları Bütçesi (Türkiye)

2004-2006	AB Katılım Öncesi Fonlar (€)	Türkiye Katkısı (€)	AB Bütçesine Ödenen Toplam (€)
Socrates Programı	28,824,066	42,900,000	71,724,066
LdV Programı	21,462,785	32,072,000	53,534,785
Gençlik Programı	9,113,149	13,467,000	22,580,149
TOPLAM			147,839,000

Kaynak: Türkiye ile Avrupa Komisyonu arasında imzalanan 2004 tarihli Mutabakat Zaptı.

Tablo 3.5. : 2007-2013 Yılları Arasındaki AB Eğitim ve Gençlik Programları Bütçesi (Türkiye)

2007-2013	AB Katılım Öncesi Fonlar (€)	Türkiye Katkısı (€)	AB Bütçesine Ödenen Toplam (€)
Hayatboyu Öğrenme Programı	302,710,000	490,000,000	792,710,000
Gençlik Programı	42,910,000	69,300,000	112,210,000
TOPLAM			904,920,000

Kaynak: Türkiye ile Avrupa Komisyonu arasında imzalanan 2007 tarihli Mutabakat Zaptı

Tablo 3.6. : 2014-2016 Yılları Arasında AB Eğitim ve Gençlik Programları Bütçesi (Türkiye)¹⁰

2014-2016 (Erasmus+)	AB Katılım Öncesi Fonlar (€)	Türkiye Katkısı (€)	AB Bütçesine Ödenen Toplam (€)
2014	90,200,000	90,900,000	181,100,000
2015	98,400,000	98,400,000	196,800,000
2016	102,960,000	102,260,000	205,220,000
TOPLAM			583,120,000

Kaynak: Türkiye Ulusal Ajansı Program İzleme Koordinatörlüğü, 6 Ocak 2017.

4968 sayılı kuruluş kanununda Türkiye Ulusal Ajansı'nın gelir kaynakları ve bu kaynakları kullanımına ilişkin metin şu şekildedir:

“Merkezin gelirleri her yıl Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (2011 yılı sonrasında Avrupa Birliği Bakanlığı) bütçesine konulacak programlara katkı payı, Avrupa Komisyonunun tahsis edeceği malî yardımlar ile faiz, bağış gibi diğer gelirlerden oluşur. Katkı payı ve Komisyon'un tahsis edeceği malî yardım, Merkez adına açılacak banka hesaplarında tutulur. Maliye Bakanlığı katkı payını her yıl Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksit halinde bu hesaplara aktarır. Komisyon tarafından bu hesaplara aktarılan malî yardımın kullanılmayan kısmı, Komisyona iade edilir...Merkezin bütçesi ve harcama usulleri genel ve katma bütçeli kurum ve kuruluşların tâbi olduğu hükümlere tâbi değildir. Bütçe malî yıl itibarıyla Başkanlıkça hazırlanır, Komitenin (Yönlendirme ve İzleme Komitesi) kararı ve Devlet Planlama Teşkilatının bağlı olduğu Bakanın (2011 itibarıyla Avrupa Birliği Bakanı) onayıyla yürürlüğe girer. Merkezin gelir ve giderleri Sayıştay denetimine tâbidir.”

¹⁰ Erasmus+ Programı, 2014-2020 yılları arasını kapsadığından yalnızca 2014, 2015 ve 2016 yılları için veri sağlanabilmektedir.

Kuruluş kanununda yer alan “*Merkezin bütçesi ve harcama usulleri genel ve katma bütçeli kurum ve kuruluşların tâbi olduğu hükümlere tâbi değildir.*” ifadesi ile Ajans, özerk bütçeli bir kurum gibi görülse de Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından işletme bütçesine yapılan katkı ile genel bütçeye dahil olmaktadır. Bu yönüyle de farklılık gösteren Türkiye Ulusal Ajansı’nın hem işletme bütçesi hem de Program finansmanı için ayrılan kaynaklarının karma ve kendine has bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür.

3.3.5. İstihdam Politikası

Türkiye Ulusal Ajansı’nın Türk Kamu Yönetimi içerisindeki farklı örgütlenme yapısı sahip olduğu istihdam politikasında da kendini göstermektedir. “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı İnsan Kaynakları Yönetmeliği”nde de belirtildiği üzere Ajans, işlerini sözleşmeli personel eliyle yürütmektedir. Bu sözleşmeli personel, Türkiye Ulusal Ajansı’nın 4968 Sayılı kuruluş kanununda belirtilen usul ve esaslara göre diğer kamu kurum ve kuruluşlarından ve Kalkınma Bakanlığı’ndan (2011 yılı öncesinde Devlet Planlama Teşkilatı) istihdam edilebilmektedir. 2011 yılında Avrupa Birliği Bakanlığı’nın ilgili kuruluşu olmasına rağmen, Ajans bünyesinde çalışan uzman ve uzman yardımcılarının özlük hakları, Kalkınma Bakanlığı’nda aynı pozisyonlarda bulunan personelin sahip olduğu özlük haklarına eşitlenmiştir. Yine aynı kanunda, aşırı istihdamın önüne geçebilmek adına Ulusal Ajans’ın sahip olabileceği toplam personel sayısı 100 olarak belirlenmiştir. Ancak, ortaya çıkan personel ihtiyacı sebebiyle 21 Aralık 2012 tarihli ve 28504 sayılı yönetmelik ile bu sayının 220’ye kadar çıkarılabileceği belirtilmiştir. Türkiye Ulusal Ajansı İnsan Kaynakları ve İdari İşler Koordinatörlüğü’nden 18 Ocak 2017 tarihinde alınan bilgiye göre Ajans’ta halihazırda 146 personel görev yapmaktadır. Türkiye Ulusal Ajansı’nda istihdam edilecek uzman personele ilişkin kabul şartları ilgili yönetmelikte şu şekilde belirtilmiştir:

- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda belirtilen özellikleri haiz,
- En az dört yıllık yükseköğretim kurumlarından mezun ve istihdam edileceği alanla ilgili en az 3 yıllık deneyimi olan,

- Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (KPDS)’ndan asgari (B) düzeyinde dile yeterliği almış ya da denkliği Yönlendirme ve İzleme Komitesi tarafından kabul edilen başka bir belgeye sahip olan (KPDS, 2013 yılı itibariyle YDS (Yabancı Dil Bilgisi Belirleme Sınavı) adını almıştır).

Bu kanunla, ihtiyaç duyulması halinde, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının tanıtımı amacıyla ve Ajans tarafından verilen görevleri yerine getirmek üzere geçici olarak görevlendirilen rehber ve yabancı uzman istihdamı da mümkündür. Buna ek olarak, 9 Ocak 2013 tarihli ve 28523 sayılı “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Uzman Yönetmeliği” ile Türkiye Ulusal Ajansı’na atanacak uzman yardımcıları ve uzmanların nitelikleri, mesleğe alınma, yetiştirilme, yeterlik sınavları, çalışma usul ve esasları ile görev, yetki, hak ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Bu yönetmelik ile merkez teşkilatlardaki benzer kamu kurumları gibi yazılı ve sözlü sınavlarla uzman yardımcılığı pozisyonu oluşturulmuş ve bu pozisyona atanacak personelin alımı için yasal zemin oluşturulmuştur. Türkiye Ulusal Ajansı İnsan Kaynakları ve İdari İşler Koordinatörlüğü’nden 8 Ocak 2017 tarihinde alınan bilgiye göre, ilk kez 2013 yılında yazılı ve sözlü sınavla uzman yardımcısı istihdam eden Ulusal Ajans’ın bünyesinde 2017 yılı itibariyle 22 uzman yardımcısı görev yapmaktadır.

Bir taraftan kamudaki uzmanlaşma ihtiyacı ve uzmanlaşma, bir taraftan da uzmanlığın organizasyondaki yeri ve fonksiyonu konusundaki çatışmalar, mevcut teşkilatlanma içindeki kurumları değişik çözümler aramaya ve iç dinamiklerle esnek yapılanmalara yöneltmiştir. Hak ve sorumluluklarının çerçevesi 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ile çizilen ve özlük haklarının Kalkınma Bakanlığı’ndaki personele eşitlendiği Türkiye Ulusal Ajansı personelinin sözleşmeli olarak istihdam edilmesinin böyle bir ikilem sonucu ortaya çıktığı düşünülmektedir. Proje bazlı işlem yapan, bu nedenle de dinamik bir yapı sergileyen Türkiye Ulusal Ajansı’nın istihdam politikasının kanun yapıcılar tarafından performans esasına dayalı, bunun bir sonucu olarak sözleşmeli çalışma şeklinde seçildiği düşünülmektedir. Ancak, Ajans’ta geçici görevlendirme şekliyle istihdam edilen uzmanların kurumlarınca geri çağırılması ya da çeşitli nedenlerle kendilerinin kurumlarına geri dönmek istemeleri nedeniyle sık sık personel eksikliği ve değişikliği yaşanmasının Ajans’ın verimini etkilediği

düşünülmektedir. Kurumsal konsolidasyonun sağlanması ve sürdürülebilir bir insan kaynakları politikasının yerleştirilebilmesi için kariyer meslek üzerine inşa edilmiş, projeler üzerinde uzmanlık sahibi, kalıcı personelin istihdam edilmesi ve yetiştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

3.3.6. Rakamlarla Türkiye Ulusal Ajansı

Türkiye Ulusal Ajansı başvuru ve kabul sayılarında, bunun sonucunda verilen hibe miktarı bakımından başarılı bir Ajans konumundadır. Öyle ki, ülke katkıları ve AB fonları ile oluşturulan bütçenin tamamını kullanan Türkiye Ulusal Ajansı'na, bazı zamanlarda hibesinin tamamını kullanamayan Ulusal Ajanslardan da Avrupa Komisyonu aracılığıyla ek hibe aktarımı yapılabilmektedir. Programlara ayrılan bütçe her ne kadar yüksek olsa da sınırsız değildir. Türkiye çapında Programların tanınırlığının, buna bağlı olarak başvuru sayılarının artışı, hibelerin sınırlı olması nedeniyle proje kabul barajını geçen her projenin hibe almasını engeller durumdadır.

Türkiye'nin 2004 yılından bu yana aldığı başvuru sayısı, desteklediği proje sayısı, buna mukabil verdiği hibe miktarını gösteren tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 3.7. 2004-2016 Yılları Arasındaki Proje Başvuru-Kabul Sayıları ve Hibe Miktarları (Tüm Programlar)

2004-2016	Başvuru Sayısı	Kabul Sayısı	Verilen Hibe (€)
Socrates - LdV- Gençlik Programları (2004-2006)	15.396	5.039	79.865.399,38
Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları (2007-2013)	68.501	18.739	553.715.563,80
Erasmus+ Programı (2014-2016)	28.907	3.982	291.560.000,00
TOPLAM	112.804	27.760	925.140.963,18

Kaynak: Türkiye Ulusal Ajansı Program İzleme Koordinatörlüğü, 6 Ocak 2017.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere, Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarına resmen katılımı itibariyle proje başvuru sayıları, buna bağlı olarak proje kabul sayılarında yıllar bazında ciddi yükselişler gerçekleşmiştir. 2004-2016 yılları arasında 112 binden fazla proje başvurusu alan Türkiye Ulusal Ajansı, 27 binden fazla projeye destek vermiştir. 2014 yılı itibariyle Avrupa'nın en fazla proje başvurusu alan¹¹ Ajansı konumundaki Türkiye Ulusal Ajansı, kişiler ve kurumlar için kullanılmak üzere bu projelere 919 milyon Avrodan fazla hibe desteği sağlamıştır.

¹¹ Bu bilgi, 6 Ocak 2017 tarihinde Türkiye Ulusal Ajansı Program İzleme Koordinatörlüğünden alınmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi ile Avrupa Birliği'ne aday ülke statüsü kazanan Türkiye'nin, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarından da tam üye sıfatıyla yararlanmasına giden süreç ile bu süreçte programların ülke içinde yönetilmesinden sorumlu Ulusal Ajansların, Türkiye Ulusal Ajansı özelinde programlar içerisindeki yeri hakkında bilgi vermektedir. Bu doğrultuda, Avrupa Birliği'nin eğitim alanındaki politika işbirliğinin tarihçesi, bu politikaların birer yansıması olarak Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının neler olduğu ve Ulusal Ajansların yapılanmaları ile Türkiye Ulusal Ajansı bölümler içerisinde incelenmiştir.

Çalışmanın Birinci Bölümünde, Avrupa Birliği'nin eğitim politikaları alanındaki işbirliği bağlamında, Avrupa Birliği'nin kuruluşundan bugüne AB Eğitim ve Gençlik Programlarının ortaya çıkışı ve gelişimi, Avrupa Birliği mevzuatı ve belgeleri ışığında belirli dönüm noktalarına temas edilerek tarihsel bir çerçevede anlatılmıştır.

Türkiye'nin tam üye sıfatıyla içinde olduğu Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının işlendiği İkinci Bölümde, programların genel çerçevesiyle beraber ulaşmaya çalıştığı hedeflere yer verilmiştir. Programlar, kronolojik sıra gözetilerek ve programın amacı, kapsamı, sektörel kısımları gibi başlıklar altında ayrı ayrı incelenmiştir.

Çalışmanın Üçüncü Bölümünde, Ulusal Ajansların tanımına, amaç ve görevlerine, ülke bazında yapılanmalarına bazı Ulusal Ajanslardan örneklere yer verilmiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları'na katılım süreci kronolojik olarak ortaya konulmuş, bu sürecin işleyişine dair Avrupa Birliği tarafından yayınlanan belgeler tarihsel bütünsellik içinde incelenmiştir. Son olarak, Türkiye Ulusal Ajansı'nın kuruluşu, hedefleri, örgütsel yapısı, istihdam politikası ve mali yapısı hakkında bilgi verilip kurumun yapısına ilişkin tespitlerde bulunulmuştur.

Avrupa çapında yıllar boyu süren savaş durumunun ortadan kaldırılması ve Avrupa'daki toplumların işbirliği ve uyum içerisinde yaşaması hedefleriyle kurulan Avrupa Birliği, bu yönüyle benzersizdir. Böylesi bir Birlik oluşturabilmek ise siyasi,

ekonomik ve sosyal birçok alanda işbirliğini gerekli kılmıştır. Farklı ulusların birbirlerini daha iyi anlamaları ve bu sayede çatışmaların ve savaşların önüne geçilmesi için “eğitim” bu politika alanlarından biri olarak görülmüştür. Ancak, eğitimin bir politika alanı olarak Birliğin gündemine girmesi pek çabuk olamamıştır. Zira daha çok ekonomik ve siyasi motivasyonlarla kurulan Avrupa Birliği için eğitim, kalifiye işgücü yetiştirmek adına mesleki eğitim olarak anlaşılmış ve eğitim politikalarına uzun bir süre bu çerçeveden bakılmıştır. İlerleyen dönemlerde, Birliğin kabuk değiştirerek ekonominin yanında sosyal ve kültürel anlamda bir rol edinmesi ile eğitimin mesleki eğitim alanını da kapsayan daha büyük bir anlam içerdiği, ulusların kaynaşması ve birbirini tanıması için anahtar konumunda olduğu fikri gelişmiştir. Bu algı değişikliği, anlaşma metinlerine ve strateji belgelerine yansıtılmış, bu konuda tüm Üye devletlerden ortak politikalar kapsamında harekete geçmeleri beklenmiştir.

Eğitime, her ne kadar tüm Üye Devletler tarafından önem atfediliyorsa da ortak politika yapma ya da politika uyumlaştırma konusu Üye Devletler için her dönemde egemenliklerine bir tehdit olarak algılanmıştır. Fakat buradaki önemli nokta, Avrupa Birliği eğitim politikasının, Birlik çapında ortak bir eğitim sistemi oluşturulmasını değil, Üye Devletlerin ulusal sistemleri arasında işbirliğini güçlendirmeyi hedeflemesidir. Üye Devletlerin eğitim sistemleri arasında farklılıkların en aza indirilmesi amacıyla Birlik, içerik ve anlayış ile ilgili düzenlemeleri Üye Devletlerin sorumluluğuna bırakırken, yalnızca işbirliği ortamının sağlanması ve faaliyetlerin desteklenerek tamamlanması görevini üstlenmektedir. Bunu sağlamak adına ortaya koyulan açık işbirliği metodu ile Üye Devletlerin politika uyumlaştırmaksızın hükümetler arası düzeyde ve gönüllülük esasına dayalı işbirlikleri ile eğitim hedeflerine ulaşılmasını sağlamıştır. Özellikle en son kabul edilen “Eğitim ve Öğretim 2020” stratejisi ile eğitimin tek pazar oluşturmada bir araç konumundaki yeri AB’nin rekabet edebilme kapasitesini artırmaya kaymıştır. Bu durum eğitimi, her ne kadar Birlik nezdinde önemli bir araç konumuna getirse de burada önemli nokta, eğitimin, yeterlik ve diplomaların karşılıklı tanınmasının ötesinde siyasi açıdan da Üye Devletlerin ulusal politikalarında etki edecek stratejiler haline gelmesi ile hak ettiği yeri bulacağıdır.

Eğitimin politika haline getirilmesinde önemli araçlardan biri olarak görülen Eğitim ve Gençlik Programları, Üye Devletlerin çekimser davrandığı politika uyumlaştırması konusunda bir çözüm olarak görülmektedir. Üye Devletler arasında eğitim alanındaki işbirliğini geliştirmeyi, eğitim ve öğretimin kalitesini yükseltmeyi amaçlayan Eğitim ve Gençlik Programları, AB Zirvelerinde ortaya koyulan hedeflere ulaşma, Avrupa kıtasında yaşayan farklı uluslara mensup halklara ortak bir Avrupalı fikrini yayma, Ar-Ge alanında yapılan çalışmaları destekleme ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılama gibi hedeflerle hayata geçirilmiştir. Dönemin ihtiyaçları ve ilgilerine göre zaman içerisinde değişiklik gösteren bu Programlar, Avrupalı vatandaşlar arasındaki etkileşimi artırmayı hedefleyen hareketlilikler ve çıktı odaklı çalışmalarla bireysel ve kurumsal kapasiteyi artırmayı amaçlayan ortaklıklar üzerine inşa edilmişlerdir. Yedi yıllık dönemlerle yenilenen programların önemli bir özelliği de bir önceki program dönemlerinden edinilen tecrübeler ve ülkelerden alınan geri bildirimler temelinde oluşturulduğundan dinamik bir yapıda olmasıdır.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, çok sayıda ülkede yürütülmektedir ve daha önceki program dönemlerinde, her bir programda yer alan alt faaliyetlerin çok sayıda olması ve bu faaliyetlerin esnek olmayan karmaşık yapıları uygulamalarda önemli sorunları beraberinde getirmiştir. Ancak, 2014 yılından itibaren uygulanan Erasmus+ Programının daha bütüncül bir yapıda, sektörlerin tümünü içine alması, Programın hem tanıtımı hem de yürütülmesi esnasında büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bunlara ek olarak, eğitim ve gençlik yanında spor alanının da temel faaliyet alanlarından biri olarak eğitim ve gençlik programlarına eklememesi, Birliğin eğitim ve gençlik alanlarının yanı sıra sporu da tamamlayıcı bir alan olarak politika gündemine aldığıının göstergesidir. Eğitim ve Gençlik Programlarına üyeliğin yalnızca Birlik üyesi ülkelerle sınırlı kalmayıp aday statüsündeki ülkelere ve bazı programlar için dünya ülkelerine de açılması Birliğin, eğitim öğretim alanında sınırlardan arındırılmış bir anlayış geliştirdiğini destekler niteliktedir.

Eğitim ve Gençlik Programları ile ulaşılması beklenen temel hedeflerin gerçekleştirilmesindeki en önemli hususlardan biri şüphesiz ki Programların yürütülmesindeki başarıdır. Bu noktada, Programların ülke bazında yürütülmesinden sorumlu, Avrupa Komisyonu'nun bir nevi irtibat noktaları konumunda olan Ulusal

Ajansların her ülkede ayrı yapılanmasının bazı avantajları olduğu düşünülmektedir. Program kuralları her ne kadar tek olsa da her ülkenin kendi toplumunun gerçeklerinin ve ihtiyaçlarının farkında olması ve hedef kitleleri buna göre doğru tanımlamaları ve yönlendirmeleri başarıyı getiren bir unsur olarak görülmektedir. Bu da projelerin hem nicelik hem de nitelik açısından başarısı demektir. Bunun yanında, Komisyon'a karşı sorumlu olmakla beraber idari ve mali özerkliğe sahip olmaları Ulusal Ajanslara daha dinamik ve verimli bir çalışma alanı sağlamaktadır.

Ulusal Ajanslar, kendi ülkeleri içerisinde kamu ya da özel olmak üzere hangi şekilde yapılacakları konusunda serbest bırakılmışlardır. Bu çalışmanın konusunu da oluşturan bu yapılanma şekilleri, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Yapılan çalışmada, Ulusal Ajansların büyük çoğunluğunun kamu kurumu olduğu görülse de bazı ülkelerde bir dernek, bir sivil toplum örgütü hatta bir şirket Ulusal Ajans olarak görev yapabilmektedir. Buna ek olarak, Ulusal Ajanslar, ülkelerin ihtiyaçlarına ya da üst otoritelerin kararlarına göre birden fazla sayıda kurulabilmekte ya da var olan bir kuruluşa Ulusal Ajans görevi verilebilmektedir. Ulusal Ajansların yarısından fazlasında eğitim ve gençlik sektörlerinde ayrı Ulusal Ajans yapılanmalarının olduğu görülmektedir. Ancak, Avrupa Komisyonu'nun da birçok yapılanmasında tercih ettiği bütünlük yönetim sistemine göre tek Ulusal Ajans yapılanmasının program yönetimini kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

Avrupa çapındaki altmış Ulusal Ajansın biri olan Türkiye Ulusal Ajansı, Eğitim ve Gençlik programlarının tümünün tek elden yürütüldüğü bütüncül bir Ulusal Ajans yapısındadır. Eğitim ya da gençlik alanlarındaki ilgili bakanlıklar yerine yatay kesen bir kurum olan Avrupa Birliği Bakanlığı'nın ilgili kuruluştaki görev yapması da faaliyetlerin tek elden yürütülmesinde bir avantaj olarak düşünülmektedir. Türkiye Ulusal Ajansı, yapısal anlamda birçok Ulusal Ajans ile benzerlik göstermekle birlikte Türk Kamu Yönetimi içerisindeki yeri itibarıyla kendine has özellikler gösteren bir kurumdur. 2004 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'na (DPT) bağlı olarak kurulmasının ardında, DPT'nin kalkınma perspektifi ve proje bazlı çalışma konusunda yetkin bir kurum olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Türkiye Ulusal Ajansı, kanunla kurulması bakımından kamu kurumu niteliğindedir ancak söz konusu kanunda bazı durumlarda özel hukuk hükümlerine tabi olunabileceği ifadesi yer almaktadır.

Özellikle istihdam alanında, özlük hakları Kalkınma Bakanlığı'na eşit olmasına rağmen çalışanlar, senelik yenilenen iş sözleşmeleri ile istihdam edilmektedirler. Bunun yanında diğer kamu kurumlarından geçici görevlendirme ile gelen personel de mevcuttur. Yasa yapıcılar tarafından böyle bir istihdam şeklinin tercih edilmesinde proje bazlı ve uzmanlığa dayalı bir çalışma alanı olan böyle bir kurum için performans kriterinin göz önünde tutulduğu düşünülmektedir. Kurumsal konsolidasyonun sağlanması adına sürdürülebilir bir insan kaynakları politikasının olmasının uzmanlık gerektiren bu çalışma alanında devamlılığı sağlayacağı ve faydalı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye Ulusal Ajansı örgütlenme anlamında da farklı sayılabilecek bir kamu kurumudur. Organizasyonel yapısı geleneksel kamu yönetimindeki dikey hiyerarşik yapılanmanın yanında koordinatörlükler şeklinde, esnek, sorumlulukların paylaşıldığı, yatay kesen konularda birimlerden bağımsız tüm uzmanların görev alabildiği bir yapıya sahiptir. Türkiye Ulusal Ajansı, bütçesi itibarıyla de diğer kamu kurumlarından ayrılmaktadır. Avrupa Birliği Bakanlığı'nın Ajans bütçesine yaptığı katkı ile genel bütçe içerisinde yer almasına rağmen Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım fonlarından aldığı katkı dolayısıyla da yabancı kaynaklı bir finansmanı bulunmaktadır.

Türkiye Ulusal Ajansı'nın, mali ve idari pek çok alanda geleneksel kamu kurumlarından farklılıklar gösteren, hizmet yerinden yönetim kuruluşları arasında, deneysel bir kamu kurumu olduğu düşünülmektedir. Türk Kamu İdaresinde pek sık rastlanmayan, AB'ye üyelik sürecinde uluslararası literatürle paralellik sağlaması bakımından tercih edilen "Ajans" ifadesi de bu farkı ortaya koymaktadır. Türkiye Ulusal Ajansı'nın kendine has bu yapısının performansa dayalı hizmet sunan benzer kamu kurumları için örnek teşkil edeceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

AB Bülteni, *AB Yolunda Türkiye Mektubu*, 2005.

AEGEE, *Eğitim İşbirliğinde Avrupa Boyutu Socrates ve Türkiye –Uygulamalar ve Öneriler-*, İstanbul, 1999.

AKPINAR, Rasim, “Bölgesel Gelişme Dinamikleri ve Kurumsal Yansımaları: Kalkınma Ajansları Deneyimi”, (Devlet Planlama Teşkilatı Planlama Uzmanlığı Tezi), Ankara, 2006

AŞAR, Berrin, “Avrupa Birliği’ne Tam Üyelik Sürecinde “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları”nın İncelenmesi ve Türk Eğitim Sisteminin Bu Programlardan Yararlanma Düzeyinin Analizi”, (Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Yüksek Lisans Programı Tezi), İstanbul, 2006.

BLITZ, Brad K., “From Monnet to Delors: Educational Co-operation in the European Union” *Contemporary European History*, 12, ss.192-212, Cambridge Journals, 2003.

BULUÇ, Bekir, “Yönetimde Örgütlenme Süreci”, Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara.

CANSEVDİ, Hürrem, “Avrupa Birliği’nin Bilim, Araştırma ve Eğitim Politikaları ve Türkiye’nin Uyumunu”, İktisadi Kalkınma Vakfı, 2004.

ÇELEBİ, Nurhayat, “Avrupa Birliği Eğitim Programlarının Tarihçesi ve Türkiye’nin Uyum Süreci”, *Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Cilt:15 Sayı:2, 2007.

DEMİRBAŞ, İlyas F., “Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türkiye”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010.

DUMAN, Tayyip, “Avrupa Birliği Eğitim Programları ‘Socrates Programı’”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:149, 2001.

ERTL, Hubert, “*The European Union and Education and Training: An Overview of Policies and Initiatives*” Implementing European Union Education and Training Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States”, Ed. PHILIPS, David, ERTL Hubert, New York: KluwerAcademicPublishers, 2003’den PRESTON, Jill, “EC Education Training and Research Programmes”, London, 1991.

ERTL, Hubert, “*The European Union and Education and Training: An Overview of Policies and Initiatives*” Implementing European Union Education and Training Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States”, Ed. PHILIPS, David, ERTL Hubert, New York: Kluwer Academic Publishers, 2003’den CEDEFOP, “Jahresbericht”, Thessaloniki, 1996.

ERTL, Hubert, “*The European Union and Education and Training: An Overview of Policies and Initiatives*” Implementing European Union Education and Training

Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States”, Ed. PHILIPS, David, ERTL Hubert, New York: Kluwer Academic Publishers, 2003’den LEIBFRIED, Stephan, PIERSON, Paul, “Social Policy”, 1998.

ERTL, Hubert, “*The European Union and Education and Training: An Overview of Policies and Initiatives*” Implementing European Union Education and Training Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States”, Ed. PHILIPS, David, ERTL Hubert, New York: Kluwer Academic Publishers, 2003,

ERTL, Hubert, “European Union Policies in Education and Training: the Lisbon Agenda as a Turning Point?”, *Comparative Education*, 42:1, 5-27, Routledge, 2006.

FİŞNE, Mustafa, “*Avrupa Birliği’nin Doğuşu ve Gelişimi*”, Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Politikaların Uyumlaştırılması, Ed. KAR, Muhsin, ARIKAN, Harun, Beta, İstanbul, 2003.

FREDRIKSSON, Ulf, “Change of Education Policies within the European Union in the Light of Globalisation”, *European Educational Research Journal*, Volume 2, Number 4, 2003’den European Commission, DG Education and Culture, www.europa.eu.int/comm/education/policy_en.html, 2002.

FREDRIKSSON, Ulf, “Change of Education Policies within the European Union in the Light of Globalisation”, *European Educational Research Journal*, Volume 2, Number 4, 2003.

GENCER, Gülşah, “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları; Erasmus Programı ve Türkiye Yüksek Lisans Öğretiminde Programın Uygulanması”, (Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Ana Bilim Dalı İnsan Kaynakları ve Örgütsel Değişim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009.

GENÇ, Salih, Z., “*Avrupa Birliği Eğitim Programları ve Türkiye*”, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:11, 2005.

GÜLCAN, Murat, G., “*AB ve Eğitim Süreci*”, Anı, Ankara, 2005.

GÜNGÖR, H., SOĞUK, H., “*Avrupa Birliği Program ve Ajanslarına Aday Ülke Statüsüyle Türkiye’nin Katılımı*”, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, No:164, İstanbul, 2001.

HASDEMİR, F., ÇALIKOĞLU, M.R., “*Avrupa Birliği Programları ve Değişim (The European Union Education Programmes and the Change)*”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2011.

HINGEL, Anders, “*Education Policies and European Governance*”, European Commission Directorate-Generale for Education and Culture, Brussels, 2001.

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI (İKV), *Avrupa için Bir Anayasa Oluşturan Antlaşma Taslağı*, Avrupa Toplulukları Resmi Yayınlar Dairesi, Lüksemburg, 2003, <http://www.ikv.org.tr/images/files/A9-tr.pdf>.

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI (İKV), *Avrupa 2020 Stratejisi*, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 269, Dünya, 2014.

JANNE, Henri, “*For a Community Policy on Education*”, Bulletin of the European Communities, 1973.

KALAYCI, Sami, “*Türkiye’nin Avrupa Birliği Eğitim Programları’na Katılımı, Amaçları, Gelişimi ve Uygulanması (Selçuk Üniversitesi Kapsamındaki Erasmus Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme)*”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü kamu Yönetimi ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2011.

KARLUK, Rıdvan, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Beta, İstanbul, 2003.

KAYA, Ahmet, “AB programlarına İlişkin Temel Yaklaşımlar”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı:446, 2005.

KİHTİR, Arzu, “Avrupa Birliği’nin Eğitim Politikası”, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Topluluğu Anabilim Dalı Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2004.

McMAHON, Joseph, A., “*Education and Culture European Community Law*”, The Athlone Press, London, 1995.

ÖZAŞIK, Aylin, “*Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları: Leonardo da Vinci Programı Araştırması*”, (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007.

ÖZTÜRK, Fatma, “*Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları ve Türkiye*”, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2009.

RENÇBER, Ali, “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları: Genel Eğitim Programı Çerçevesinde Yüksek Öğretim Alanında AB Programı (Erasmus)”, Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Ankara, 2005.

RYBA, Raymond, “Problems and Prospects in European Education”, Ed. SHERMAN SWING, Elizabeth, SHRIEWER, Jürgen, ORIVEL, François, Library of Congress Catalog, USA, 2000.

SAYGILIOĞLU N., ARI, S., “*Etkin Devlet: Kurumsal Bir Tasarı ve Politika Önerisi*”, Sabancı Üniversitesi Yayını, İstanbul, 2003.

SIEDERSLEBEN W., DAHL, B., “*Chronology of Education and Training Policy Within the European Union*”, Implementing European Union Education and Training Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States”, Ed. PHILIPS, David, ERTL Hubert, New York: Kluwer Academic Publishers, 2003,

SUNER, Derya, “Avrupa Birliği Eğitim Politikasının Öncelikleri: Kavramsal bir Analiz”, (Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Avrupa Birliği Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007.

TAMER, Ahmet, “Kalkınma Ajanslarının Türk Hukuk Sistemindeki Yeri”, (Devlet Planlama Teşkilatı Planlama Uzmanlık Tezi), Ocak, 2008.

TANRITANIR, Nuray, “Avrupa Topluluğu Programları ve Ajansları”, (Powerpoint Sunumu), DPT-ABİGM, 2005.

TOYGÜR, İlke, “Türkiye’nin Katıldığı Avrupa Birliği Programları: Hayatboyu Öğrenme Programı”, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, No:253, İstanbul, 2012.

TURAN, Abdullah, “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Örgüt Kültürü ve Liderlik Etkileşimi”, (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Tezi), Karaman, 2011.

TUZCU, Gökhan, “Avrupa Birliği’ne Giriş Süreci ve Eğitimde Vizyon 2023”, Türk Eğitim Derneği, Ankara, 2006.

UYSAL, Taylan, “Leonardo Da Vinci II Programı, Türkiye’nin Katıldığı Avrupa Topluluğu Programları”, İktisadi Kalkınma Vakfı, No:10, İstanbul, 2004.

ÜLTAY GÖZEN, Emine, “AB projelerinde Proje Hazırlama Sürecindeki Değişkenlerin Yönetimi Üzerine Bir Araştırma”, (Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Uluslararası Ekonomik ve Politik İşletmecilik Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010.

ÜNSAL, Hasan, “Türkiye’nin AB’ye Üyeliği Sürecinde Türk Ulusal Ajansı”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:183, 2009.

VAROL, Mahmut, “Kamuda Yeniden Yapılanma Çerçevesinde Personel Rejimi ve Organizasyon Yapılarına Genel Bakış”, Uzman Bakış Dergisi, Yıl 1, Sayı 2, 2008.

YAYAN, Melik, “AB Eğitim Programları ve Türkiye’nin Yararlanma Kabiliyeti”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:158, 2003.

YILMAZ, Cevdet, DİNÇER, Ömer, “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma:1 Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim”, T.C. Başbakanlık, Ankara, 2003.

YILDIZ, Deniz, “Avrupa Birliğinde Eğitim ve Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Türkiye’nin Katılımı” (Bahçeşehir Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2012.

AB Mevzuatı ve Belgeleri

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi (*Official Journal of the European Union*), “Establishing 'Erasmus+': The Union Programme for Education, Training, Youth and Sport and Repealing Decisions No1719/2006/EC, No1720/2006/EC and No1298/2008/EC” Sayı: L 347/50, 20.12.2013.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi (*Official Journal of the European Union*), “Establishing an Action Programme in the Field of Lifelong Learning”, Sayı: L 327/45, 24.11.2006.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi (*Official Journal of the European Union*), “Establishing the ‘Youth in Action’ Programme for the Period 2007 to 2013”, Sayı: L 327/30, 24.11.2006.

Avrupa Komisyonu, 1998 Türkiye İlerleme Raporu, (*1998 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 1998.

Avrupa Komisyonu, 1999 Türkiye İlerleme Raporu, (*1999 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 1999.

Avrupa Komisyonu, 2000 Türkiye İlerleme Raporu, (*2000 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2000.

Avrupa Komisyonu, 2001 Türkiye İlerleme Raporu, (*2001 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2001.

Avrupa Komisyonu, 2002 Türkiye İlerleme Raporu, (*2002 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2002.

Avrupa Komisyonu, 2003 Türkiye İlerleme Raporu, (*2003 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2003.

Avrupa Komisyonu, 2004 Türkiye İlerleme Raporu, (*2004 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2004.

Avrupa Komisyonu, 2005 Türkiye İlerleme Raporu, (*2005 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2005.

Avrupa Komisyonu, 2006 Türkiye İlerleme Raporu, (*2006 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2006.

Avrupa Komisyonu, 2007 Türkiye İlerleme Raporu, (*2007 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2007.

Avrupa Komisyonu, 2008 Türkiye İlerleme Raporu, (*2008 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2008.

Avrupa Komisyonu, 2009 Türkiye İlerleme Raporu, (*2009 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2009.

Avrupa Komisyonu, 2010 Türkiye İlerleme Raporu, (*2010 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2010.

Avrupa Komisyonu, 2011 Türkiye İlerleme Raporu, (*2011 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2011.

Avrupa Komisyonu, 2012 Türkiye İlerleme Raporu, (*2012 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2012.

Avrupa Komisyonu, 2013 Türkiye İlerleme Raporu, (*2013 Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession*), Brüksel, 2013.

Avrupa Komisyonu, 2014 Türkiye İlerleme Raporu, (*2014 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession*), Brüksel, 2014.

Avrupa Komisyonu, 2015 Türkiye İlerleme Raporu, (*2015 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession*), Brüksel, 2015.

Avrupa Komisyonu, 2016 Türkiye İlerleme Raporu, (*2016 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession*), Brüksel, 2016.

Avrupa Komisyonu, 2003 Katılım Ortaklığı Belgesi, (*2003 Accession Partnership Document*), Brüksel, 2003.

Avrupa Komisyonu, 2006 Katılım Ortaklığı Belgesi, (*2006 Accession Partnership Document*), Brüksel, 2006.

Avrupa Komisyonu, 2008 Katılım Ortaklığı Belgesi, (*2008 Accession Partnership Document*), Brüksel, 2008.

Avrupa Komisyonu Raporu, *Interim report on the implementation of the second phase of the Leonardo da Vinci Programme (2000-2006)*, COM (2002) 315 final, 14.06.2002.

Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi (*Official Journal of the European Communities*), "Establishing Resolution of the Ministers of Education on Co-operation in the Field of Education", Sayı: C 098/2, 20.08.1974.

Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi (*Official Journal of the European Communities*), "Establishing the Community Action Programme 'Socrates'", Sayı: L 87/10, 20.04.1995.

Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi (*Official Journal of the European Communities*), "Treaty Of Amsterdam Amending The Treaty on European Union, the Treaties Establishing The European Communities and Certain Related Acts", Sayı C 340/3, 10.11.1997.

Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi (*Official Journal of the European Communities*), "Establishing the Second Phase of the Community Vocational Training Action Programme 'Leonardo Da Vinci'", Sayı: L 146/33, 11.06.1999.

Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi (*Official Journal of the European Communities*), "Establishing the Second Phase of the Community Action Programme in the Field of Education 'Socrates'", Sayı: L 28/1, 03.02.2000.

Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi (*Official Journal of the European Communities*), "Establishing the 'Youth' Community Action Programme", Sayı: L 117/1, 18.05.2000.

Beyaz Kitap (White Paper), Büyüme, Rekabet Edebilirlik ve İstihdam (*Growth, Competitiveness, Employment: The Challenges and Ways Forward into the 21st Century*), COM (93)700, 05.12.1993.

Beyaz Kitap (White Paper), Öğretim ve Öğrenme: Öğrenen Topluma Doğru (*Teaching and Learning: Towards The Learning Society*), COM (95)590, 29.11.1995.

Beyaz Kitap (White Paper), Avrupa Gençliği için Yeni İvme (*A New Impetus for European Youth*), COM (2001) 681, 21.11.2001.

European Commission, European Strategy for Turkey-The Commission's Initial Operational Proposals, COM(1998)124 final, Brussels, 04.03.1998.

European Commission, *Socrates Guidelines for Applicants*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2000.

European Commission, Ortak Geleceğimizin İnşası, (*Building Our Common Future: Policy Challenges and Budgetary Means of the Enlarged Union 2007-2013*), COM(2004), Brussels, 2004.

European Commission, *Guide to the Main Administrative Structures Required for Implementing The Acquis- Informal Working Document For Guidance*, 2005.

European Commission, *The History of European Cooperation in Education and Training Europe in themaking-an example*", Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2006.

European Commission, AB 2020: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme, *Europe 2020: A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth*, 2010.

European Commission, *2015 Joint Report of the Council and the Commission on the Implementation of the Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training (ET 2020)*, 2015/C 417/04, Official Journal of the European Union, 2015.

European Council, Lizbon Bildirgesi, (*Lisbon Conclusions of Presidency*), 2000.

European Council, Stockholm Bildirgesi, (*Stockholm Conclusions of Presidency*), 2001.

European Council, Barselona Bildirgesi, (*Barcelona Conclusions of Presidency*), 2002.

European Council, *Detailed Work Programme on the Follow-up of the Objectives of Education and Training Systems in Europe*, Official Journal of the European Communities, 2002.

European Council, *Implementation of the "Education & Training 2010" Programme*, 2003.

European Council, Lizbon Stratejisi için Yeni Başlangıç, (*Working Together For Growth and Jobs; a New Start for The Lisbon Strategy*), 2005.

Maastricht Anlaşması (*Treaty on European Union*), https://europa.eu/european-union/sites/europaew/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf, 29.07.1992, Erişim Tarihi: 15.11.2016.

Roma Antlaşması (Treaty of Rome), http://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_1_kurucu_antlasmalar/1957_treaty_establishing_eec.pdf 25.03.1957. Erişim Tarihi: 14.11.2016

Türkiye Ulusal Ajansı Mevzuatı, Belgeleri ve İnternet Kaynakları

AB Bakanlığı, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=46224>, Erişim Tarihi: 7 Ocak 2017.

AB Bakanlığı, http://www.ab.gov.tr/files/rehber/06_rehber.pdf, Erişim Tarihi: 8 Ocak 2017.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Eğitim ve Gençlik Dergisi, Sayı:1, 2006.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı), *Gençlik Program Kılavuzu*, Ankara, 2013.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Uzman Yönetmeliği, (09.01.2013 tarihli ve 28523 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'nın Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, (06.02.2013 tarihli ve 28551 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, <http://www.ua.gov.tr/kurumsal/ba%C5%9Fkanl%C4%B1k>, Erişim Tarihi: 10 Ocak 2017.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı), LLP Başvuru Rehberi, (Hayatboyu Öğrenme Programı 2007-2013 Başvuru Rehberi), 2006, http://www.ua.gov.tr/docs/hayatboyu-%C3%B6%C4%9Frenme/hayatboyu_grenme-programi-_llp_-basvuru-kilavuzu.pdf?sfvrsn=0, Erişim tarihi: 21 Ocak 2017.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı İnsan Kaynakları Yönetmeliği, (06.01.2004 tarihli ve 25338 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, (14.01.2004 tarihli ve 25346 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı İnsan Kaynakları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, (21.12.2012 tarihli ve 28504 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Leonardo Da Vinci Mesleki Eğitim Programı Broşürü, <http://www.ua.gov.tr/docs/magazine/leonardo-da-vinci-bro%C5%9F%C3%BCr%C3%BC-2004.pdf?sfvrsn=0>, Erişim Tarihi: 10 Ocak 2017.

Avrupa Birliği ile Türkiye Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Eğitim, Öğretim, Gençlik ve Spor Alanlarındaki Birlik Programı Olan Erasmus+'ya Katılımı ile İlgili Anlaşma, (17.06.2014 tarihli ve 29033 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programları Leonardo da Vinci II, Socrates II ve Gençlik Programlarına Katılımı Hakkında 8 Mayıs 2004 tarihli Mutabakat Zaptı.

Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programları Leonardo da Vinci II, Socrates II ve Gençlik Programlarına Katılımı Hakkında Mutabakat Zaptı'nın Onaylanması Hakkında 2004/7223 Sayılı Karar, (08.05.2004 tarihli ve 25456 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Gençlik Programına ve Hayatboyu Öğrenme Alanındaki Eylem Programına (2007-2013) Katılımı İle İlgili 29 Mayıs 2007 tarihli Mutabakat Zaptı.

Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Gençlik Programına ve Hayatboyu Öğrenme Alanındaki Eylem Programına (2007-2013) Katılımı İle İlgili 29 Mayıs 2007 tarihli Mutabakat Zaptı'nın Onaylanması Hakkında 2007/12318 Sayılı Karar, (30.06.2007 tarihli ve 26568 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü Bünyesinde (1) Adet Daire Başkanlığı Kurulması Hakkında 2002/3547 Sayılı Karar, (29.01.2002 tarihli ve 24655 Sayılı T.C. Resmi Gazete).

EACEA, The Executive Agency Education, Audio visual and Culture, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en, Erişim Tarihi: 15 Kasım 2016.

EACEA, The Executive Agency Education, Audio visual and Culture, http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/contact_en, Erişim Tarihi: 23 Ocak 2017.

Program Rehberi (2017) (Çev. Türkiye Ulusal Ajansı), [http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/ErasmusPlus/erasmus-2017-program-rehberi-\(tr\).pdf?sfvrsn=0](http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/ErasmusPlus/erasmus-2017-program-rehberi-(tr).pdf?sfvrsn=0), Erişim Tarihi: 15.11.2016.

Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında 2002/4615 Sayılı Karar, (01.09.2002 tarihli ve 24863 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar, (10.09.2002 tarihli ve 24863 sayılı T.C Resmi Gazete).

Türkiye Cumhuriyeti İle Avrupa Birliği Arasındaki Mali İşbirliği Çerçevesinde Temin Edilecek Mali Yardımların Uygulanmasına İlişkin Çerçeve Anlaşma, (26.02.2005 tarihli ve 25739 Sayılı T.C Resmi Gazete).

Ulusal Program, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=195&l=1>, Erişim Tarihi: 8 Ocak 2017.

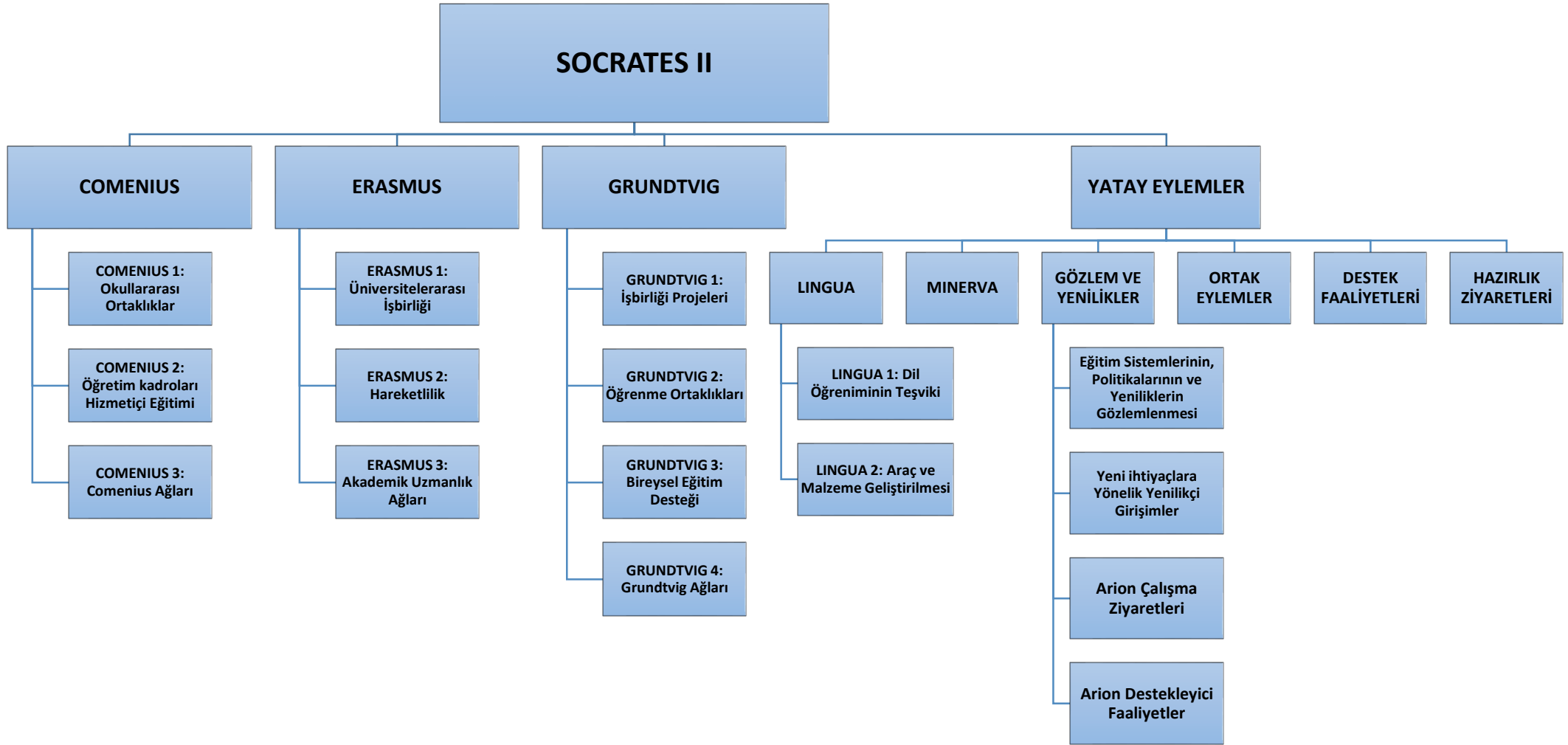
4763 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun, (28.06.2002 tarihli ve 24799 Sayılı T.C Resmi Gazete).

4968 Sayılı, 5410 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, (06.08.2003 tarihli ve 25191 Sayılı T.C Resmi Gazete).

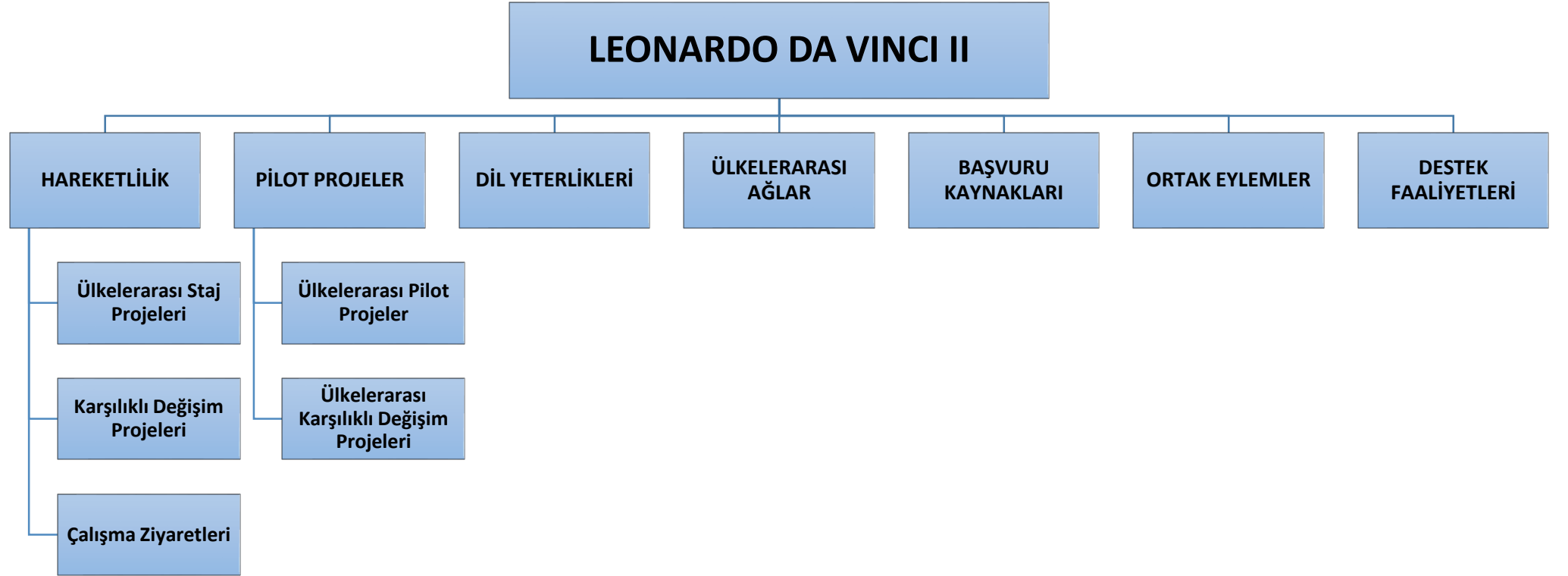
634 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, (“Devlet Planlama Teşkilatı” ibaresinin “Avrupa Birliği Bakanlığı” olarak değiştirilmesi), md.39, 03.06.2011.

EKLER

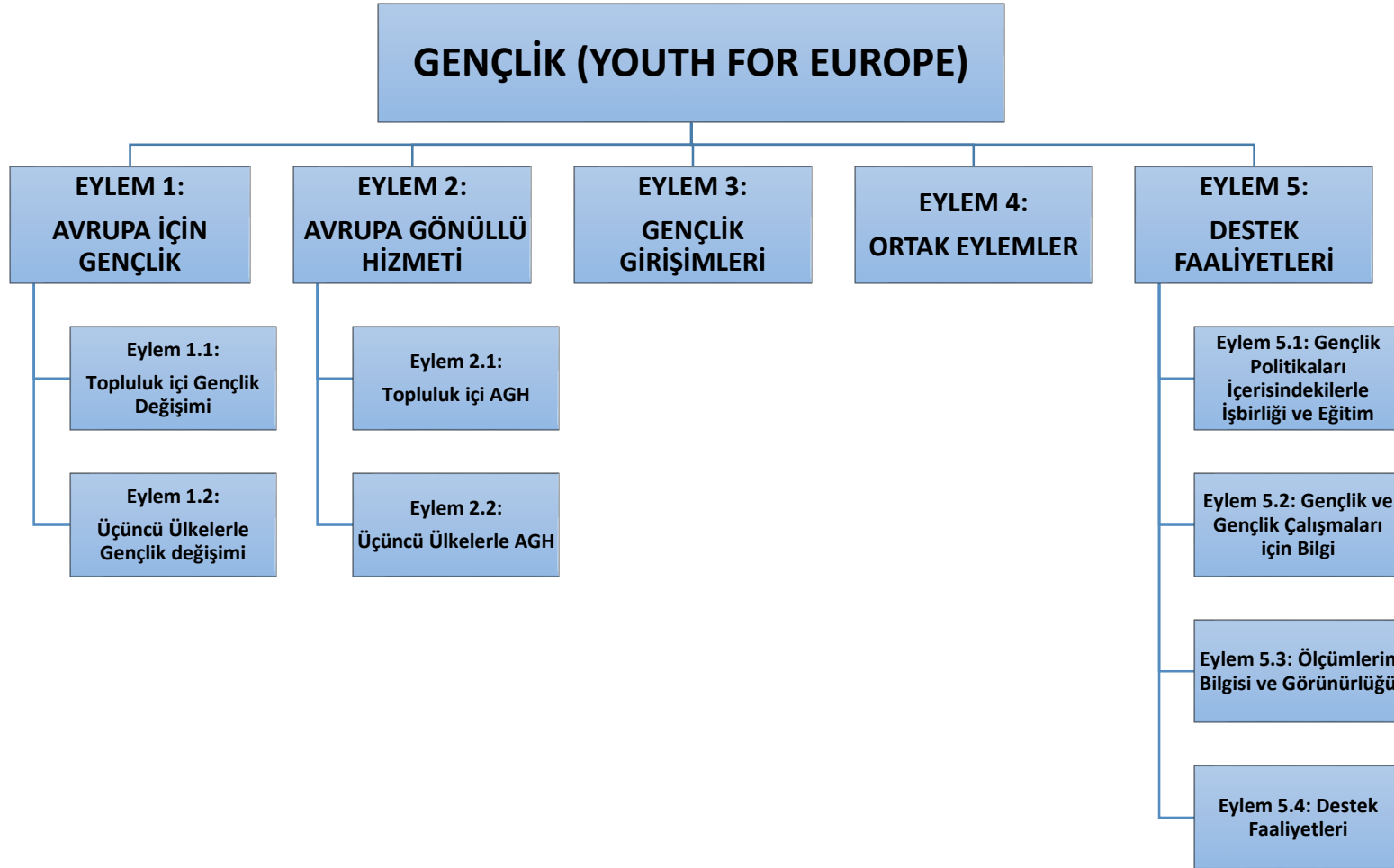
EK 1 – Socrates II Programı

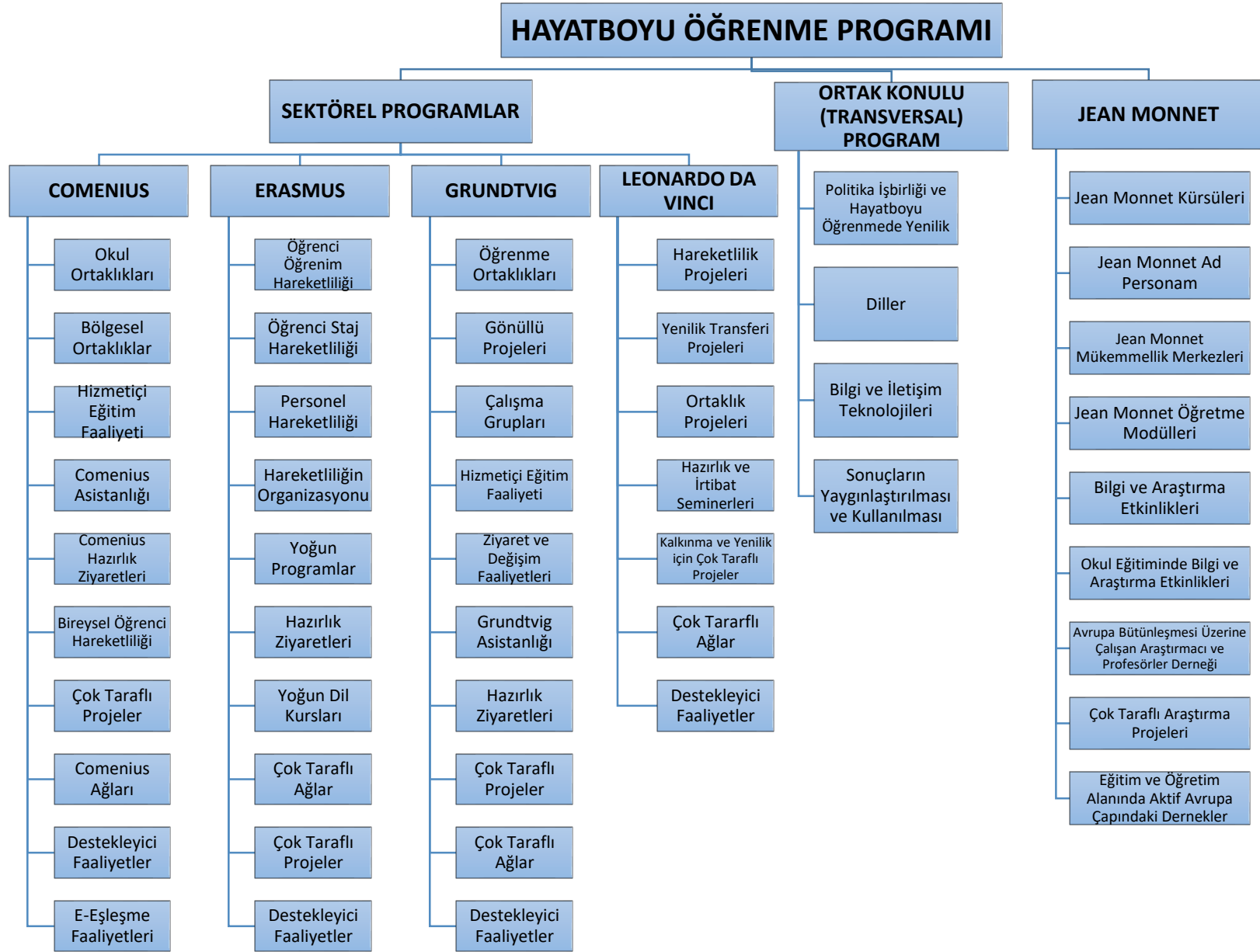

EK 2- Leonardo Da Vinci II Programı

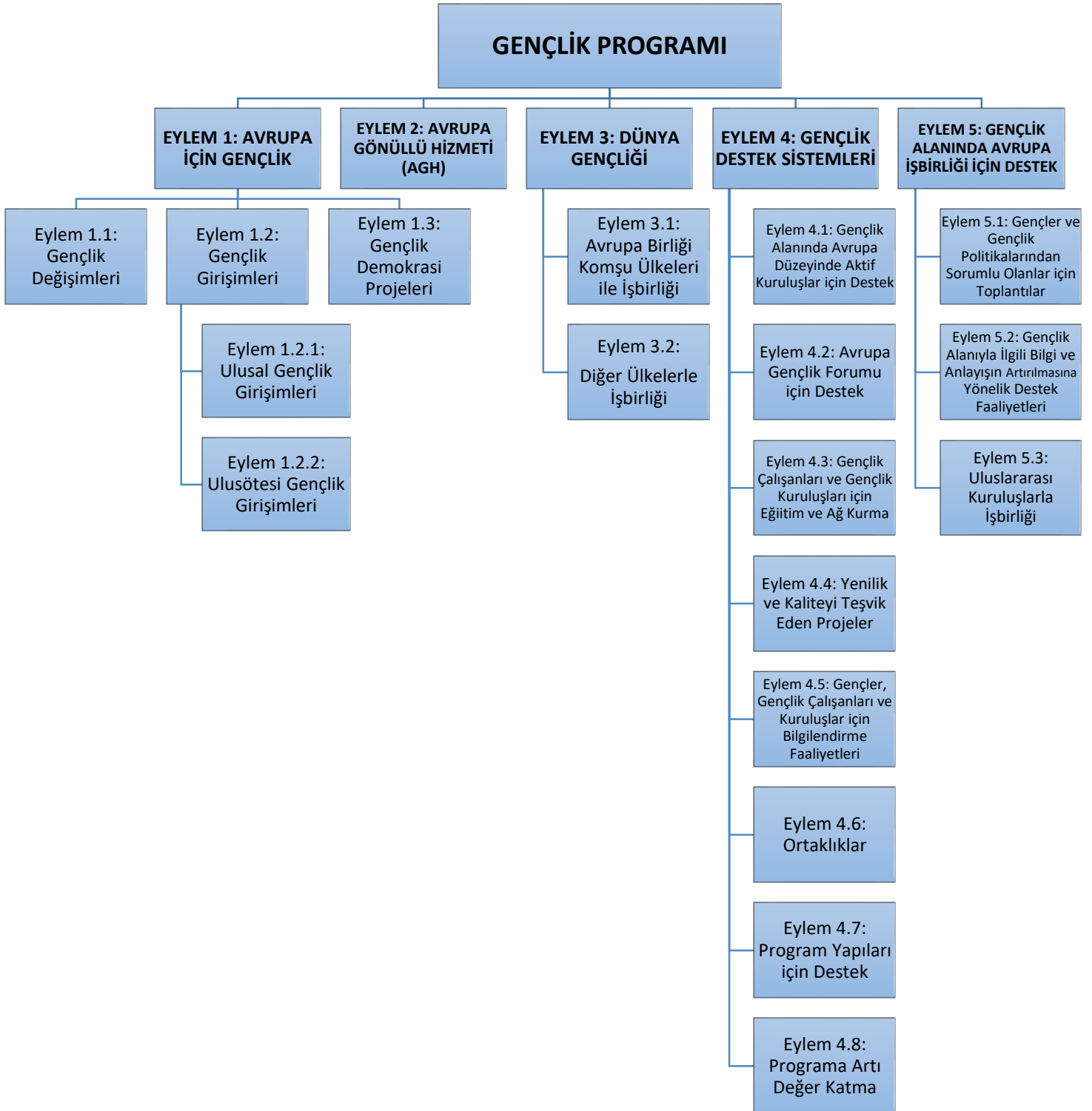

EK 3 – Gençlik Programı (2000-2006)

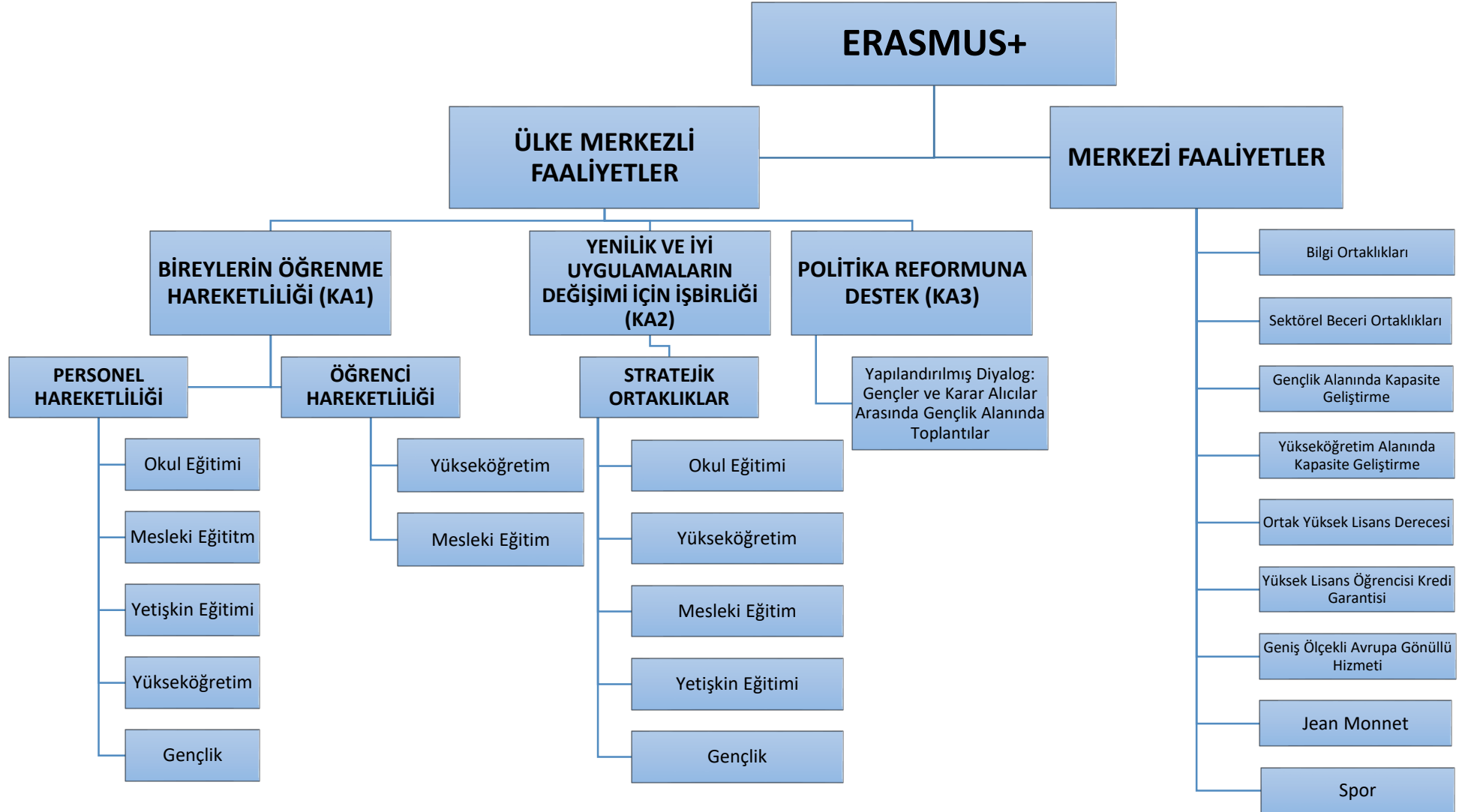

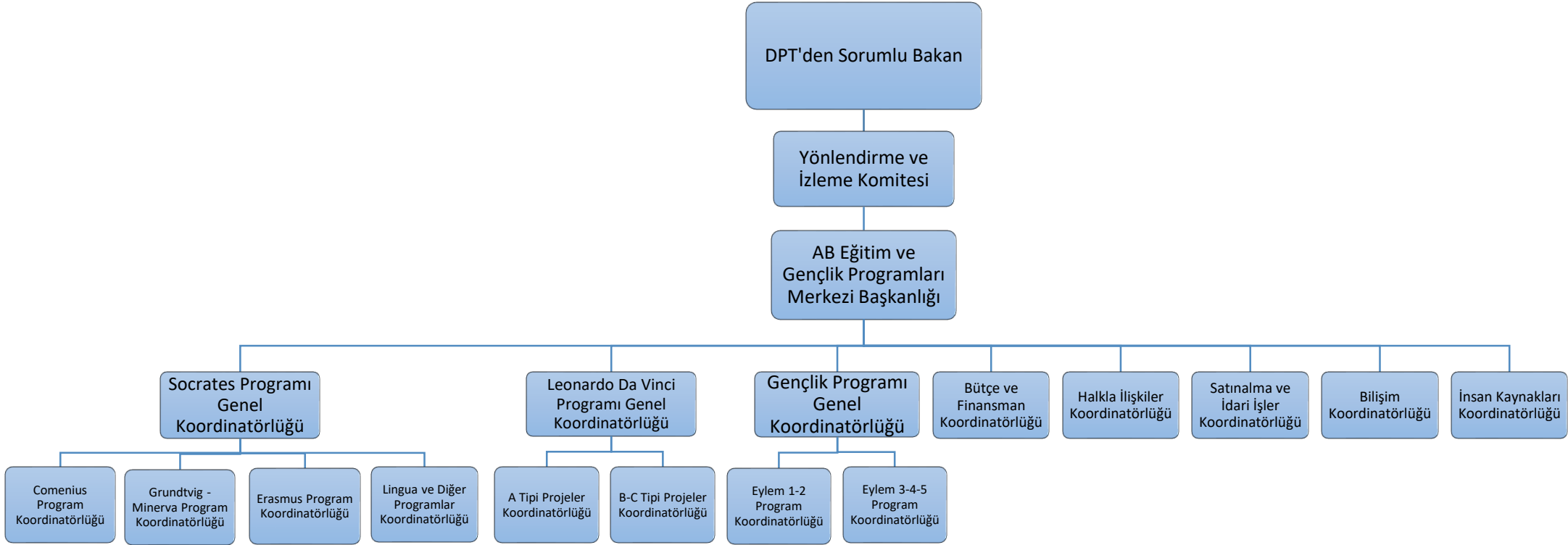
EK 5 – Gençlik Programı (2007-2013)

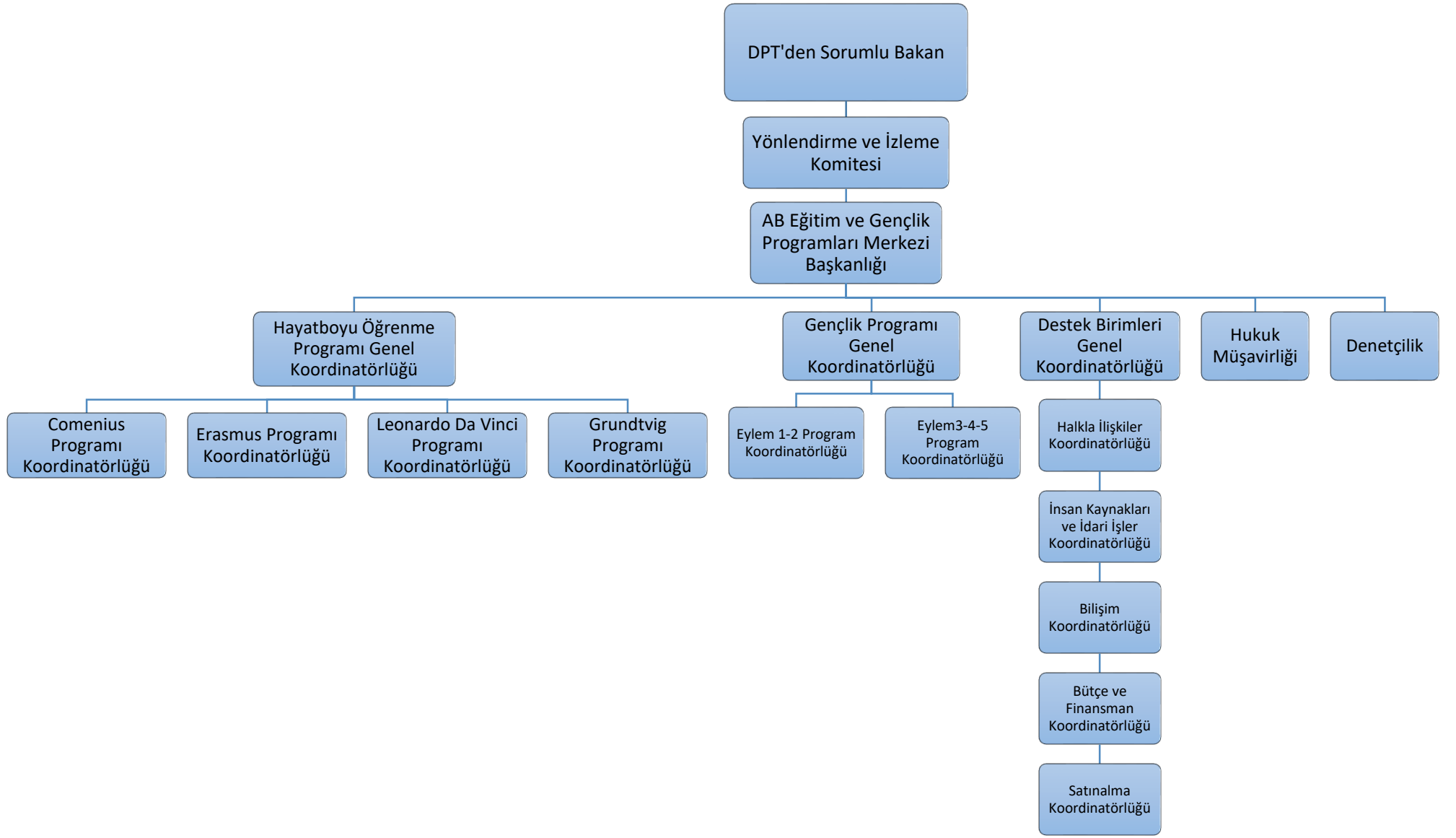
EK 6- Erasmus+ Programı (2014-2020)

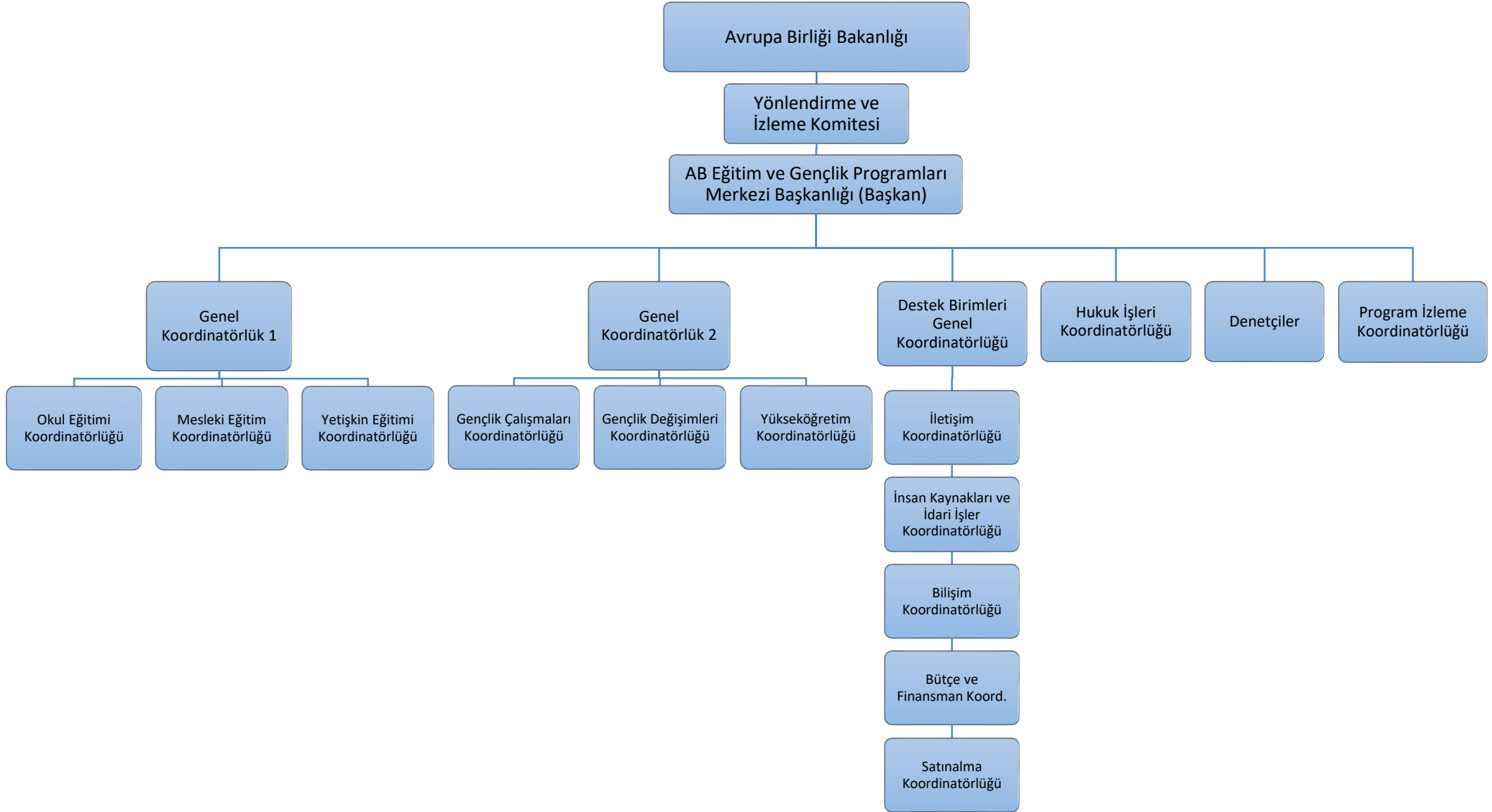
EK 7- 2004-2006 Döneminde Türkiye Ulusal Ajansı'nın Organizasyonel Yapısı

EK 8- 2007-2013 Döneminde Türkiye Ulusal Ajansı'nın Organizasyonel Yapısı

EK 9- 2014-2020 Döneminde Türkiye Ulusal Ajansı'nın Organizasyonel Yapısı

EK 10 - Soru Seti

Sorular:

1. Ajansınızın kuruluşundaki yasal temel nedir? (Kanun, tüzük, vb. belgeler...)
2. Ajansınız, kamu ya da özel sektöre ait bir kuruluş mudur?
3. Ajansınızın teşkilat şeması nasıldır? Bağlı bulunduğunuz üst birim neresidir? (Hiyerarşik yapı ve mümkünse organigramlarla teşkilat şemanız)
4. Personel rejiminiz nasıldır?
5. Eğer ayrıysa, neden ayrı Ulusal Ajans yapılanması seçtiniz? Bu seçimin ardındaki sebepler nelerdir?

T.C.
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI MERKEZİ
BAŞKANLIĞI

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI VE
ULUSAL AJANSLAR: TÜRKİYE ULUSAL AJANSI ÜZERİNE
BİR İNCELEME

UZMANLIK TEZİ
Başak ÇİKOT ÇELİK

(Ocak-2017)

Ankara